1 2021
€3,50

BUITEN de Orde

anarchistisch kwartaalblad

thema:
Kronstadt

van de Redactie

Hoewel de optimisten onder ons elkaar rond de jaarwisseling een zo snel mogelijk coronavrij 2021 wensten, lijkt de pandemie onze samenleving en ons activisme toch nog wel een tijdje in z'n akelige greep te gaan houden. Gelukkig is de anarchistische beweging nog altijd strijdbaar. We blijken bovendien flexibel te zijn: de Vrije Bond organiseert inmiddels succesvolle online boekenclubs, het activistische 2.Dh5-festival vond dit jaar online plaats en demonstraties zijn coronaproof. Dat aanpassingsvermogen stemt ons hoopvol. Ook de migratiekroniek en de internationale kroniek van onderop in dit nummer kunnen gelezen worden als hoopvolle overzichten van opstand en solidariteit.

We streven in dit blad steeds naar een afwisselend geheel van stukken over de actualiteit, reflecties op historische gebeurtenissen en de lessen die we daaruit kunnen trekken, en meer theoretische bespiegelingen. In dit eerste nummer van 2021 komen de recente ontwikkelingen omtrent corona aan bod in de updates uit België en het stuk van Kees Stad over arbitragesyndicaten tegen coronasteun. Over de Nederlandse verkiezingen kan de lezer nadenken tijdens het lezen van het vertaalde stuk van de Black Rose Anarchist Federation, over een vraag die die binnen de anarchistische beweging voor interessante discussie blijft zorgen: stemmen of niet stemmen? Ook het diepgravende stuk over de situatie in Belarus speelt in op de actualiteit.

Het thema van dit voorjaarsnummer van 2021 is Kronstadt – de opstand in deze Russische havenstad is nu immers honderd jaar geleden. Verderop in het blad leiden we het thema uitgebreider in, maar we kunnen jullie nu al verzekeren dat het samenspel van enkele primaire teksten met de perspectieven van verschillende auteurs de historische gebeurtenissen weer helemaal tot leven wekt. Tijn 't Hen betoogt bijvoorbeeld dat we nieuwe vormen van anarchistische geschiedschrijving nodig hebben. Kees Stad bracht zelf een bezoek aan Kronstadt. En Peter Storm vat kernachtig samen waarom Kronstadt nog altijd relevant is: uiteindelijk gaat het volgens hem om de vraag 'waar sta je in een revolutie?'.

Kronstadt is trouwens niet de enige historische gebeurtenis die in dit nummer wordt herdacht: Rafa Grinveld herinnert ons eraan dat Murray Bookchin honderd jaar geleden geboren werd. En er is nog veel meer om over na te denken, zoals het stuk over de rol die intentionaliteit speelt in het organiseren. We besteden ook de nodige aandacht aan het verschijnen van het laatste nummer van anarchistisch tijdschrift de AS, een gevestigde waarde in het Nederlands taalgebied. Sinds 1972 zijn er 208 nummers van het blad verschenen – een prestatie waar menig Nederlandssprekende anarchist ongetwijfeld heel dankbaar voor is.

Voor je aan dit blad begint, hebben we nog even een belangrijke mededeling. We zijn momenteel met de voltallige redactie begonnen aan een traject van reflectie en gesprek. Daardoor hopen we ons redactieproces te verbeteren en de redactie in de toekomst juist weerbaarder te maken voor tegenslagen en onenigheden. Om de nodige tijd en ruimte te kunnen maken voor dit broodnodige proces, hebben we besloten dat wij dit jaar ons tweede nummer te laten vervallen. Dankzij een gemotiveerde groep Vrije Bondsleden zullen leden en abonnees wel een alternatief blad ontvangen rond het moment waarop het tweede nummer had moeten verschijnen.

Ten slotte wensen we jullie veel leesplezier. En vergeet niet om te genieten van de lente!

de redactie

colofon

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. De redactie is in redactioneel opzicht onafhankelijk van de bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteedt aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil naast een blad voor de leden van de Vrije Bond een blad van de hele anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht. De BdO wordt gedrukt op 100% gerecycled papier, vrij van optische witmakers.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen Buiten de Orde gratis thuis; niet-leden kunnen zich abonneren voor € 20,00 per jaar.

Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.

Je kunt je abonneren door onder vermelding van 'abonnement Buiten de Orde' € 20,00 over te maken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam,
Nederland
buitendeorde.org
redactie@buitendeorde.nl
085 877 89 58

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam,
Nederland
secretariaat@vrijebond.nl
www.vrijebond.org
085 877 89 58

Losse nummers zijn te koop voor € 3,50 bij:

Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24, Amsterdam
www.sjakoo.nl

Athenaeum Nieuwscentrum
Spui 14-16, Amsterdam
www.athenaeum.nl

Boekwinkel Opstand
Beatrijsstraat 12, Den Haag
www.opstand.noblogs.org

Casco – Office for Art, Design and Theory
Lange Nieuwstraat 7, Utrecht
www.casco.art

Vredesburo Eindhoven
Grote Berg 4, Eindhoven
www.vredesburo.nl

De Lektuurhal
Over de Kelders 10, Leeuwarden

Boekhandel Rosa
Oliemuldersweg 43, Groningen
www.bookshoprosa.org

in de Buiten de Orde

thema: **Kronstadt**

Stem – of stem niet

Over onthouding

Revolutionair links en verkiezingen

Vraagstukken over hoe socialisten met verkiezingen in bourgeois democratieën moeten omgaan zijn al meer dan 150 jaar de bron van twistpunten. Meningsverschillen over dit punt, in zoverre ze een uitvloeisel zijn van de wens om staatsmacht te veroveren, waren een van belangrijkste redenen dat de Eerste Internationale is gesplitst.

Er is geen twijfel over mogelijk dat verkiezingen spectaculaire gebeurtenissen zijn. Er worden ongeëvenaarde hoeveelheden geld uitgegeven, er komt geen einde aan de media-experts die hun mening verkondigen, en op Twitter vind je altijd wel de volgende provocerende tweet. Verkiezingen zijn niet alleen politiek, maar ook een sociaal en cultureel fenomeen.

Liberalen en revolutionaire socialisten halen hun tegengestelde conclusies uit dezelfde moralistische opzet

Het debat over verkiezingen duurt nog steeds voort binnen de socialistische beweging. Iedere groep heeft wel zijn eigen voorschriften. De grootste socialistische organisatie in de Verenigde Staten probeert nog steeds een sterke basis binnen de Democratische Partij op te bouwen, in de hoop dat zij socialistische leden verkozen kunnen krijgen. [In Nederland hebben verschillende Marxistische sektes nog steeds de hoop dat ze de SP kunnen verlinksen, noot van de vertaler]

Aan de andere kant hebben revolutionaire socialisten, waaronder anarchisten, een andere tactiek. Sommige groepen in deze categorie proberen uitbundige façade-campagnes[1] op te zetten voor hun eigen kandidaten die geen enkele kans hebben bij de verkiezingen. Deze campagnes dienen er dan alleen voor om cynisch aandacht te trekken en financiële middelen te verkrijgen. Anderen, vooral anarchisten, hebben de gewoonte om uit principe tot geheelonthouding van het verkiezingsproces op te roepen.

Dit artikel richt zich tot deze laatste groep.

Het moralisme van stemmen, het moralisme van onthouden

Wat zijn de redenen waarom anarchisten (en andere revolutionaire socialisten) tot onthouding oproepen? Meestal komt het neer op het idee dat stemmen in een burgerlijke verkiezing actief de staat legitimeert. Dat zou een compromis op onze ideologische kernprincipes zijn.

Dit is, ironisch, dezelfde soort logica die gebezigd wordt door de mensen – meestal liberalen – die zeggen dat we moeten stemmen omdat we anders verantwoordelijk zijn voor de schade van de tegenpartij. Dit al te bekende refrein klinkt al sinds 2016 door de hoofden van veel linkse mensen in de Verenigde Staten.

Beide posities zijn echter gestoeld op een diepe fout aangezien ze beiden vraagstukken over de materialiteit van politieke macht en de werking van de staat reduceren tot individuele morele wiskunde. Dit kan van de liberaal verwacht worden, maar waarom hebben anarchisten grotendeels hetzelfde referentiekader omarmd? Laten we dit verder onderzoeken.

Op deze manier gekaderd halen liberalen en revolutionaire socialisten hun tegengestelde conclusies uit dezelfde moralistische opzet. De kern van deze opzet rust op de vraag: hoe kan ik het beste mijn medeplichtigheid in het legitimeren van de acties van de staat minimaliseren.

Over dit vraagstuk te peinzen is een grove tijdverspilling

De revolutionaire socialist heeft, in tegenoverstelling tot de liberaal, genoeg kennis om te herkennen dat de staat zelf een werktuig van de kapitalistische klasse is. Desalniettemin lijkt het vaak moeilijk om te breken met de logica die stelt dat discrete individuen en hun acties de oorsprong zijn van de legitimiteit van de staat. Dit idee van de zogenaamde consent van de geregeerden waar alle representatieve democratieën zich op zeggen de te baseren hebben anarchisten altijd verworpen.

Anarchisten hebben, daarentegen, een theorie van de staat geopperd waar de processen van staatsformatie, -reproductie, en -legitimatie uitgevoerd worden door een combinatie van dwingende kracht (het leger, politie, gevangenissen) en ideologische conditionering (via burgerlijke instituten als scholen, de media, enzovoorts).

Kort gezegd: de staat heeft niet jouw toestemming nodig om te bestaan, laat staan om zijn meest verschrikkelijke activiteiten uit te voeren. Het is dan ook bizar dat de meeste anarchisten de onthouding hebben omarmd, aangezien dit toegeeft aan de logica van de consent van de geregeerden. In plaats van de anarchistische theorie van de staat compleet te omarmen in de zoektocht naar serieuze strategieën voor het ontwikkelen van tegenmacht, grijpen we naar een comfortabele moralistische taal van boycotten en het terugtrekken van consent.

Voorbij onthouding

Zoals hierboven is betoogd, is de onthouding gebaseerd op het aannemen van liberale politieke theorie die niet verenigbaar is met de anarchistische theorie van de staat. We moeten dan ook voorbij onze afhankelijkheid van onthouding kijken en een werkelijk strategische oriëntatie met betrekking tot verkiezingen en staatsmacht ontwikkelen.

Het moge duidelijk zijn dat deze tekst vooral niet een voorstel is om verkiezingen actief, enthousiast, of op wat voor manier dan ook als oplossing te zien. Wat we in feite proberen uit te dragen is de notie dat het vraagstuk van participeren in verkiezingen niet eens een overweging zou moeten zijn. Zowel onthouding als participatie zijn een actieve strategie. Om ook maar een moment over dit vraagstuk te peinzen of, erger nog, te moraliseren is een grove tijdsverspilling voor elke serieuze revolutionair.

Onze onmiddellijke taak is onszelf organiseren als een klasse die de capaciteit heeft om zijn wil op staat en kapitaal uit te oefenen. Dit betekent dat we onafhankelijke en duurzame sociale bewegingsorganisaties die ons in ons alledaagse leven collectieve macht geeft moeten bouwen of versterken. Vakbonden op het werk, huurdersbonden thuis, studentenbonden op school, en buurtvergaderingen in onze wijken. Kort gezegd, ons doel moet het bouwen van volksmacht[2] zijn. Anarchisten, vooral degenen die het Especifismo omarmen, onderkennen dat het onze taak is om in deze organisaties te werken en hun democratische, strijdlustige, en revolutionaire karakter te ontwikkelen.

Op dit moment is de machtsbalans in dit land [de Verenigde Staten, noot van de redactie] sterk gekant richting staat en kapitaal. Hoewel massademonstraties veelbelovend zijn geweest, zijn er weinig tekenen dat demonstranten voorbij straatactie kijken en bezig zijn met het bouwen van ononderbroken bewegingsopbouw via het soort materieel ingebedde organisaties zoals hierboven benoemd. Het moet begrepen worden dat onze mogelijkheid om concessies te krijgen afhankelijk is van hoe effectief we druk kunnen uitoefenen op die ruimten die tegelijkertijd kwetsbaar zijn, en door staat en kapitaal als waardevol worden gezien. We hebben de mogelijkheid te winnen, maar dan moeten we wel de juiste gereedschappen ter beschikking hebben.

Deze strijdperken liggen natuurlijk niet in een vacuüm. De wereld draait door, en gebeurtenissen met nationaal en internationaal belang zullen de toestand waar wij mee moeten engageren blijven veranderen. Of we nou in het midden van een verkiezing, een economisch crisis, een pandemie – of alle drie zitten, we zijn alleen effectief als we samenloop van omstandigheden begrijpen en gepast kunnen handelen.

Stem of stem niet, de prioriteit is het bouwen van onze eigen macht.

door Black Rose Anarchist Federation (www.blackrosefed.org)

Vertaling: L.V.

Noten:

1 De originele tekst zegt 'potemkin campaigns' en doelt hiermee op de potemkin-dorpen. Dit waren dorpen gebouwd door Grigory Potemkin om indruk te maken op Keizerin Catherine II. Hij vond het belangrijker om veel geld uit te geven om de Krim er goed uit te laten zien, dan te zorgen dat het beter ging met de Krim. De uitdrukking is echter erg obscuur.

2 Er is geen goede vertaling in het Nederlands voor 'popular.' Volk is de vertaling die het dichtste bij 'popular' ligt maar heeft ook een connotatie van 'natie' die hier absoluut niet bedoeld wordt. Het gaat hier om macht die bij mensen zelf ligt, en niet macht over hen die geclaimd wordt door potentaten in Washington, of Den Haag, of waar ze ook mogen zijn.

rubriek
Dialoogje

STEMMEN

– Kapitalisme, bah.

– EIGA!

– Huh?

– Er Is Geen Alternatief!

– O ja.

– TINA. Weet je het weer?

– Ja hoor.

– Dus?

– Natuurlijk is dat er wel!

– Wat?

– EIWA!

– Anarchisme zeker. Hahaha.

– Je wordt al vrolijk bij het idee, wat wil je nog meer!

– Van het idee, ja. Maar de praktijk, die zie ik nergens!

– Dan moet je beter kijken. Er is veel anarchisme, door de zeg maar 'gangbare' wereld heen.

– Maar er is geen land of streek waar het er anarchistisch aan toe gaat. En begin nu niet weer over Kronstadt hè.

– Oké, maar je weet net zo goed als ik dat er heel wat pogingen zijn geweest, en nog steeds zijn, maar steeds opnieuw worden daar de poten onderuit gezaagd.

– Omdat anarchisme niet realistisch is.

– Waarom niet?

– Het past niet bij de aard van de mens. De mens is van nature egoïstisch en uit op concurrentie.

– Hoe kom je erbij. Mensen kunnen juist heel goed samenwerken.

– Dat kunnen ze óók, en dat komt in het kapitalisme goed van pas. Daar gaat het niet alleen om concurreren maar ook om samenwerken. En bij egoïsme gaat het niet om een slechte vorm van egoïsme natuurlijk, maar om een gezond egoisme, dat wil zeggen dat je jezelf niet benadeelt, dat je goed voor je directe omgeving zorgt…

– En dat het je niks kan schelen als jouw winsten ten koste gaan van een groot deel van de bevolking, van dieren, van de natuur… Pff wat ben jij rechts geworden.

– Dat zijn de uitglijders, die heb je in elk systeem. Rechts? Nee hoor, dat valt reuze mee. Dat anarchisme van jou, dat komt al helemaal niet van de grond. Ik zou niet eens weten hoe een anarchistische economie eruit ziet. Zonder grote bedrijven, zonder staat die van alles regelt. Geen uitkeringen dus, ook geen basisinkomen, want daar heb je een sterkte staat voor nodig.

– Tuurlijk moet er vanalles geregeld worden, maar niet van bovenaf opgelegd. Alles in overleg.

– Met consensus besluiten nemen, kijk eens naar die vergaderingen waar dat geprobeerd wordt. Over de kleinste beslissing wordt al een uur gebakkeleid.

– Hoe wil jij het dan?

– Veel efficiënter. Als het al zou werken, dat consensusgedoe, dan nog kunnen we ons nu niet meer permitteren om zo langzaam besluiten te nemen. Neem de klimaatcirisis.

– Een goed voorbeeld.

– Om enorme catastrofes tegen te houden moeten er snel allerlei beslissingen genomen worden. Ingrijpende beslissingen.

– Helemaal mee eens, dat gaat dus niet lukken op jouw manier.

– Mijn manier?

– Via het parlementaire systeem en zo.

– Daar ben ik vóór inderdaad. Een beter systeem is er nooit geweest. Waarom zou dat niet werken?

– Het bekende verhaal. Politici zitten er maar korte tijd. Ze willen graag gekozen worden, dus zullen ze de mensen liever paaien met brood en spelen dan dat ze korte metten maken met verspilling, vervuiling, CO_2-uitstoot enzovoort.

– Maar…: wie zijn dan die mensen die ze zo graag willen paaien? Is dat 'het gewone volk'? Dan zijn dat dus de mensen met wie jij basisdemocratisch zou willen discussiëren en besluiten nemen? Blijkbaar ga jij ervan uit dat die mensen niet gemotiveerd zijn om de klimaatkwestie echt goed aan te pakken. Dat ben ik dan met je eens. Daarom kunnen we ons daarvoor beter richten op de linkse partijen.

– Getver. Dus jij gaat stemmen.

– Natuurlijk ga ik stemmen! Het zou toch zonde zijn om van die mogelijkheid geen gebruik te maken? Bovendien, baat het niet, het schaadt ook niet. Stel dat er niemand zou gaan stemmen…

– Dat zou geweldig zijn toch, dan konden we meteen basisdemocratisch te werk gaan.

– Heel Nederland (Europa, de wereld) één groot Occupy, of erger, denk aan de rellen van de wappies van nu, daar zitten ook vast veel niet-stemmers tussen. Hoe wil je daar binnen afzienbare tijd consensus mee bereiken?

– Misschien door te luisteren naar hun onvrede. We kunnen ze wel uitlachen of uitschelden of negeren, maar de linkse partijen hebben al die mensen blijkbaar niet voor zich kunnen winnen. Parlementair links is wat dat betreft heel elitair, hoog opgeleid, mensen die gemiddeld succesvol in het leven staan. Ik heb wel eens gehoord dat de voetafdruk van de gemiddelde GroenLinkser hoger is dan die van de gemiddelde Nederlander (die ook al schrikbarend hoog is als je het vergelijkt met die van veel andere landen).

– Allemaal mooi en aardig, maar wat hebben de anarchisten daar dan tegenover te stellen? Wat hebben die bereikt bij de zogenaamde gewone mensen? Ik heb geen idee hoe groot momenteel de anarchistische beweging is (als je daar al van kunt spreken), maar als je dat aantal uitdrukt in een politieke partij zou je misschien niet eens één zetel halen.

– Dat komt onder andere dus door mensen zoals jij, die ertoe overgaan om toch maar te gaan stemmen en slappe argumenten verzinnen waarom er geen alternatief voor kapitalisme zou zijn.

– Haha. Ik zat maar wat te stoken.

– Aha? Je gaat dus niet stemmen?

– Dat wel! Maar natuurlijk op een van de partijen die uitgesproken antikapitalistisch zijn, dat zijn er twee als ik het goed heb, want kapitalisme is funest voor de mensen, de dieren, en voor het klimaat. Het maakt alles kapot. Het zal echt niet lukken de wereld te vergroenen of hoe je het maar wil noemen, om de dreiging weg te nemen zonder op te houden met het kapitalisme. Dat moet stoppen en wel nu meteen!

– Over realisme gesproken!

– Inderdaad, niet ons sterkste punt, maar dromers moeten er blijven. En bovendien, juist de kapitalisten zijn onrealistisch.

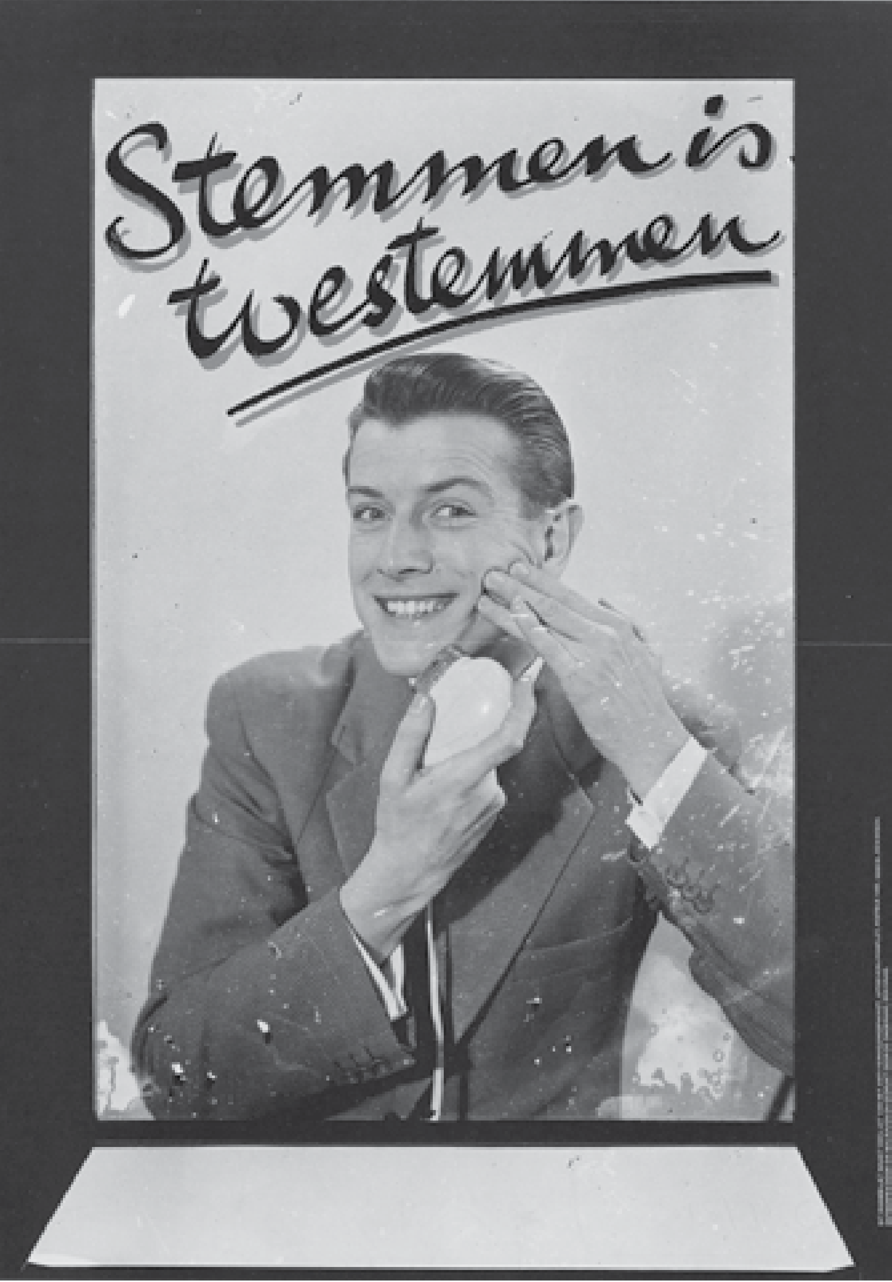
– Ach ja, dat is allemaal al zo vaak gezegd.

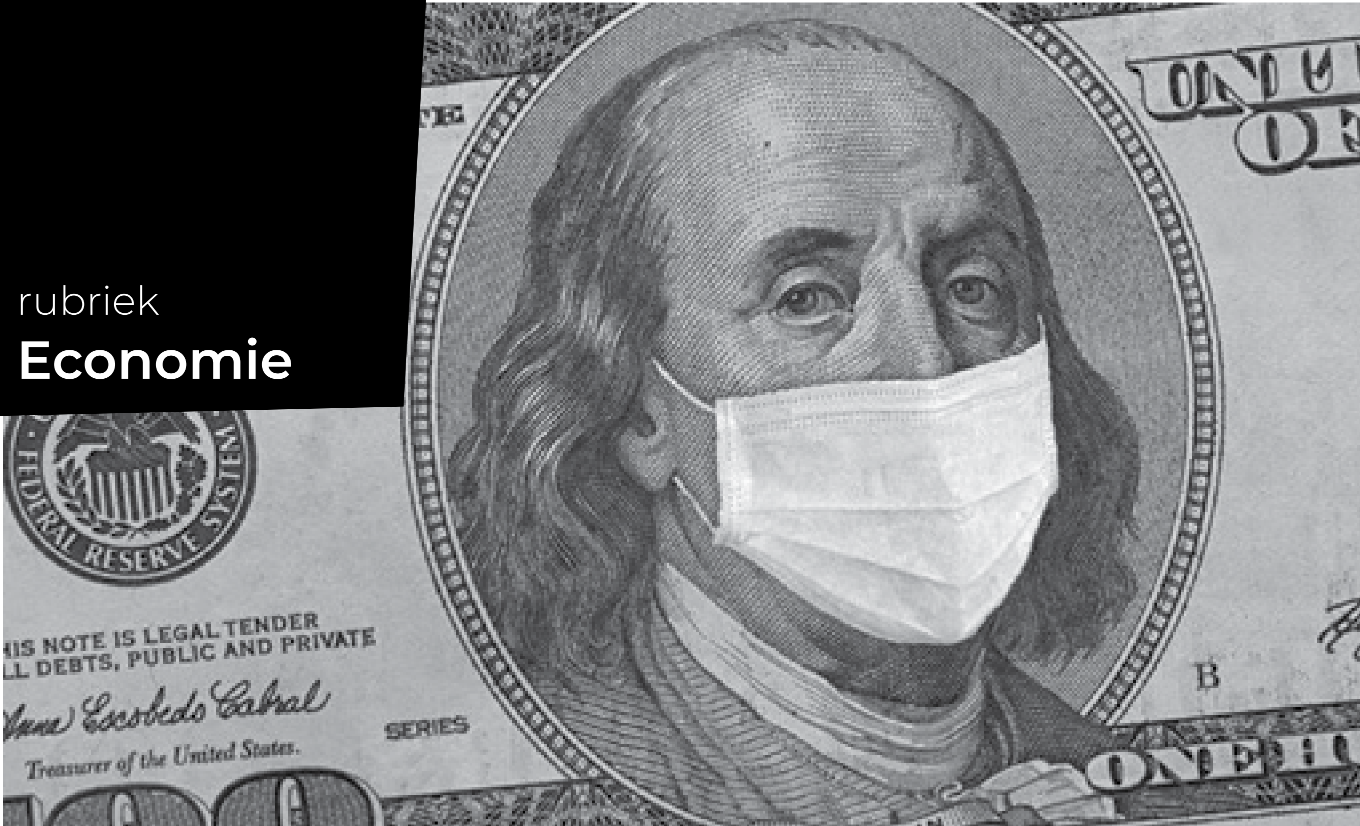
– Blijkbaar nog niet vaak genoeg. We moeten het van de daken schreeuwen.

– Dat lijkt me meer impact hebben dan het stemhokje te betreden.

– Dat ben ik met je eens. Niet stemmen, maar je eigen stem verheffen, dat is het allerbelangrijkste.

door Mirka

rubriek
Economie

Verspil nooit een goede (corona)crisis

Ook in de corona-pandemie maken delen van het kapitaal grote winsten – dat is geen toeval

In december was het voor de tweede keer zover: de Duitse federale regering richtte zich tot de bevolking met een dringende oproep om zo mogelijk thuis te blijven, de sociale contacten te beperken en thuis te werken. Persoonlijke beperkingen, ontberingen, maar ook financiële risico's zouden nu moeten worden aanvaard om het leven van met name ouderen te beschermen. De staat, zo luidt de boodschap, doet wat hij kan. Minister van Financiën Olaf Scholz (SPD) heeft de bazooka nog steeds in de aanslag.

Wat Scholz, het nieuwe boegbeeld van een zogenaamd sterke staat, tot dusver aan miljarden in de lucht heeft geschoten, bereikt niet degenen die het echt nodig hebben, of slechts in beperkte mate. Voor velen gaat de aanhoudende crisis gepaard met enorme sociale en financiële risico's. Terwijl de overgrote meerderheid van de bevolking, in naam van de bestrijding van de pandemie, deze en nieuwe beperkingen toch steunt, strijken delen van het kapitaal, te midden van de wereldwijde economische en gezondheidscrisis, miljarden euro's op. Daarmee maken zij één ding onmiskenbaar duidelijk: ten aanzien van het virus zijn wij nog steeds een klassenmaatschappij.

Riding the storm

Tesla-oprichter Elon Musk, bijvoorbeeld, heeft tot nu toe weinig last van de pandemie. In de race om de rijkste man ter wereld te worden, knokte hij zich in het coronajaar 2020 voorbij Amazon-oprichter Jeff Bezos met een voorsprong van 1,5 miljard US dollar. Musk's persoonlijke nettowaarde bedraagt nu meer dan $188,5 miljard, meer dan verzevenvoudigd ten opzichte van 2019. En Musk is niet de enige. Volgens het jaarlijkse *Billionaires Report*, dat in oktober 2020 is uitgebracht, was het vermogen van miljardairs wereldwijd eind juli met 27,5 procent gestegen ten opzichte van het laatste onderzoek in april 2019 – een nieuw record te midden van de pandemie. *Riding the storm* (de storm uitzitten), zo hebben de auteurs hun verslag gedoopt. Ook vanuit het oogpunt van de superrijken heeft het corona-jaar een turbulente start gekend.

In februari en maart verloor de wereldwijde miljardairsclub 43 van zijn leden. Toen de aandelenmarkten zich echter herstelden, ging de sentimentscurve voor de superrijken snel weer omhoog. Dankzij de verruiming van de geldhoeveelheid door de centrale banken en de economische steun van de overheid konden de miljardairs onder meer profiteren van de 'adembenemende rally's' op de beurs (*Die Welt*) . In de weken die volgden, bleken de economische sectoren technologie en – verrassing! – gezondheid bijzonder winstgevend te zijn. De enorme middelen die de staten hebben besteed aan gezondheidszorg in verband met Covid-19 hebben geleid tot een toename van de rijkdom van miljardairs uit de gezondheidszorgindustrie met ongeveer tien procent.

> Voor het virus zijn we nog steeds een klassenmaatschappij

Het verband tussen crises en winsten is geen toeval; het is verankerd in het mondiale economische systeem en ook wettelijk gewaarborgd door instellingen van privaatrecht. Katharina Pistor, hoogleraar aan de Columbia Law School, heeft in haar recente boek *The Code of Capital* op indrukwekkende wijze de algemene betekenis van rechtsnormen voor de structurele manifestatie van ongelijkheid en de geleidelijke overdracht van rijkdom van onder naar boven uitgewerkt. Hoewel de auteur andere vormen van macht en overheersing in het kapitalisme, zoals racisme, het bestaan van klassen of patriarchaat, grotendeels weglaat, kon het onderwerp nauwelijks actueler zijn. Pistor beschrijft hoe particuliere actoren in de loop van de geschiedenis, maar vooral onder neoliberale auspiciën, steeds meer greep hebben gekregen op de creatie en verdeling van welvaart en rijkdom, en dus ook van sociale (on)veiligheid, via het instrument van het recht. Vooral in tijden van crisis.

Dit beginsel, zo blijkt, is niet ontkracht door de Coronapandemie en door de vermeende wedergeboorte van de sterke, sturende staat – integendeel: het speculeren op en met de crisis kon de afgelopen tien maanden op indrukwekkende wijze op de Duitse effectenbeurs worden waargenomen. Beleggers hebben aanvankelijk ingezet op zogeheten stay-at-home-aandelen, hebben die voor de corona-verliezers (bijvoorbeeld TUI en Lufthansa) verruild, die toen het vaccin zijn intrede deed met overheidsgeld door de crisis werden geloodst, en keren nu, in de tweede lockdown, terug naar de winnaars van de pandemie: Voedselbezorgingsdiensten, online apotheken of online winkels zoals Zalando. Hedgefondsen behoorden niet tot de grootste winnaars in deze crisis, maar zij hebben niettemin met succes gespeculeerd op een waardedaling van een grote verscheidenheid aan effecten of geprofiteerd van prijsontwikkelingen.[1] Eveneens begonnen kort na het begin van de pandemie grote advocatenkantoren rechtszaken tegen de coronamaatregelen van de overheid voor te bereiden. Waarom? Omdat ze dat mogen. De huidige wet staat hen dat toe.

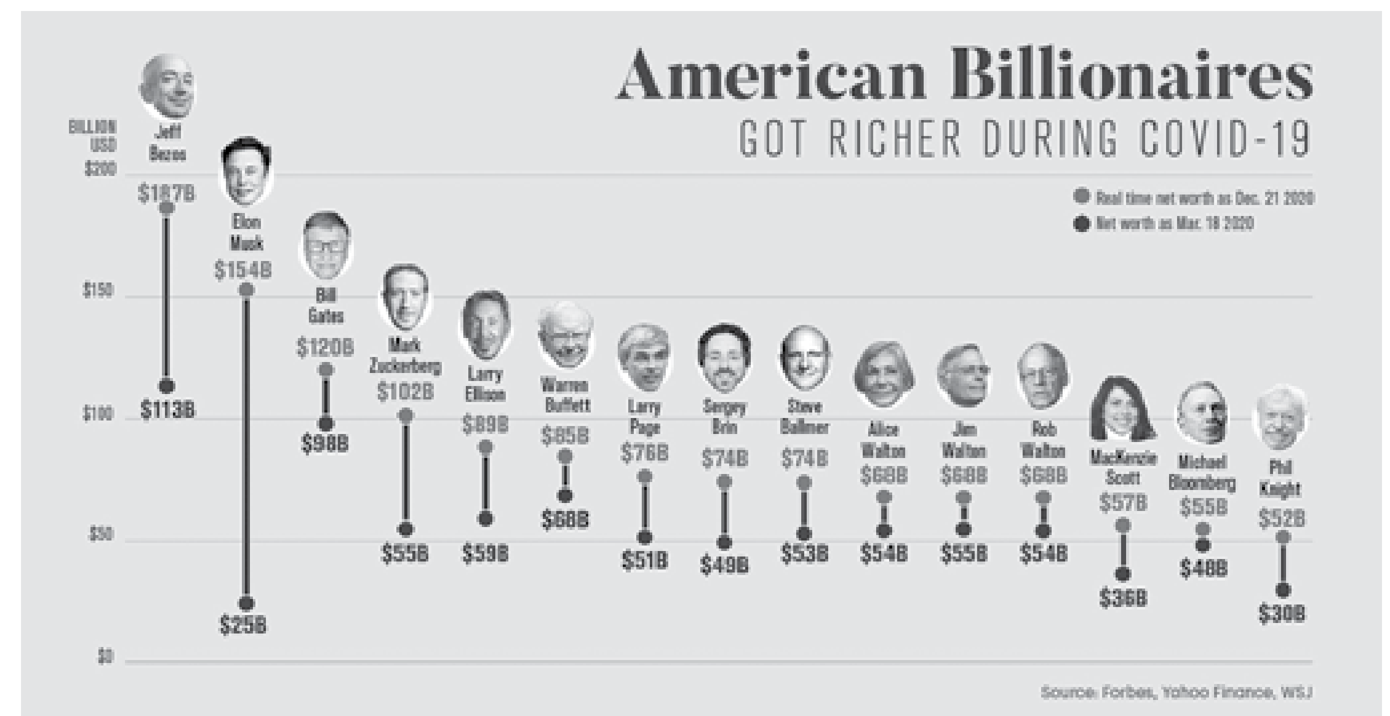
Pinautomaat voor bedrijven

Buitenlandse investeerders zullen binnenkort staten voor schadevergoeding kunnen aanklagen indien zij voor internationale arbitragehoven kunnen aanvoeren dat zij ten opzichte van binnenlandse concurrenten zijn benadeeld of dat zij als gevolg van een Covid 19-maatregel toekomstige winsten zijn ontnomen. Het recht om dergelijke vorderingen bij speciale arbitragegerechten in te dienen wordt gewaarborgd door een wereldwijd netwerk van ongeveer 3.000 investerings- of handelsovereenkomsten, die speciale investeringsbeschermingsclausules bevatten.

'Investeerder-staatrechtszaken zijn,' volgens Pia Eberhardt van de NGO Corporate Europe Observatory (CEO), 'een soort superwapen voor de rijken.' Alleen wie het kapitaal heeft om in het buitenland te investeren of zich via slimme lege vennootschappen tot buitenlandse investeerder kan maken, heeft überhaupt toegang tot dit rechtssysteem, zei zij. Volgens haar kent de rechtsgrondslag alleen een keiharde eigendomsbescherming: 'De mogelijke schadevergoedingen kennen geen grenzen en omvatten vaak een vergoeding voor volledig hypothetisch gederfde toekomstige winsten. Dat maakt het regime tot een soort geldautomaat voor bedrijven – en supergevaarlijk voor overheidsbegrotingen en democratische besluiten in het algemeen belang.'

> 'Investeerder-staatrechtszaken zijn een soort superwapen voor de rijken'

Verscheidene NGO's hebben al de aandacht gevestigd op het gevaar van een ware golf van rechtszaken in de zomer.[2]. Claims ter waarde van miljarden, maar ook de soms gigantische juridische kosten, kunnen dan de speelruimte om de schade van de pan-

demie op lange termijn op te vangen, nog verder beperken, vooral voor de armere landen. De lopende procedures voor internationale arbitragetribunalen vormen voor veel landen al een enorme last. Uit een studie van het Transnational Institute (TNI) blijkt bijvoorbeeld dat Latijns-Amerikaanse landen in augustus 2020 al geconfronteerd werden met claims van in totaal 40 miljard dollar uit hangende rechtszaken. Dit was ruwweg vier keer het bedrag dat de Wereldbank, de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank en de Ontwikkelingsbank van Latijns-Amerika samen vanaf juli 2020 aan landen in de regio beschikbaar hadden gesteld in de vorm van leningen om de Covid 19 crisis aan te pakken.[3]

Het beeld van de gelukkige crisiswinnaars die op het juiste paard hebben gewed, is dus niet alleen scheefgetrokken. Het verdoezelt ook een basismechanisme van het internationale financiële systeem, namelijk dat het altijd dezelfden zijn die de kosten dragen, terwijl de andere partij ook van de volgende crisis zal profiteren.

Verscheidene NGO's hebben tegen de achtergrond van het massale vorderingenoffensief van grote advocatenkantoren een moratorium geëist op reeds lopende procedures en een verbod op rechtszaken in verband met coronamaatregelen. Het mocht niet baten. Niet alleen lopen de lopende procedures nog steeds; het Internationaal Centrum voor de beslechting van Investeringsgeschillen (ICSID), dat gevestigd is bij de Wereldbankgroep in Washington, heeft vorig jaar ook een nieuw record van 58 zaken geregistreerd.[4]

> 'Tegen Corona-beschermingen kunnen rechtszaken van beleggers tegen staten komen'

Wat bijvoorbeeld de coronamaatregelen betreft, zou het ingrijpen van de Mexicaanse staat in de elektriciteitsmarkt wegens de daling van de vraag naar elektriciteit ten gevolge van de pandemie, thans tot een geschil kunnen leiden. Er waren ook concrete intentieverklaringen van investeerders ten aanzien van Peru. Het land had de tolheffing op snelwegen tijdens de pandemie gedeeltelijk opgeschort. Buitenlandse investeerders die bij het tolsysteem betrokken waren, willen nu een rechtszaak aanspannen voor de verliezen die zij daardoor zouden hebben geleden. Volgens TNI hebben Bolivia, Argentinië en Guatemala ook al te maken met concrete bedreigingen van internationale advocatenkantoren en/of investeerders.

Politiek instrument

Van de rechtszaken die daadwerkelijk zijn aangespannen verwijst er tot dusver geen expliciet naar coronamaatregelen. 'Advocatenkantoren blijven er echter ijverig reclame voor maken,' zegt Pia Eberhardt. Zelfs tijdens andere crises, zoals de economische crisis in Argentinië aan het begin van het millennium en de Arabische revoluties, duurde het maanden tot jaren voordat rechtszaken werden aangespannen of openbaar werden gemaakt. 'Alle deskundigen gaan ervan uit dat er tegen corona-beschermingen rechtszaken van beleggers zullen komen.' Het systeem van particuliere arbitragehoven is dus niet alleen een volwaardig werkterrein geworden voor financieel machtige investeerders, het biedt hun ook enorme mogelijkheden om het overheidsbeleid te beïnvloeden.

Het systeem van arbitragehoven speelt bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het verklaren waarom beleidsmakers de klimaatcrisis niet voldoende aanpakken. Hoewel overal wordt gesproken over overschakeling op hernieuwbare energiebronnen als voorwaarde om de klimaatdoelstellingen van Parijs te halen, blijft het fossiele kapitaal onverstoorbaar investeren in de winning en verbranding van olie, kolen en gas. Volgens ramingen zouden energiebedrijven tegen 2050 tot 20 biljoen dollar moeten afschrijven als gevolg van de energietransitie, dus dat zij verliezen op activa zouden moeten aanvaarden.[5] Maar ze blijven investeren. En zij doen dat, zo luidt de verklaring, omdat zij ervan uitgaan dat het stelsel van particuliere arbitrage hen miljarden dollars aan compensatie zal garanderen indien staten zouden besluiten geleidelijk een eind te maken aan het gebruik van steenkool of olie. De staten gaan het geld betalen uit angst voor rechtszaken, of omdat de bedrijven het via rechtszaken binnenhalen. Bedrijven zouden dan een beroep kunnen doen op zogenaamde indirecte onteigening, een vaag begrip dat elke situatie betrekking heeft waarin de staat een investeerder het gebruik of het voordeel van zijn investering ontneemt – al is het maar gedurende vier maanden.

Alleen al het bestaan van de arbitrageregeling zou staten ertoe kunnen aanzetten vooraf compensatie aan te bieden. De Duitse advocaat Tobias Stoll vermoedt dit verband bijvoorbeeld voor de compensatie van 4,35 miljard euro voor de Duitse bruinkoolbedrijven, die hun activiteiten tegen 2035 moeten stopzetten. Dankzij een ruime definitie van de term 'investeerder' kunnen ook private-equity-fondsen en andere financiële investeerders rechtszaken aanspannen in het kader van particuliere arbitrage. Met succes: 'Investeerders in fossiele brandstoffen zijn er al aan gewend,' vat journalist Ben van der Merwe samen, 'om ISDS-geschillen aanhangig te maken, en zijn er meestal als winnaar uitgekomen.' Staten hebben slechts 29 procent van de geschillen over fossiele brandstoffen gewonnen, zegt hij.

Lobbyen door fossiel kapitaal

Wanneer er miljarden euro's aan nieuw geld te verdelen zijn, komt de reeds goed geoliede lobbymachine van het fossiele brandstoffenkapitaal pas echt op gang. Wat met name de gasindustrie in het afgelopen jaar heeft opgezet, is niet alleen een meesterstuk van schaamteloos lobbyen met het oog op het verwerven van smerige winstopbrengsten. Het is ook een meesterwerk in het misleiden van het publiek en in greenwashing. Want waterstof, dat ons momenteel op alle kanalen en door alle politici wordt verkocht als een groene en schone energiebron van de toekomst, en dus als een belangrijk element in de strijd tegen de klimaatverandering, is dat geenszins. De waterstofstrategie van de EU is weliswaar gericht op groene waterstof, maar voorziet in een overgangsperiode naar de zogenaamde blauwe waterstof, die wordt geproduceerd met gas; de vrijkomende CO_2 moet worden afgevangen en ondergronds opgeslagen – een zeer omstreden techniek. Aangezien er in de EU nooit genoeg groene stroom voor schone waterstof zal zijn, moet die bijvoorbeeld uit Afrika worden geïmporteerd. Het gevaar van een neokoloniaal energie-importsysteem doemt op. Dat is dus een groene schijnvertoning en het resultaat van een 60 miljoen euro kostend lobby-offensief van de gasindustrie, die achter de waterstofindustrie staat. James Watson, secretaris-generaal van Eurogas, de belangrijkste lobby-organisatie van de gasindustrie, sprak veelzeggend over 'een nieuw tijdperk'.

Corporate Europe Observatory heeft 200 documenten doorgevlooid en het resultaat in december gepubliceerd in het onderzoeksrapport *De hydrogen hype* . dat tot dusver in Duitsland weinig aandacht heeft gekregen. De conclusie is: waterstof werd aan de politieke besluitvormers verkocht als een schone, klimaatvriendelijke energiebron en als een uitweg uit de corona-crisis. Talloze documenten, e-mails en brieven werden aan EU-politici gestuurd met boodschappen van deze strekking. Tussen december 2019 en september 2020 hebben vertegenwoordigers van de gasindustrie 163 keer vergaderd met de verantwoordelijke EU-commissaris Frans Timmermans, twee andere EU-commissarissen of hun medewerkers.

Reeds vóór corona was de lobby van de gasindustrie via adviesbureaus en organisaties zoals Hydrogen Europe en de Hydrogen Council in volle gang. Toen duidelijk werd dat de EU herstelfondsen en stimuleringspakketten lanceerde om de door de lockdown veroorzaakte economische crisis te verzachten, werden deze activiteiten geïntensiveerd. 'In deze periode hebben ambtenaren van de Commissie die belast zijn met het klimaat- en energiebeleid gemiddeld drie vergaderingen per week gehad met grote vervuilers zoals Total, Shell, FuelsEurope en Hydrogen Europe', aldus het rapport van de CEO. Bijzonder indrukwekkend daarbij is een overzicht in tabelvorm. Het laat zien hoe de eisen van het fossiel kapitaal in het EU-document terecht zijn gekomen, en wat de gevolgen daarvan voor het milieu zijn: Dat staat met 0:6 achter.

Wat vooraan staat is de gasindustrie, aangezien zij voor haar 'koolstofarme' waterstofprojecten kan rekenen op financiering uit tal van EU-fondsen en -programma's, waarvan sommige nog moeten worden gespecificeerd. Zo is ongeveer 30 procent van de middelen van het EU-ontwikkelingsinstrument Next Generation EU (Komende Generatie EU), goed voor750 miljard euro, bestemd voor 'klimaatbescherming', dat wil zeggen voor het subsidiëren van op fossiele brandstoffen gebaseerde nep-oplossingen zoals koolstofarme waterstof. Bovendien hebben talrijke EU-lidstaten, waaronder Duitsland, nationale subsidies voor waterstof ingevoerd.

De corona-crisis is dus slechts het meest recente voorbeeld van hoe machtige facties van het kapitaal altijd manieren vinden om van de crisis van anderen te profiteren, waarbij ze niet zelden zelf de veroorzakers van de crisis zijn – denk maar aan de klimaatcrisis.

Tegen deze achtergrond moet de mythe van de collectieve inspanning, die nu zou moeten worden geleverd omdat we allemaal geraakt worden, worden omgedraaid: niet iedereen trekt dezelfde lijn in de strijd tegen corona. En dat is ook niet zo gepland. Want ongelijkheid is onder de auspiciën van decennia neoliberale structurering zo diep in het nationale en mondiale economische en sociale systeem geworteld dat zelfs een mondiale dreiging, een virus dat voor iedereen dodelijk kan zijn, daaraan niets kan veranderen. Hoewel spelers op de financiële markten en de superrijken niet immuun zijn voor het risico van besmetting en een mogelijk dodelijk, ernstig verloop, zitten zij niet in hetzelfde schuitje. Ze varen op de oceaanstomer langs de kleine schepen en vergroten de golven.

door Guido Speckmann
en Lene Kempe

Vertaling: globalinfo.nl

Oorspronkelijk verschenen in het tijdschrift *Analyse und Kritik* uit Hamburg. De vertaling met alle hyperlinks is verschenen op www.globalinfo.nl, die dol is op donateurs.

Noten:

1 'Durchwachsenes Zeugnis für die 'Magiere der Märkte", op: www.nzz.ch.
2 Seattle to Brussels Network, Open letter to governments on ISDS and Covid-19, op: www.s2bnetwork.org.
3 Cecilia Olivet en Bettina Müller, 'Juggling crises. Latin America's battle with Covid-19 hampered by investment arbitration cases', op: longreads.tni.org.
4 2020 Year in Review. International Centre for Settlement of Investment Disputes, op: icsid.worldbank.org.
5 Ben van der Merwe, 'Why Investor lawsuits could slow the energy transition', op: www.energymonitor.ai.

rubriek
Antifa

‘Frisse Blik’ op de Nederlandse Volks-Unie

‘Hou zee!’, een groet van de Nationaal Socialistische Beweging, die afgelopen oktober diverse keren te horen was op een ‘White Lives Matter’-demonstratie van de Nederlandse Volks-Unie (NVU) in Den Haag. Partijlid Vincent de Kam noemt in de NVU-documentaire *Baas in eigen land 3* Rudolf Hess ‘de brenger van vrede’. Ook leider Constant Kusters doet zelf een duit in het nationaalsocialistische zakje wanneer hij in het NVU-journaal van november 2020 zijn kijkers toespreekt en zegt dat ‘NVU-leden ook wel eens een bloemetje hebben gelegd op de Grebbeberg’ ter nagedachtenis aan de omgekomen soldaten. Ondanks dat het partijbestuur jaren geleden begonnen is met een charmeoffensief om de beeldvorming rondom de partij positiever te maken, blijft de kern door en door bruin.

> ‘De NVU heeft ook wel eens een bloemetje gelegd op de Grebbeberg’

Het is woensdag 11 november. Gestoken in traditionele Beierse/Oostenrijkse kledij legt Vlaams Belang-lid Carrera Neefs een bloemetje op het graf van een omgekomen SS’er. Ze laat zich bij de kranslegging fotograferen en plaatst deze foto’s in naam van het Vlaams Belang op haar eigen profiel. Als media hier lucht van krijgen breekt binnen het Vlaams Belang de pleuris uit en de Nederlandse Volks-Unie is er als de kippen bij om Neefs een hart onder de riem te steken.

In het NVU-journaal van 16 november spreekt de partijleider over de ontstane ‘hetze’. Volgens Kusters is iedereen in de dood gelijk en moeten mensen ophouden met het wijzen van vingertjes.

‘Je legt daar een krans neer omdat je de persoon in kwestie die eer wil laten toekomen en dat betekent niet dat je met al die daden die hij of zij begaan heeft het wel of niet eens bent.’ Wijselijk noemt de NVU-voorman geen naam van de gesneuvelde SS’er, want het gaat hier namelijk om Willem Heubel, broer van Florrie Rost van Tonningen-Heubel, die als vrijwilliger van de SS naar het oostfront is gegaan. Het is ook dan dat Kusters terloops in het ‘journaal’ zegt dat de NVU ‘ook wel eens een bloemetje heeft gelegd op de Grebbeberg’. Op de Grebbeberg is enorm gevochten tussen de strijdkrachten en nazi-Duitsland. Ondanks dat de voorman zich niet verder inhoudelijk uitspreekt, laat het zich raden wie hij de eer wil laten toekomen…

Eerbetoon

Om een grens te trekken tussen wat wel en niet toelaatbaar is binnen de extreemrechtse partij, besluit het Vlaams Belang om Carrera Neefs te royeren. Hoofdargument is dat Neefs met haar actie de partij schade heeft toegebracht. En daarnaast hekelt het bestuur dat zij met haar vader een privébezoek heeft afgelegd aan Constant

Kusters. Om dat bezoek te vereeuwigen laat zij zich met Kusters en haar vader fotograferen en via sociale media worden deze foto’s openbaar gemaakt. Dit tot ontsteltenis van het Vlaams Belang. Wederom reageert Kusters. Dit keer in het NVU-journaal van december. ‘Neefs heeft wat bloemetjes gelegd op een bepaald graf en heeft dit op een openbaar profiel gezet in naam van Vlaams Belang. Dat is niet heel erg handig geweest, maar om dan meteen een gemeenteraadslid te royeren vind ik wel een zeer zware straf.’ Kusters noemt geen namen en laat achterwege dat het om een voormalige SS’er gaat. Het is niet de eerste keer dat de NVU zich inlaat met de familie Heubel. Enkele jaren geleden herdachten NVU’ers ook het overlijden van Florrie Rost van Tonningen-Heubel met een treurmars in Rheden. Florrie Heubel was getrouwd met Meinoud Marinus Rost van Tonningen, de collaborateur die mede-leider was van de SS-vleugel binnen de NSB.

Bevrijdingsdag

Het juninummer (2019) van *Wij Europa*, het partijblad van de NVU, start met een ‘kritische kanttekening’ bij de bevrijding van Nederland. ‘Ieder jaar vieren wij het weer, vrijheid en bevrijding. Maar zijn wij wel zo vrij en bevrijd als we dat zelf denken?’, vraagt de anonieme schrijver zich af. Volgens het betoog dat volgt mogen we eigenlijk blij zijn dat nazi-Duitsland Nederland heeft bezet. De Engelsen hadden Duitsland anders kunnen aanvallen via het Ruhrgebied. ‘De Duitsers zagen dit ook maar ze wilden vooral voorkomen dat de Fransen of Engelsen als eersten de Nederlandse neutraliteit zouden schenden door te landen binnen die waterlinie. Zo zouden ze namelijk meteen al een goed verdedigd stuk van het vaste land van Europa in handen hebben van waaruit ze het Ruhrgebied (belangrijk (wapen)industriegebied) en de Noord-Duitse laagvlakte met veel grote steden konden bedreigen.’ Van nazi-agressie naar ‘nazi-bevrijding’; dat is een sterk staaltje van geschiedsvervalsing. Maar de auteur is nog niet klaar met de ‘goede bedoelingen’ van de Duitse bezetter. ‘Het Derde Rijk was in ieder geval een motor voor de verdere sociale vernieuwing in Nederland’, want ‘Nederlanders kregen recht op ziekenfonds, ontslagrecht, huurrecht, kinderbijslag, fatsoenlijke AOW, WW en WAO. De armoede die veel Nederlanders leden in de jaren ’30 was voorbij.’ En een kritische noot bij nazi-Duitsland mag in dit artikel ook niet ontbreken. Het deporteren van joden wordt een ‘pikzwarte bladzijde’ genoemd waar geen goeds over gezegd kan worden. Ook de Duitse roof van grondstoffen valt niet in goede aarde. Prangend blijft de vraag wie goed en wie fout was. Over verdere misdaden van het nazi-regime rept het artikel niet, maar het optreden van de geallieerden wordt wel tegen het licht gehouden. Zijn de geallieerden goed die vrouwen verkrachten en Duitsers van huis en haard hebben verdreven? Of is Bomber Harris goed die een medaille krijgt voor het platbombarderen van Duitse steden? Met een vreemde wending verandert de tijdlijn in het artikel van het verleden naar het heden. Zo blijkt dat de opsteller het huidige politieke systeem fout vindt omdat het systeem door middel van integratie en immigratie bezig is om de oorspronkelijke bevolking uit te moorden. ‘Is mijn vrijheid zo groot dat ik mag vinden dat ik liever had gehad dat het Derde Rijk had blijven bestaan? Zodat mijn volk in ieder geval gevrijwaard was van de huidige massa-immigratie en asielinvasie en de terroristische aanslagen uit naam van de radicale islam? Of is dit meteen strafbaar en niet toegestaan in de huidige democratuur, de dictatuur der democraten? Wat is de naam bevrijding en vrijheid dan waard?’ Vervolgens klaagt de schrijver dat Nederland niet bevrijd is, maar ‘bezet is door de multi-kulti politiek!’.

White Lives Matter

‘Hou Zee!’ Met deze woorden eindigt Rob Verreycken zijn toespraak op de ‘White Lives Matter’-demonstratie van de NVU die afgelopen oktober in Den Haag heeft plaatsgevonden. Enkele sympathisanten van de 25 aanwezigen begroeten hem met dezelfde woorden terug. Verreycken brengt goed nieuws, want volgens hem is het het einde van België in zicht. ‘Vlaanderen is bijna onafhankelijk en als wij onafhankelijk zijn, dan zal het duidelijk worden van datgene wat ooit samen was ooit

terug bij elkaar zal komen. Een mensenleven is kort, maar een volk leeft voor eeuwig. Vlamingen, Nederlanders, Afrikanen in Zuid-Afrika, wij zijn verbonden door de geschiedenis, wij zijn verbonden door de taal. Wij zijn een volk.' Enkele toehoorders klappen en schreeuwen 'Hou Zee!'. Al snel daarna ageert de Vlaamse woordvoerder tegen de Black Lives Matter-beweging. Zo noemt hij hen brandstichters, plunderaars en moordenaars. Het is geen beweging van activisten, zoals de 'leugenpers' het noemt, maar een beweging van terroristen, concludeert hij. Ook trekt hij de nobele doelstelling van Black Lives Matter in twijfel, want volgens de spreker zijn zij degenen die haat zaaien en niet de rechtsextremisten. 'Als wij hier vandaag staan dan is dat niet uit haat maar vanwege de mooiste liefde die er bestaat. De liefde voor ons land, de vaderlandse liefde. Dat is waar wij voor staan.'

Johan Bijker voert ook het woord op deze manifestatie. Hij schetst een apocalyptisch beeld van Europa. 'Europa pleegt zelfmoord door de massale immigratie uit Afrika en het Midden-Oosten. Asielzoekers komen aan in het zuiden en stoten door naar Noord-Europa'. Zweden is volgens hem verworden tot een smeulende hoop as. Daarnaast koppelt deze NVU-sympathisant migratie aan criminaliteit, jeugdbendes en zware delicten. Een blik op het tv-programma 'Opsporing Verzocht' volstaat voor hem als sluitend bewijs dat het mis gaat met deze immigranten. Als laatste adviseert hij Nederlanders om schietlessen te nemen en om zelfverdedigingscursussen te gaan volgen. 'Als u wordt aangevallen denk niet na over justitiële gevolgen anders moet u het misschien met uw leven bekopen.'

Het was moord...

Op 21 december 2020 verschijnt er op het YouTube-kanaal van Kusters een 'documentaire' van de NVU. In deze reportage worden enkele rechtsextremisten aan het woord gelaten. Een van de geïnterviewden is Vincent de Kam. Uit zijn verhaal blijkt dat hij betrokken is geweest bij demonstraties rondom de persoon Rudolf Hess. Hess behoorde tot de intimi van Adolf Hitler en werd gezien als een plaatsvervanger van de Führer. Volgens De Kam gaan er veel negatieve verhalen rond over de man, maar in zijn optiek was hij de brenger van vrede. Op 10 mei 1941 vertrok Hess met een vliegtuig naar Schotland om naar eigen zeggen een vrede tot stand te brengen. Niemand geloofde zijn verhaal en hij verdween in krijgsgevangenschap. Tijdens deze gevangenistijd probeerde Hess zich twee maal van het leven te beroven. Na de oorlog werd hij berecht door het oorlogstribunaal in Neurenberg en werd hij vastgezet in de Berlijnse Spandaugevangenis. Hangend aan een elektriciteitskabel wordt hij op 17 augustus 1987 in het tuinhuisje van de gevangenis aangetroffen. Dood. Hij werd 93 jaar. De Kam vindt het schandalig dat ze hem 46 jaar hebben vastgezet. 'In mijn ogen heeft hij niets misdaan, behalve dat hij heeft meegewerkt aan een systeem.' Ook betwist De Kam dat hij zelfmoord heeft gepleegd en is ervan overtuigd dat het om moord gaat. 'Er is geen man die 46 jaar in de gevangenis zit om dan zichzelf te vermoorden. Volgens zeggen hebben ze hem gevonden in de tuin met een touw om zijn nek. Als je zelf een touw om de nek trekt, dan raak je bewusteloos maar je sterf niet. Of hij moet zichzelf opgehangen hebben, maar de verhalen zijn dat hij met een touw om zijn nek zat. Hij werd bijna honderd, als hij honderd zou zijn geweest dan was hij natuurlijk een icoon geworden. In mijn ogen moesten ze hem dood maken voordat hij honderd werd.'

Neonazi's

'Frisse Blik' is een onderdeel van de website van de Nederlandse Volks-Unie. Daarin bespiegelt met name Constant Kusters conflicten in de wereld, zoals de strijd in het Midden-Oosten. Met een frisse blik kijken naar het gedrag van de NVU en zijn sympathisanten levert een 'onfrisse kijk' op. Keer op keer blijkt in de geschiedenis van deze organisatie dat men zich bedient van verscholen antisemitisme, het verheerlijken van nazisme of het eren van collaborateurs. Naar de buitenwacht kan de NVU zich wel een positiever beeld hebben aangemeten, maar de kern is en blijft neonazistisch.

door John Postma

kroniek
Migratiestrijd

Diverse datums – 'Niet gay genoeg' ondersteuning LGBT+ vluchtelingen

Het initiatief LGBT Asylum Support biedt al enige jaren ondersteuning aan LGBT+ vluchtelingen die geen verblijfsstatus toegekend krijgen en voert daarvoor campagne. LGTB Asylum Support roept onder meer op mensen bij de behandeling van hun zaken in rechtbanken te ondersteunen Hieronder een paar zaken:

donderdag 14 januari – voor een Nigeriaanse homoseksuele asielzoekster bij de rechtbank Haarlem

donderdag 28 januari – voor een Marrokaanse lesbische asielzoekster bij de rechtbank Amsterdam

Dinsdag 8 december – solidariteitsprotest bij IND-kantoor Amsterdam

Voor de deur van het IND-kantoor in Amsterdam organiseert de Anarchistische Groep Amsterdam een solidariteitsprotest met spandoeken en flyers, tegen de dreigende uitzetting naar Griekenland van de Iraanse anarchist Abtin Parsa. De politie doet direct moeilijk en arresteert na enige schermutselingen drie mensen, wegens belediging. 's Avonds zijn deze weer vrij, zonder boete of dagvaarding.

Woensdag 16 december – NS-kaartautomaten gesaboteerd in Den Haag

In de nacht van 16 december worden de drie kaartautomaten op station Laan van NOI in Den Haag in brand gestoken. Deze actie richt zich tegen "de hevige inmenging van het bedrijf Thales in het openbaar vervoerssysteem in Nederland (en daarbuiten)". Daarbij wordt gewezen op zowel de verantwoordelijkheid van het bedrijf voor het OV-chipkaarsysteem als op de betrokkenheid van Thales bij het militariseren van grenzen en het leveren van wapens aan autoritaire regimes.

Maandag 28 december – posteractie bij kantoor 'Because We Carry'

In de nacht worden posters geplakt op de ramen van het kantoor van de organisatie Because We Carry in Amsterdam. Ook wordt een toilet voor de deur geplaatst. De actie is een reactie op al eerder door migranten zelf bekritiseerde uitlatingen van de organisatie over hoe in het vluchtelingenkamp Moria mensen moesten leren hoe ze een wc konden gebruiken. "Because We Carry is een organisatie die valse solidariteit toont met migranten. Ze nemen ruimte in met hun white saviour-retoriek en schilderen vluchtelingen af als onbeschaafd en onhygiënisch, waardoor ze eerder schadelijk zijn dan dat ze helpen", aldus de posterplakkers.

Donderdag 31 december – geluidsdemo bij Detentiecentrum Rotterdam

Traditiegetrouw wordt bij de jaarwisseling een solidariteitsdemonstratie bij een (vluchtelingen-)gevangenis gehouden, deze keer bij het detentiecentrum op Rotterdam-The Hague Airport. In de gevangenis hebben opgesloten vluchtelingen veel last van corona(-maatregelen). Na enkele besmettingen worden mensen langdurig in hun cel gehouden, met slechts één uur luchten per dag. Afstand houden is niet mogelijk en personeel draagt nauwelijks mondkapjes. Voor gedetineerden zijn die zelfs verboden.

Donderdag 31 december – aanslag bij IND-kantoor Amsterdam

De anarchistische groep 'Revolutionary Resistance' claimt verantwoordelijkheid voor het plaatsen van een kleine bom voor de deur van het IND-kantoor in Amsterdam. "Wij hebben deze actie genomen uit solidariteit met de immigranten die opgesloten zitten in de detentiecentra van de staat en met vluchtelingen die lange tijd lijden en wachten op hun asielaanvraag in AZCs, en met de mensen zonder papieren die genoodzaakt zijn om op straat te slapen", aldus de groep.

Zondag 10 januari – demonstratie 'Van de VS tot NL: nooit meer facisme!' in Amsterdam

Zo'n vierhonderd mensen demonstreren in het Westerpark in Amsterdam tegen opkomend facisme en racisme, mede naar aanleiding van de extreemrechtse bestorming van het Capitol in de VS. Eén van de sprekers bij de demonstratie is Khalid Jone van Wij Zijn Hier, die aandacht vraagt voor de strijd van vluchtelingen voor hun rechten en tegen het racisme waarmee zij te maken krijgen.

door No Border Netwerk

Dit Is Het Begin
Afscheidsnummer de AS

De papieren AS houdt per nummer 208, winter 2020, op te bestaan. Nummer 208 is dan ook een afscheidsnummer. Echter, het is niet zomaar een afscheid. Het is een nummer met weemoed, maar ook met plezier gemaakt. Er spreekt de drang naar een nieuw elan uit. Daarom wordt het ook aangeboden onder de titel 'Dit is het begin'.

Het was de bedoeling dat Boudewijn Chorus en ik het nieuwe nummer over een ander onderwerp zouden 'trekken'. Het coronajaar was een bijzonder jaar en maakte nog duidelijker hoe kwetsbaar we als mens zijn. Het gaf te denken en voor denken was er redelijk wat tijd. Allerlei overwegingen hebben toen geleid tot het maken van dit bijzondere nummer, waarvoor Boudewijn en ik de volgende opening verzorgden. Ik neem die hieronder integraal over. De rest vindt u in de AS 208. [Thom Holterman]

Dit is het laatste nummer van de AS, nummer 208. Hiermee nemen wij als redactie afscheid van onze AS-lezers, de abonnees en zij die losse nummers aanschaften. Tweehonderd en zeven nummers gingen eraan vooraf, sinds 1972, het jaar dat de AS door Hans Ramaer en Wim de Lobel werd opgericht. Wim overleed in 2013, Hans in 2015. Eerder al moesten we afscheid nemen van de redacteuren Anton Constandse (1985), Wim van Dooren (1993), Simon Radius (1995) en recentelijk van Marius de Geus (20 mei 2020).

Dat de huidige, overgebleven redactie nu een punt achter de verschijning van de AS zet, is niet omdat het anarchisme politiek uitgespeeld is. In tegendeel. In principiele zin is het anarchistische gedachtegoed springlevend. Het laatste nummer heeft niet voor niets het opschrift 'Dit is het begin'. Nodig is echter nieuw elan, begeesterde jongeren die staan te popelen het anarchisme aan te spreken, zoals elke generatie dit opnieuw op eigen manier doet.

In dit laatste nummer laten wij zien hoe wij dit deden, hoe wij er in groeiden en hoe we het anarchisme evalueren, wat ons begeesterde, uit welke bronnen wij dronken. En nog los van de vraag of er sprake is van succes, waartoe heeft het ons en anderen gebracht? De bijdragen bevatten, bij de een meer en bij de ander minder, autobiografische gegevens. Dit maakt dat ze lopen van sterk autobiografisch tot beschouwend of tot het betuigen van liefde voor een bepaald onderwerp in samenhang met anarchisme.

Jongeren van nu hebben sinds de digitalisering van de wereld steeds minder op met tijdschriften dan voorheen en al helemaal niet met tijdschriften die een cultureel-politieke signatuur hebben, zoals de AS. Nog niet zo lang geleden hoorden we een bijdetijdse influencer op een congres over de opkomst van 'social media' tijdschriften over historische of actuele maatschappelijke vraagstukken onder de categorie 'getuigenis-lectuur' scharen, een term die zij ook nog met enig dedain uitsprak. Niet dat wij sindsdien meenden dat we de AS wel konden opdoeken, maar toch, een teken aan de wand.

Feit is in ieder geval dat wij er al sinds jaren niet in geslaagd zijn jongeren aan ons te binden, althans niet zodanig dat zij zich bereid toonden het stokje van het mede samenstellen en uitbrengen van het blad van ons over te nemen. Intussen dunde ons lezersbestand onvermijdelijk uit, vooral door ouderdom of overlijden, terwijl de nieuwe aanwas jaarlijks op een hand was te tellen.

Hartverwarmend, steeds opnieuw, was wel dat bijna alle abonnees ons jaarlijks extra financiële ondersteuning boden, waardoor we de exploitatie langer hebben kunnen volhouden. Dit ondanks inmiddels absurde verzendkosten, te wijten aan staatsmonopolist PostNL, een bedrijf dat stelselmatig tariefsverhogingen heeft afgedwongen na eerst de succesvolle afdeling pakketpost afgesplitst te hebben en vervolgens jaar na jaar bij de regering te klagen over teruglopende briefpostinkomsten. De laatste klaaglitanie in die trant leverde rimpelloos parlementaire toestemming op voor een dermate gewiekste tarifering dat alle brievenbuspost boven 100 gram nog slechts kan worden bezorgd voor een bedrag vanaf thans 3 euro en 64 cent. Deze editie valt in die gewichtsklasse, zoals de meeste van de afgelopen jaren. Zeker, er bestaat zoiets als een speciaal periodiekentarief, ooit in het leven geroepen om kleine organisaties met ledenbladen niet te duperen toen het lage tarief voor drukwerk werd afgeschaft. Maar voor de AS en andere bladen die minder dan vier keer per jaar uitkomen geldt dat kortingstarief dan weer niet. Bien, het is niet anders. We bieden u een afscheidseditie aan waar u ondanks het slechte nieuws over de opheffing vast ook van zult kunnen genieten.

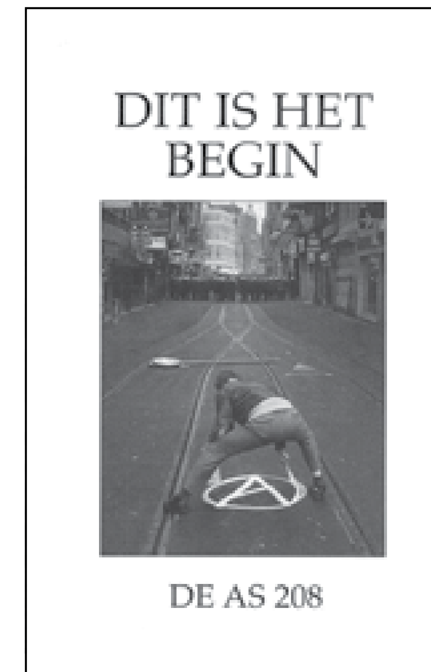
De bijdragen bevatten, bij de een meer en bij de ander minder, autobiografische gegevens

Ga met de auteurs terug naar de tijd van hun jeugd (en wellicht ook die van u) om via fijne omwegen weer aan te komen in de tijd van nu waarin de verbazing troef is geworden en onze verbeelding onder voorgeschreven afstand zwaarder dan ooit op de proef wordt gesteld.

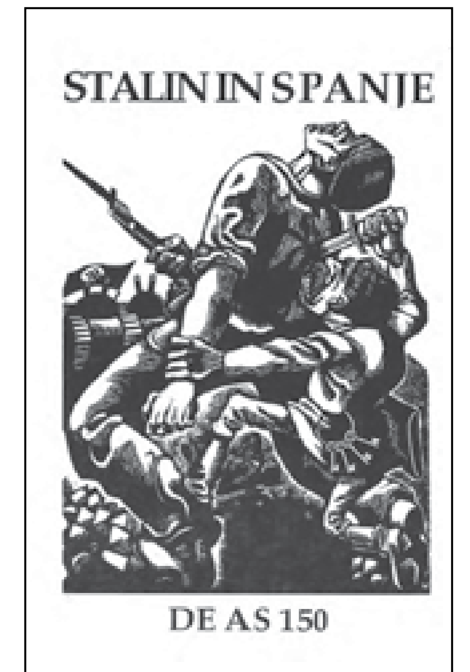
Als bijkomende troost vindt u naast dit laatste nummer ook nog een extra bijlage, verzorgd door redacteur Martin Smit: de bibliografisch beschreven publicaties in de AS sinds 2015.

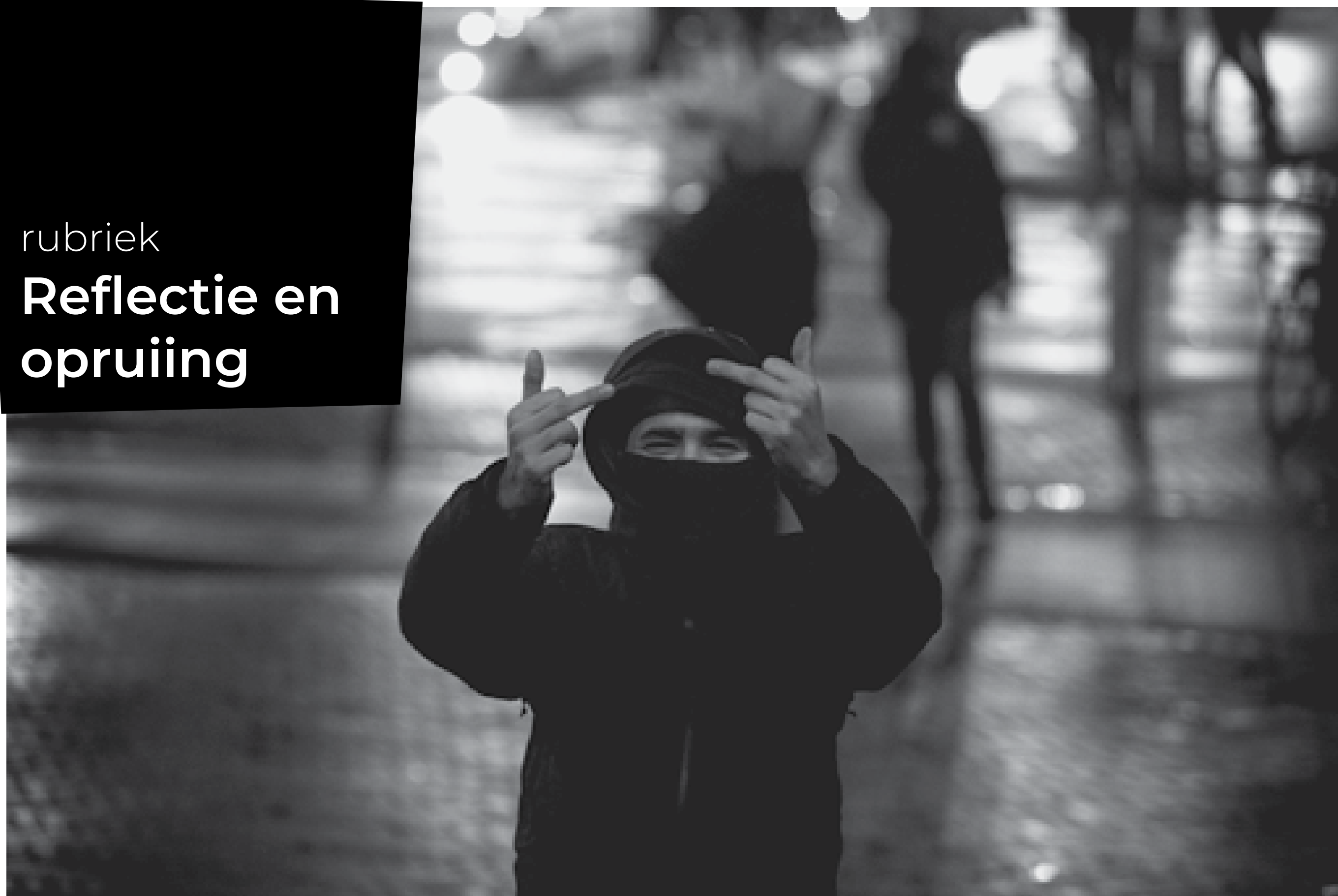
door Boudewijn Chorus en Thom Holterman

De AS 208, winter 2020, 76 blz., prijs 7,50 euro. Informatie over het bestellen van dit en andere nummers, zie de website: www.tijdschrift-de-as.nl. Bovenstaand stuk is ook te vinden op www.libertaireorde.wordpress.com.

rubriek
Reflectie en opruiing

Ins Blaue hinein – en dan weer naar de straat

De Huidige Opstand

Een V.S.-Amerikaanse voetnoot

Dat zoveel mensen na jaren shitshow nog bereid waren op Trump te stemmen is natuurlijk verdrietig. Hele regio's waarin dat sentiment de boventoon voert. Kunnen we zeggen dat dat nu 'enemy territory' is als je een zwarte Amerikaan bent? En in de rest van dat land zijn de problemen natuurlijk ook gigantisch. Evenals ze in Nederland gigantisch zijn. Hopelijk niet teveel verzandend in partijpolitieke zwendel: Biden is verschrikkelijk, Harris is verschrikkelijk en juist voor mensen die het al zwaar hebben, maar voor Trump geldt toch duidelijker dat elke stem op hem een onverholen daad van agressie is tegen LGBTIQ of niet-witte Amerikanen.

Dan was er de 'bestorming' van Capitol Hill. Enerzijds weer een teken aan de wand van de vitaliteit van radicaal rechts. Anderzijds vond ik de toon van het braaf 'liberal' journaille van CNN wat koddig. In elke zin moest benadrukt dat dit geen demonstratie was maar terrorisme en Capitol Hill was natuurlijk een wereldwijd Beacon of Hope and Liberty. My ass, uiteraard.

Zelf zag ik daarin een demo op een plek waar ik ook graag eens met een grote groep mensen ongevraagd op bezoek zou komen. Zij het dan voor geheel tegengestelde redenen. En hoewel die demo duidelijk een bepaald militant gehalte had, zag ik vooral ook mensen doelloos rondhangen. Loitering, noem je dat geloof ik wel. Voor een terroristische daad zat er toch wat weinig overtuiging bij.

En tenslotte begreep ik dan weer dat er vermoedelijk toch ook doelbewuste, militair getrainde rechts-radicalen bij waren, wat de hele boel nog enger maakte dan het toch ook was. Een oprechte vraag overigens: hebben die militanten - eenmaal binnen - dan allemaal toch besloten de aftocht te blazen zonder heldere politieke statements te maken, waardoor alles met een merkwaardige anticlimax afliep?

Hoe dan ook, met die 'opstand' nog in de nek, begon er hier in Nederland ook een – rechtse? – opstand, of twee.

Twee opstanden? Van het Museumplein naar de Indische Buurt, en niet weer terug!

Dus een rechtse protestgol- in tijden van rechtse regeringen? Zo simpel lijkt het me niet. In dit stukje hoop ik zelfs wat enthousiasme aan te jagen voor een aantal dynamieken op straat. Waarom eigenlijk? Het is ook in de mainstream journalistiek verwoord: er spelen allerlei legitieme dynamieken mee: verzet tegen marginalisering, zelfs tegen racisme. Maar was het dan geen rechtse opstand? Hopelijk kunnen we als antiautoritair links wat handelingsperspectief ontwikkelen.

In het vorige nummer van dit blad is al veel geschreven over corona, corona-ontkenning en conspiraties. Ongemakkelijk detail voor veel linkse mensen, die corona wel serieus nemen en juist als kwestie van solidariteit zien, is dat niet het gehele overheidsbeleid nu in tegenovergestelde richting werkt van wat ons voor ogen staat. Maar uiteraard zijn het Rutte en de zijnen die vanuit hun hele machtspositie en politieke overtuiging elke sociale structuur proberen af te breken en die alleen al daarom in deze crisis natuurlijk geen serieus te nemen 'gesprekspartner' kunnen zijn. Verder is er vanuit linkse hoek – buiten bijvoorbeeld het hernieuwde antiracisme en antikolonialisme - de laatste jaren weinig solide aanwezigheid op straat om dit antisociale beleid te bestrijden. Het is bijna alsof we het aan rechts hebben gelaten om en opstand te beginnen. Dus wat te doen?

Op sociale media en op straat zie je een coalitie van extreem-rechts en andere nationalisten met zweverige types die het zeer out of context over 'Liefde' hebben. Maar het protest op het Museumplein, dat vanuit rechts wordt georganiseerd en gesteund, is zeker op essentiële punten te onderscheiden van de opstootjes in de Indische Buurt in Amsterdam Oost. Daar is het niet wit en rechts wat de toon aangeeft, maar veel eerder een reguliere straatonlust. Om allerlei redenen ongetwijfeld, maar zeker ook tegen overheersing door de politie, politiek en chefs op het werk. Daar zien we lokale jeugd een poging doen om een politiebusje te flippen, en zien we diezelfde politie natuurlijk heel anders optreden dan in Urk: mensen van hun scooter afstompen en zonder verdere interesse op straat laten liggen of juist bij de nek grijpen en een arrestantenbusje inknieën.

Zonder die laatste beweging te claimen voor mijn eigen anarchistische karretje, kunnen we er die wel toejuichen, en dat mag natuurlijk alleen met de oprechte intentie er zo mogelijk ook nog echt wat aan bij te dragen! Er zijn dus twee opstanden gaande, en als die zich nog niet voldoende van elkaar hebben onderscheiden, dan gaan we daarop inzetten.

Anti-Rutte: sociale opbouw en legitiem straatverzet

Als we dus een onderscheid kunnen maken tussen het rechtse, antisociale geluid en een aarzelend op gang komende maar toe te juichen volksopstand, hoe dan daaraan bij te dragen?

Als vanouds zou zulke solidariteit natuurlijk vorm krijgen door de sociale structuren die door rechts en de gehele mainstream parlementaire politiek ondergraven zijn, te pogen (her)op te bouwen. Dat klinkt mogelijk te algemeen, maar sociale opbouw is juist nu – zoals altijd in roerige tijden – hernieuwd betekenisvol: juist nu voelen mensen het belang van een sociaal vangnet, van werkende gezondheidszorg en mogelijk ook het gemis aan een goed georganiseerde sociale beweging. En veel mensen zien hoe absurd het sentiment is van klappen voor de 'helden' in onmisbare beroepen, wanneer men tegelijkertijd stug blijft weigeren een leefbaar salaris uit te betalen.

Juist op het punt van gezondheidszorg en solidariteit met zieken, ouderen, 'mantelzorgers' en mensen in medische beroepen, lijkt me dat ook door anarchisten allerlei meer reformistische, op de staat gerichte campagnes geloofwaardig te steunen zijn. Voor fatsoenlijke lonen in de zorg bijvoorbeeld, al moet dat natuurlijk nooit verzanden in het fetisheren van een paar procent meer hier of daar. Zoiets zou ook kunnen gelden voor gesubsidieerde sociale initiatieven zoals buurthuizen. Vanouds was dat zo en ik denk dat het zeker nu ook weer de moeite waard is daarop in te zetten.

Naast die 'constructieve' kant is nu dus ook tijd om straatopstand en opstootjes te ondersteunen, voor zover geloofwaardig te zien als verzet tegen de smeris, tegen autoritair overheidsbeleid, werkgevers die je dwingen te blijven werken. Voorkomen dat je enig rechts of nationalistisch geluid steunt blijft natuurlijk logisch!

Met zo'n perspectief, met een militante en een sociale flank, kan hopelijk een deel van de huidige opstand ondersteund worden, en tegelijkertijd kunnen de rechtse en nationalistische tonen daarbinnen worden gedelegitimeerd. Als we tegelijkertijd bewust blijven omgaan met bijdragen aan het indammen van corona, dan wordt hopelijk zichtbare straataanwezigheid, ook in grote massa's, snel weer mogelijk. Opdat er nog vele politiebusjes geflipt worden, maar dan succesvol! Een tip daarbij is overigens, niet optillen met de armen, maar de rug ertegenaan plaatsen en kracht zetten vanuit de benen. Veel plezier!

door Fritz van den Aerlenbeeck

rubriek
Gedonder van onderop

Sociale strijd wereldwijd

Argentinië: abortusvrijheid veroverd [1]

In Buenos Aires, hoofdstad van Argentinië, was het op 30 december feest op straat, omdat de Senaat een wet had aangenomen waarmee – eindelijk! – abortus niet langer verboden is. Aan die wet gingen jaren campagne voeren vooraf. Was in 2018 een eerdere poging om abortus te legaliseren in de Senaat vastgelopen, nu lukte het dus wel.

> Het gaat om de ruimere vrijheid en de grotere gelijkheid van al die mensen die abortus willen

Een overwinning na jaren indrukwekkende feministische strijd, en een hoognodige. Abortus vond aldoor al plaats, maar omdat het illegaal was, zochten vrouwen noodgedwongen hun toevlucht tot zeer onveilige praktijken. In 2018 kwamen bij zulke gevaarlijke abortussen 35 mensen om het leven, althans volgens cijfers van het ministerie van gezondheid. 'Circa 38.000 Argentijnse vrouwen belanden jaarlijks in het ziekenhuis door een illegale abortus', stelt de Argentijnse overheid. Abortusverbod zorgde er dus niet voor dat er geen abortus werd gepleegd. Maar wel dat zo'n abortus levensgevaarlijk was, en/of nauwelijks betaalbaar. Want natuurlijk hadden vooral vrouwen met veel geld andere opties: reizen naar een land waar abortus wel legaal was en veilig gedaan kon worden. Abortusverbod is patriarchale onderdrukking, maar tegelijk ook een kwestie van klasse. Wie rijk is kan zo'n verbod immers makkelijker en veiliger omzeilen dan wie geen geld heeft.

Dat is meteen een antwoord voor mensen die zich wellicht vanuit een abstract anarchisme afvragen waarom je je als anarchist op wetgeving zou richten. Je kunt de wet toch 'gewoon' negeren? Niet dus – tenzij je geld hebt of levensgevaarlijke risico's wilt lopen. Wettelijk recht op abortus heft tenminste die ongelijkheid en dat levensgevaar voor een flink deel op. Het gaat daarbij niet om de wet zelf. Het gaat om de ruimere vrijheid en de grotere gelijkheid van al die mensen die abortus willen, die tot nu toe via een staatsverbod daarin werden tegengewerkt en aan gevaar blootgesteld, en die nu de abortusvrijheid wel hebben veroverd. De wet is niet de vrijheid. De wet formuleert hooguit die vrijheid, zodat ambtenaren, politieagenten en rechters ook weten wat ze wel en niet(meer) mogen doen. Garanderen doet zoiets niet. Maar de wetswijziging drukt wel degelijk een toename van vrijheid en gelijkwaardigheid uit, bereikt door strijd. Abortusrecht is een nederlaag voor patriarchale, via klassenverschil ook nog eens hoogst ongelijk verdeelde, onderdrukking. Ik zie niet hoe je daar als anarchist en dus feminist met goed fatsoen tegen zou kunnen zijn. En dat is heel zacht gezegd.

Google-arbeiders en vakbondsstrijd [2]

Personeelsleden van Google, en van Alphabet Inc, waarvan Google een onderdeel is, zijn begonnen een soort vakbond op poten te zetten. Ze worden daarbij ondersteund door de Communications Workers of Amerika (CWA), een reguliere vakbond. Die heeft een afdeling, CWA Local 1400, waarvan de Google-/Aphabet-vakbondsleden lid kunnen worden. Dit kondigden betrokkenen aan op 8 januari. Organisatoren van het nieuwe vakbondsinitiatief kregen hierover een brief geplaatst in de *New York Times*. Het idee is betaalde organizers in te huren. Ruim 200 personeelsleden van Aphabet/Google worden door het nieuwe vakbondsinitiatief vertegenwoordigd. Ik pluk dit van *Aljazeera* op 8 januari.

Dit is een belangrijke stap: organisatie van personeelsleden van een machtig techbedrijf als Google. Dat bedrijf zegt natuurlijk dat het personeel haar ter harte gaat, maar het liefst zaken 'rechtstreeks met het personeel' doet. Dat klinkt leuk – tot je bedenkt dat personeelsleden een voor een, zonder collectieve organisatie en onderlinge steun, tegenover het mega-concern vrijwel machteloos staan.

Google-arbeiders zijn al eerder in actie geweest. Redenen genoeg. Er is ongenoegen onder Google-personeel over 'Project Maven', waarin het ministerie van Defensie een samenwerkingspartner is. Ook de manier waarop Google met klachten over seksueel grensoverschrijdend gedrag omgaat, heeft al tot onvrede geleid. En dan is er nog het beloningsbeleid ten aanzien van hoge managers. Afgelopen weken was er ook al beroering ontslaan toen Google een zwarte onderzoeker naar kunstmatige intelligentie had ontslagen.

De 200 personeelsleden die nu bij het nieuwe initiatief zijn aangesloten zijn maar een fractie van de 130.000 mensen die het concern in dienst heeft. 'De groep was georganiseerd door software ingenieurs, maar staat open voor alle rangen van het personeelsbestand in de VS en Canada, waaronder ook tijdelijke en contractarbeiders', vertelt de BBC.

Het vakbondsinitiatief – zo maakt Aline Selyukh, een reporter met contacten ter plekke, op NPR duidelijk – geeft vorm aan initiatieven onder het personeel die al op gang waren gekomen. Er zijn eerder al werkonderbrekingen geweest. Wat er nu gebeurt, is dus een interessante nieuwe stap. Het wordt overigens geen 'reguliere' vakbond, met wettelijke rechten om contracten af te sluiten, zo legt Harold Meyerson uit in *The American Prospect*. Arbeidswetgeving maakt dat in de VS erg moeilijk en als het initiatief dat zou proberen zou Google er waarschijnlijk vol op inzetten om dat te voorkomen. Denk daarbij aan subtiele maar ook minder subtiele vormen van intimidatie. Maar het is ook niet het radicaal soort bottom-up-vakbond zoals anarchosyndicalisten die voorstaan, en zoals bijvoorbeeld de International Workers of the World (IWW) nastreven: het initiatief is wel aan de reguliere vakbond CWA gekoppeld, en gaat dus met betaalde organisatoren werken. Dat is een zwakte, want juist reguliere vakbonden zullen conflicten binnen veilige perken proberen te houden om hun gezicht als 'sociale partners' niet te verliezen.

Het feit echter dat 20.000 personeelsleden in 2018 bij Google een staking hebben gehouden 'om te protesteren tegen de tientallen miljoenen dollars aan twee *executives* die ontslag hadden genomen nadat de aanklachten wegens seksuele intimidatie tegen hen waren ingediend', laat zien dat de strijd niet automatisch binnen die veilige perken hoeft te blijven. Hoe dan ook, arbeidersstrijd en arbeidersorganisatie tegen bazen in Silicon Valley in de techsector, is belangwekkend en goed nieuws.

Tunesië: tien jaar na de lente opnieuw voorjaar? [3]

Tunesië is het land waar deze maand tien jaar geleden dictator Ben Ali verdreven werd door een revolutionaire volksopstand. Zij kwam voort uit protesten tegen armoede en andere sociale ellende die de maand ervoor waren begonnen. De omwenteling in Tunesië zette een kettingreactie in gang van opstanden in Noord-Afrika en het Midden-Oosten, die al snel bekend werd als de Arabische Lente. Na Ben Ali viel op soortgelijke wijze ook Mubarak in Egypte. Elders was burgeroorlog de uitkomst, in Egypte keerde de dictatuur in 2013 keihard terug. In Tunesië zelf consolideerde zich een wankel min of meer democratisch staatsbestel. Wat erna kwam bood echter weinig verbetering. Wat meer vrijheid, wat meer ruimte om te protesteren, maar ook meer dan genoeg reden voor protest Welke partij er ook regeerde, aan de armoede en sociale ongelijkheid veranderde in wezen niets. Zeker niet aan de frustraties van jongeren, die nog steeds in grote aantallen werkloos waren. En daarmee is de cirkel bijna rond.

Een nieuwe ontploffing was een kwestie van tijd, en de tijd is blijkbaar gekomen. '14 januari 2021 was de tiende verjaardag van de revolutie, en je verwacht dan vreedzame demonstraties. Door de mensen hierin tegen te houden gooide de regering olie op het vuur dat al brandde en dat zich wrong om vrij te komen.' Hoe belemmerde de regering die vreedzame protesten? Welnu, ook de Tunesische regering stelde een lockdown in, en die werd uitgerekend op 14 januari van kracht. Keurig vreedzaam protest zat er toen dus niet in. Maar sinds die dag gaat avond aan avond de strijd los in diverse steden, en ook in arme wijken van de hoofdstad Tunis. Aanleiding voor de protesten op 15 januari was een video waarin mensen zagen dat een schaapherder grof door politieagenten werd bejegend. Meer dan de druppel was het niet. Al snel bleek hoe wijd verbreid de protesten – 'rellen', aldus het gezag – waren. Die hadden zich nu 'verspreid tot een dozijn steden'. Dat gezag meldde 632 arrestaties. 'met name van "groepen mensen tussen de leeftijd van 15, 20 en 24, die autobanden en vuilnisbakken in brand staken om de ordediensten in hun beweging te hinderen".' Een bericht uit de hoofdstad Tunis vertelt bijvoorbeeld: 'Betogers, de meesten van hen tieners, blokkeerden wegen en gooiden stenen naar de politie. De politie schoot met waterkanon en vuurde traangas af om ze te verspreiden'. De achtergrond van de woede: 'Het BNP is afgelopen jaar met 9 procent gekrompen, consumentenprijzen zijn de hoogte in gevlogen, en een derde van de jongeren is werkloos.'

De felle demonstraties gingen de week erop door, net als de repressie ertegen. Een greep:

- 18 januari 2021: *Aljazeera* meldt dat het leger soldaten heeft ingezet om de 'rust' te bewaken. De dag ervoor waren er protesten in Bizerte, Kasserine, Sousse, Siliana, Kairouan, Monastir, Nabeul, Kebili, Mahdia… Op 18 januari zelf waren er betogers op straat in de hoofdstad Tunis, en in Manzel Bouzaine. 'Geen angst! Geen angst! De straten behoren toe aan het volk', riepen betogers in Tunis.

'Wat je hier ziet is alweer een revolutie van de armen en de hongerlijders'

- 20 januari 2021: 'Tunesische betogers zijn voor de vijfde nacht met politie slaags geraakt in diverse steden, waaronder Tunis en Sidi Bouzid, de wieg van de opstanden van de Arabische Lente, terwijl woede en frustratie wegens economische ontberingen, die door de pandemie nog erger worden, nog groter worden', zo opent *Aljazeera* een artikel. Overdag klonk in Tunis de gouwe ouwe leus: 'De mensen willen de val van het regime!' Traangas in Sidi Bouzid. Brandende autobanden in Tunis. *Aljazeera* citeert een van de actievoerders: 'Het hele systeem moet weg… We zullen op de straten terugkomen en we zullen onze rechten en waardigheid herwinnen die een corrupte elite na de revolutie in beslag heeft genomen.' Hichem Mechichi, premier van Tunesië, noemt de woede van de opstandigen intussen 'legitiem', maar gooit er wel een nieuwe lockdown tegenaan, compleet met scherpere avondklok. Wegens het virus, uiteraard, maar handig voor ordehandhaving is het natuurlijk vooral ook.

- 21 januari 2021: *Aljazeera* meldt intussen de arrestatie van '1000 mensen gedurende zes nachten van protesten' in het land. Veel daarvan zijn nogal jong. Lang niet allemaal zijn ze bij de betogingen zelf aangehouden. De acties zijn volgens het bericht intussen iets in kracht afgenomen.

- 22 januari 2021: Wederom *Aljazeera*, dat doet wat de NOS weer eens nalaat: verslag doen van belangrijk nieuws. De nieuwszender meldt protesten van moeders van gearresteerden bij een gerechtsgebouw in Tunis. Een van de moeders ziet haar zoon na drie dagen gevangenschap terug. 'hij was op zijn benen geslagen en had een blauw oog', zei ze. Een advocaat spreekt van 'ernstige procedurele fouten' bij strafzaken: gearresteerden krijgen geen medische bijstand en mogen geen advocaten en ouders zien. Veel opgepakte mensen zijn nog minderjarig ook. Een hoorzitting leidt al tot 100 veroordeelde mensen.

Ook de dagen erna blijven er berichten komen over opstandigheid in het land. De radicale website *Dialectical Delinquents* heeft een bruikbaar overzicht, met bronvermeldingen. Thierry Brésillon schreef een mooi achtergrondartikel: 'Tunisia: This wave of violence is a political uprising', te vinden op de website *Middle East Eye*. Daarin wordt afgerekend met het idee dat het hier zomaar 'crimineel geweld zou zijn'. Want wat drijft de mensen? 'Dit is een revolutie van de hongerigen', zo is op een muur in Tunis geklad. Dit is volgens Brésillon een serieuze opstand, een nieuwe ronde van strijd, een hervatting van het gevecht dat in de Arabische Lente van 2010-2011 een eerdere ronde beleefde. Fatima-Ezzahra en Mattias Raynal beschreven op de website *Middle East Eye* een nacht van protest en confrontatie in Ettadhamen, een voorstad van Tunis. Traangas van de kant van de staat, brandende autobanden van de kant van betogers. 'Wat je hier ziet is alweer een revolutie van de armen en de hongerlijders', zo tekenen de schrijvers op uit de mond van J, een actievoerder van 33 jaar oud. De meeste andere strijders zijn trouwens jonger, veel jonger.

Intussen is er harde repressie, en die heeft een mensenleven gekost. Haykel Rachdi overleed nadat hij een traangasgranaat tegen zijn hoofd kreeg. Van de politie, dat mag duidelijk zijn. Afgelopen zaterdag demonstreerden honderden mensen in de hoofdstad. 'Politie overal, rechtvaardigheid nergens', zo was op een meegebracht bord te lezen. Meer dan een kleine greep uit de berichtgeving over de zich ontplooiende opstand in Tunesië is dit allemaal niet. We komen ongetwijfeld binnenkort opnieuw over de ontwikkelingen te spreken.

Kazachstan: demonstranten 'gekettled' in de kou[4]

In Kazachstan probeerden mensen in de kou te demonstreren tegen de nogal openlijk autoritaire regering. Ik ken de exacte doelstellingen niet, en weet niet welke club ze aanhangen, Maar ik weet inmiddels wel wat de politie deed: die omsingelde de groep van dichtbij en 'kettelde' ze dus op die manier. Daar ging die politie negen uur lang mee door. Negen uur opeengepropt in de snijdende kou, 'zonder eten, water of de gelegenheid om naar een toilet te gaan'. Dat was een van de groepjes demonstranten. 'Een andere groep waarvan een zwangere vrouw en twee kinderen deel uitmaakten, was zeven uur lang gedwongen bijeen te staan als ingeblikte sardientjes.' De politiemensen konden elkaar intussen aflossen, Een betoger raakte onwel en werd naar het ziekenhuis gebracht. Pas daarna liet de politie de mensen weer gaan, grove mishandeling was het. De datum was 10 januari, de plaats Almaty, de hoofdstad van Kazachstan.

Ik vond het verhaal op de website van Radio Free Europe/Radio Liberty die er op 21 januari 2021 over berichtte. Een westerse Koude Oorlogs-propagandazender, jazeker, met staatsgeld erachter. In linkse media, die ik er veel liever over had geraadpleegd, vind je echter over zulke zaken zelden iets. Het is de achtertuin van Poetin, nietwaar? En alles wat daar aan protest gebeurt, is bij voorbaat een Westers complot, of speelt minstens het imperialisme in de kaart, toch? Het is een houding waarin ik niet meega. Vrijheidsstrijd is universeel, politiegeweld is verwerpelijk, overal en altijd.

Malawi: sekswerkers in actie[5]

Dan een opvallende actie in Malawi. Ik vond het nieuws in *The Guardian*. In Lilongwe, hoofdstad van dit in zuidelijk Afrika gelegen land, demonstreerden op 28 januari sekswerkers tegen de wijze waarop politie de coronaregels tegen hen gebruikt. Ook in Malawi woedt de pandemie, met 21.660 besmettingen en inmiddels 555 mensen die aan de ziekte zijn overleden. Juist de afgelopen weken breidde de pandemie zich snel uit. Ook in Malawi gebruikt de staat lockdown-maatregelen, waaronder een avondklok. Die wordt, zo stelt Zinenani Majawa van de Female Sex Workers Association (FSWA), nogal selectief tegen sekswerkers ingezet. 'We hebben niet gehoord van zaken waarbij ze naar huizen van getrouwde mensen gingen om aan te kloppen en ze te slaan'. Dat gebeurt met sekswerkers dus wel. Ook wijst Majawa er op dat mensen gewoon wel in kerken bijeen kunnen komen, terwijl sekswerkers belemmerd worden. Het is dezelfde lockdown-hypocrisie die je in tal van landen ziet; scholen en slachthuizen, treinen en bussen om mensen naar werk en school te vervoeren, maar wel een avondklok want een bezoekje afleggen is natuurlijk onverantwoord. Lazarus Chakwera, de president van Malawi, heeft het slaan van mensen overigens veroordeeld, maar daarmee is het politiegeweld nog niet automatisch gestopt.

'Wij geloven dat sekswerk werk is. Daarvan betalen we onze rekeningen, waaronder voor huur en eten'.

Majawa wijst ook op een algemener punt. 'Wij geloven dat sekswerk werk is. Daarvan betalen we onze rekeningen, waaronder voor huur en eten. We sturen zelfs onze kinderen naar school van het geld dat we krijgen.' De FSWA is geen kleinigheid trouwens. Majawa stelt dat ze 120.000 leden heeft. Het was deze FSWA die het protest organiseerde Dat protest was op zichzelf niet heel groot: *The Guardian* heeft het over *dozens*, enkele tientallen dus. Het gaat hier om een beroepsgroep die vrijwel overal met verachting, uitsluiting en onderdrukking te maken heeft. Dat juist mensen uit deze beroepsgroep tegen hun onderdrukking opstaan is goed nieuws.

Deze kroniek heb ik samengesteld op basis van de *Strijdkroniek* die ik sinds begin dit jaar maak, wekelijks op maandag publiceer, goeddeels op knip-en-plakbasis. In de voetnoten vind je uit welke editie van de strijdkroniek ik heb geplukt. In die strijdkronieken zelf vind je verdere bronvermeldingen bij de gegeven informatie.

door Peter Storm

Noten bij de hoofdstukken:

1. Peter Storm, 'Strijdkroniek 4 januari 2021: China, Saoedi-Arabië, VS, Argentinië', op peterstormt.nl.
2. idem, 'Strijdkroniek 11 januari 2021: Google, Istanboel, Belarus, Polen', idem.
3. idem, ' Strijdkroniek 18 januari 2021: Oeganda, Tunesië, Canada', 'Strijdkroniek 25 januari 2021: Tunesië, VS,Canada, Kazachstan', en 'Strijdkroniek 1 februari 2021: Malawi, Libanon, India en meer', allemaal op peterstormt.nl.
4. idem, 'Strijdkroniek 25 januari 2021: Tunesië, VS,Canada, Kazachstan', idem.
5. idem, 'Strijdkroniek 1 februari 2021: Malawi, Libanon, India en meer', idem.

Belarus

Stappen richting een ongewisse toekomst

Sinds de overduidelijke fraude bij de herverkiezing van president Lukashenko in Belarus (voorheen bekend als Wit-Rusland) in augustus vonden daar de grootste protesten in de geschiedenis van dat land plaats. Zoals eerder werd bericht, namen honderdduizenden mensen deel aan de demonstraties en buurtbijeenkomsten. Maar wat eisen de mensen die de straat op gaan eigenlijk? In hoeverre hangen deze protesten samen met de sterke economische crisis waarin Belarus zich al jarenlang verkeerd? En welke rol spelen de politieke belangen van Rusland en landen van de Europese Unie?

Om deze vragen te beantwoorden is het zinvol een blik te werpen op de recente geschiedenis van het Oost-Europese land. Het ineenstorten van de Sovjet Unie in 1991 had tot gevolg dat een groot deel van de voormalige Sovjetstaten in een diepe politieke en economische crisis raakte. Een groot deel van de toenmalige staatsbedrijven werden daarop geprivatiseerd en naar maffiose oligarchische structuren overgeheveld. Dit zorgde ervoor dat grote delen van de arbeidsbevolking hun levensonderhoud verloren en in bittere armoede raakten.

Het bijzondere aan Belarus is dat de staat zulke ingrijpende economische en sociale verandering wist te voorkomen. Vooral in vergelijking met omliggende landen is in Belarus sinds 1991 verbazingwekkend weinig veranderd. De sinds 1994 regerende president Lukashenko, regeerde het land zonder enige noemenswaardige oppositie. Daarbij steunde hij zwaar op een reusachtig bureaucratisch apparaat en een systeem van privileges. Daartoe behoren onder andere de politie en de geheime dienst (KGB); grote loyale en goed gefinancierde organisaties. Elke poging tot een georganiseerde oppositie – door zelforganisatie of door verkiezingen – wordt met alle middelen onderdrukt.

> 'De verschillende klassenbelangen, die onvermijdelijk tegenover elkaar komen te staan, zijn nu nog verenigd'

De Belarussische economie heeft nog altijd een sterk gepland karakter, dat zich oriënteert aan die van de voormalige Sovjetstaten. Anders dan bij de voormalige Oostbloklanden bleven in de jaren 1990 de meeste sleutelindustrieën privatisering bespaard. In 2015 werkte nog altijd 39,2% van de arbeidsbevolking in staatsbedrijven, waarvan een groot deel in de productie van exportgoederen. De afgelopen jaren ontstond er – vooral in Kiev en omgeving – een nieuwe ICT-sector, maar deze vormt nog altijd een relatief klein aandeel van het BBP. Een groot deel van de Belarussische arbeidersklasse is lid van een van de staatsvakbonden – overblijfsels uit de Sovjettijd –, die loyaal zijn aan het regime. Met de steeds nijper wordende economische crisis begint dit echter langzaam te veranderen.

Een ander erfstuk uit het Sovjettijdperk zijn de (in ieder geval tot op heden) relatief goede levensomstandigheden van de bevolking in Belarus: er is nauwelijks werkloosheid, er is een relatief goed onderwijs- en gezondheidssysteem, er zijn door de staat vastgestelde prijzen voor levensmiddelen en woonruimte en het aantal armen is klein. Dit relatieve succes ten opzichte van andere ex-Sovjetstaten aan het regime van Lukashenko toeschrijven is echter incorrect. Een van de hoofdredenen dat Belarus dit model overeind wist te houden was de directe en indirecte ondersteuning door de Russische staat in de vorm van leningen, goedkope olie en aardgas. Tot voor kort betaalden Belarussische bedrijven bij de import van olie maar 50% van de wereldmarktprijs. Deze olie wordt grotendeels in staatsbedrijven verwerkt en daarna weer geëxporteerd. Zij vormt het grootste aandeel van hun export.[1]

Deze pijler van de Belarussische economie wankelt echter meer en meer: de afgelopen jaren werden de lage prijzen voor de energiesector sterk herzien. Zo vragen Russische energiebedrijven inmiddels al 80% van de wereldmarktprijs en dit zou in 2025 100% moeten zijn. Aan de ene kant probeert de Russische staat hiermee druk op Belarus uit te oefenen om die sterker onder haar economische invloedssfeer te krijgen. Aan de andere kant is de prijsstijging ook een direct gevolg van de crisis in de Russische energiemarkt, die ontstaan is na het wereldwijde ineenstorten van de olieprijs.[2]

Over het algemeen zou je kunnen stellen dat het economische model van de Belarussische staat – staatsgeleide bedrijven met veel personeel aan de ene kant en de verwerking en export van olie en gas aan de andere kant – tegen zijn grenzen aanloopt. Als gevolg van de wereldwijde kapitaalcrisis is ook het regime in Minsk dus meer en meer gedwongen om een neoliberale marktkoers te varen. Zo werd in 2017 een wet aangenomen waarin werkloosheid als 'sociaal parasitisme' werd omschreven en strafbaar werd gesteld. In de jaren daarop volgden onderhandelingen met internationale kredietorganisaties over de afbouw van de vaste huurprijzen, waardoor vooral in de grote steden de huren sterk stegen.

Terwijl dit alles zich langzaam ontvouwt, treft de Coronacrisis de Belarussische staat bijzonder sterk. Die kan het zich niet veroorloven om zijn kwakkelende economie met sterke voorzorgsmaatregelen grootschalig plat te leggen. Daarbovenop komt dan een gebrek aan budget voor coronasneltests en beschermende kleding. Het regime besloot hierom de omvang van de pandemie te bagatelliseren. Lukashenko verklaarde meermaals publiekelijk dat het voldoende was af en toe naar de sauna te gaan en voldoende wodka te drinken. In de staatsmedia werden vervolgens coronadoden als slachtoffers van een longontsteking geregistreerd. Deze gerichte desinformatie werd door de bevolking in toenemende mate als zodanig gekwalificeerd: 'In deze staat is alles op leugens gebaseerd. Ze liegen over COVID, ze liegen over de verkiezingen, ze liegen op school en ze liegen over de economie,' zo vertelt Wera (67 jaar) ons bij een buurtbijeenkomst. Tegelijkertijd ontwikkelt zich onder de bevolking een netwerk van wederzijdse hulp, waarmee mensen een dekkende gezondheidsvoorziening proberen te organiseren. Deze

netwerken vormen de basis voor de buurtbijeenkomsten, die vandaag eveneens de ruggengraat van de protestbeweging vormen.

Dat het op de avond van de verkiezingen tot protesten kwam, was daarom dan ook niet geheel onverwacht. Nieuw was echter de schaal waarop, want zij worden maatschappelijk breed gedragen. 'Lange tijd leefden we onder het motto: hoe minder je zegt, hoe veiliger je bent. Maar dat is nu voorbij, dat heeft onze realiteit veranderd. We weten nu dat we dan wel van elkaar verschillen, maar dat we in een vergelijkbare richting willen. We luisteren naar elkaar,' vertelt Wera. Of dat zo zal blijven? We zullen het zien. Momenteel zijn de verschillende klassenbelangen, die bij de vraag over de nieuwe maatschappijinrichting onvermijdelijk tegenover elkaar zullen komen te staan, nog verenigd.

De *boomende* ICT-sector, die verantwoordelijk was voor de helft van de economische groei in Belarus, zal net als andere bedrijven van een verdere marktliberalisering profiteren. Zo'n driehonderd belangrijke ICT-bedrijven dreigen het land te verlaten als er geen nieuwe verkiezingen komen en het politiegeweld niet stopt – zij zien zichzelf als progressief, westers en anti-Sovjet. Ook de oude burgerlijk-intellectuele oppositie heeft belang bij marktliberalisering en een 'vrije' cultuursector zonder ideologische afdelingen en censuur. Voor veel jongeren en studenten geldt dat zij wegens de slechte toekomstperspectieven de straat op gaan. Momenteel is het gemiddelde inkomen 400 euro. Het is echter te kort door de bocht alleen economische redenen aan te wijzen: velen verbinden een liberalisering van het land ook met politieke en culturele vrijheid, nachtleven, de bevrijding van de alledag en de toegang tot alternatieve levenswijzen – dingen die in post-Sovjet Belarus vaak geïdealiseerd worden als een 'westerse' levensstijl.

Fabrieksarbeiders en mensen die in de dienstensector werken spelen een heel belangrijke rol in de protestbeweging. Zij hebben veelvuldig gestaakt en de mensen die protesteren hebben de grote verwachting dat met verandering ook een einde komt aan de economische crisis. Dit brede verbond van belangengroepen wordt ook afgespiegeld in de eisen van de alternatieve presidentskandidaten. Zij spreken nauwelijks over hun politieke programma en vooral over eerlijke verkiezingen en een einde aan het politiegeweld.

De voormalige voorzitter van de Russische bank Belgazprom, Viktor Babariko, zal waarschijnlijk vooral de Russische kapitaalbelangen vertegenwoordigen en zich minder voor de rechten van de arbeiders in Belarus interesseren. Nadat hem en andere presidentskandidaten deelname aan de verkiezingen ontzegd werd of zelfs gevangen gezet werden, bleef alleen nog Svetlana Tikhanovskaja over. Lukashenko's mannelijke chauvinisme was echter de oorzaak dat hij in haar als vrouw geen bedreiging zag. Gesteund door twee vrouwen van andere verkiezingskandidaten bracht zij verschillende fracties van de oppositie bijeen. In het kader van haar verkiezingscampagne bood ze op verschillende plekken in het land mensen de ruimte met een open podium, waardoor arbeiders en kleine ondernemers een platform kregen om over hun problemen te spreken. Deze manifestaties ontwikkelde zich tot de grootste die het land in de afgelopen decennia heeft gezien en vormden daarmee een verdere basis voor de opstand.

Ook zijn er een aantal zeer invloedrijke bloggers en het vanuit Polen in ballingschap werkend Telegramkanaal en mediaplatform Nexta. En de anarchistische beweging in het land heeft aan invloed en populariteit weten te winnen. Deze diversiteit van de protestbeweging zorgt er echter ook voor dat er nauwelijks een politiek perspectief voor de lange termijn wordt ontwikkeld: de beweging is vooral verenigd door haar woede over de huidige situatie en de gewelddadige reactie van de overheidsdiensten. Eén van de positieve verbindende elementen binnen de protesten is het nationalisme. Maar een onafhankelijk Belarus met zelfbeschikking over diens eigen lot heeft geen enkele materiële basis. De economie van het land is structureel afhankelijk van leningen en subsidies van buitenlandse machten. Die zullen zich laten gelden als het land zijn nieuwe vorm krijgt. De ingrijpende veranderingen die het land in het geval van een aanpassing aan de kapitalistische wereldmarkt te wachten staan, zullen onvermijdelijk tot winnaars en verliezers leiden.

> Voor een protestbeweging die voor iedereen een goed leven wil is nationalisme ongeschikt

Het is dus duidelijk dat nationalisme als basis voor een protestbeweging die voor iedereen een goed leven wil ongeschikt is. Welke emancipatorische perspectieven en perspectieven voor de klassenstrijd er zijn, wordt in deel twee van dit artikel behandeld.

II

We werpen nu een blik op de toekomst. Welke scenario's zijn denkbaar, gezien de economische crisis en de verschillende geopolitieke belangen? Is een neoliberale ontwikkeling onvermijdelijk of bestaan er ook sociaal-revolutionaire kansen?

Er zijn verschillende richtingen waarin de huidige situatie zich kan ontwikkelen. Voor ons is het 't meest aannemelijk dat de Belarussische staat toenadering zoekt tot de Russische staat of de Europese Unie (EU) – vandaar het onderwerp van dit tweede deel.

Een toenadering van Belarus naar Rusland kan er op verschillende manieren uitzien. Allereerst bestaat er de mogelijkheid dat er een militaire interventie plaats vindt, zoals we dit in 2014 ook zagen bij de annexatie van de Krim in de context van de Maidanprotesten in Oekraïne. Actueel is dit misschien nog onwaarschijnlijk, maar dat kan snel veranderen zodra de protesten minder vredig verlopen en Rusland zich vervolgens als ordemacht presenteert. Rusland houdt al langer de optie open om Belarus in het Russische staatsgebied te integreren. Mochten politici met een pro-Russische agenda aan de macht komen, dan zouden zij waarschijnlijk een handelsovereenkomst met Rusland afsluiten en een beroep doen op staatssteun. Dit zou ertoe kunnen leiden dat de Belarussische economie onder invloed komt van Russische oligarchen.

Aan de andere kant van dit spanningsveld is de EU te vinden. Die representeert voor veel mensen een goed leven binnen een goed functionerende economie en dito rechtsstaat. Tikhanovskaja, een van de belangrijke oppositiefiguren, heeft al aangegeven dat ze in contact staat met de EU en dat er, nadat Lukashenko vertrokken is, daarvandaan financiële steun zal volgen. Na zo'n eerste toenadering zullen waarschijnlijk al snel handelsverdragen volgen. Zowel de EU-steun als de handelsverdragen gaan gebruikelijk gepaard met druk voor het doorvoeren van neoliberale hervormingen, die uiteindelijk de soevereiniteit en de sociale structuur van Belarus en diens bevolking ondergraven. Met neoliberale hervormingen bedoelen we het herstructureren van de economie en de samenleving aan de hand van marktfundamentalistische principes: het dogmatische geloof dat privatisering, deregulering, geforceerde opening van lokale markten en het terugbrengen van de overheidsuitgaven (wat meestal vooral de sociale sector treft). Een goed voorbeeld hiervan zijn de leningen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Die zijn over het algemeen verbonden aan neoliberale hervormingsprogramma's. Door een de facto monopolie van de IMF heeft dit instituut extreem veel macht. Staten die op financiële steun zijn aangewezen hebben bij onderhandelingen meestal nauwelijks iets in te brengen.

Een goed voorbeeld van hoe zulke neoliberale hervormingen er in de praktijk uit zien, is te vinden bij het Polen van de jaren 1980 en 1990. Daar lukte het de vakbond Solidarność na bijna 10 jaar lang ondergronds te zijn geweest, om met hun nieuw opgerichte partij de verkiezingen te winnen en een regering te vormen. Nu stond Solidarność voor de opgave de geruïneerde economie te hervormen. Daarvoor was dringend geld nodig, o.a. om de staat overeind te houden en niet bankroet te laten gaan aan de staatsschulden. De vakbond stelde in een economisch programma voor staatsbedrijven om te vormen tot coöperatieven in zelfbestuur. Dat paste echter niet in de voorwaarden die het IMF stelde voor de steunpakketten, die tot miljarden reikten. De overeenkomst eiste het afschaffen van prijsafspraken, het afbreken van subsidies en de verkoop van mijnen, werven en fabrieken. In korte tijd was er in het verarmde Polen dan misschien wel weer brood in de supermarkten te vinden, maar dat kon zich nauwelijks iemand veroorloven. De inkomenskloof groeide enorm, en in 1994 steeg het aantal werklozen tot 16,4 procent.[3] 33% van de bedrijven in het land sloten hun deuren. Volgens berekeningen van een Poolse econoom zouden er in Polen in 2016 anderhalf miljoen minder werklozen zijn geweest als economische hervormingen geen neoliberale agenda hadden gevolgd.

Neoliberale hervormingen zouden voor Belarus betekenen dat de staatsbedrijven, waarin 39,2% van de bevolking werkt, geprivatiseerd zouden worden en (hoogstwaarschijnlijk) aan buitenlandse investeerders verkocht. Dat zou een harde klap zijn voor de Belarussische staatshuishouding. Hierdoor zouden internationale leningen niet meer gedekt zijn, wat voor het IMF aanleiding zou zijn om verdere economische hervormingen te eisen en staatshervormingen af te dwingen. De gevolgen zijn voorspelbaar: afbraak van het algemene gezondheids- en onderwijssysteem, bezuinigingen op de sociale zekerheid, flexibilisering van de arbeidsverhoudingen, afschaffing van beschermende arbeidsregelgeving. De daaropvolgende verarming van de bevolking vormt voor de EU een kans voor nieuwe goedkope arbeidskrachten. Uit het voorbeeld van Polen valt ook af te leiden wat voor een langdurige scenario's er mogelijk volgen bij een neoliberale hervorming van de Belarussische samenleving. De dubbele teleurstelling – eerst die van staatssocialisme en daarna die door westerse democratieën – vormt een voedingsbodem voor fascistische bewegingen. Niet alleen de opkomst van rechts-conservatieve PiS-partij in Polen, maar ook de ontwikkelingen in Hongarije en Oekraïne onderstrepen het risico hiervoor en tonen een historische constante.

> Een dubbele teleurstelling – eerst die van staatssocialisme en daarna die door westerse democratieën – vormt een voedingsbodem voor fascistische bewegingen

In beide hierboven omschreven scenario's – de toenadering tot de EU of Rusland – gaan we ervan uit dat de materiële omstandigheden van de loonafhankelijke klasse zal verslechteren. De directe verbeteringen die met een liberalisering van het land ook plaatsvinden willen we echter ook niet onder het tapijt vegen: momenteel worden mensen voor de deelname aan demonstraties of het lidmaatschap van een politieke organisatie gearresteerd, gemarteld en vermoord. De hoop dat er, na het omverwerpen van Lukashenko, nieuwe vrijheden zullen zijn die kunnen bijdragen aan een langdurige politisering van de beweging is niet onbegrijpelijk en zelfs terecht. Ondanks al het hiervoor genoemde zien we momenteel niet alleen de mogelijkheid voor minimale verbeteringen. We zien vanuit sociaal-revolutionair perspectief ook kansen voor grotere positieve veranderingen. De buurtbijeenkomsten die inmiddels overal in Minsk plaatsvinden, vormen een belangrijke basis voor de protesten. Jasja vertelt ons bij een bijeenkomst: 'Wij organiseren wederzijdse hulp als iemand iets nodig heeft. We organiseren rommelmarkten waarmee we borg en boetes betalen die de regering van demonstranten oplegt.' 'Dat zijn kleine stappen waarmee we een beetje macht veroveren. Als we al deze kleine stappen bundelen, hebben we veel macht,' vult haar buurvrouw Wera daaraan toe. Hier worden revolutionaire concepten als tegenmacht, wederzijdse hulp en decentralisatie geleefd, ook al worden ze niet direct als zodanig benoemd.

Het lijkt momenteel echter op dat maar weinig mensen deze nieuwe buurtorganisatie als kern van de nieuwe maatschappij zien. Maar voor een samenleving die zich al tientallen jaren onder een repressieve dictatuur bevindt, is deze emancipatie een enorme stap vooruit.

Iets vergelijkbaars zien we bij de zelforganisatie op de werkvloer.

Hoewel slechts enkele bedrijven werkelijk gevolg hebben gegeven aan de oproep tot een algemene staking op 26 oktober, is het idee van de staking als politiek instrument in de beweging verankerd. Langzaam ontstaat er ook een eerste impuls voor collectief werk: in Minsk bestaat sinds drie jaar een collectieve drukkerij waarvan vier mensen leven. Zij spelen bij de protesten een belangrijke rol: 'Alle drukkerijen worden hier gecensureerd. De meeste weigeren sinds het begin van de protesten iets te drukken waarop wit-rood-witte symboliek te vinden is. Maar ons collectief werkt vanaf het begin af aan zonder censuur. Toen er tot een staking werd opgeroepen, drukten wij al het materiaal gratis of voor donatie,' zo vertelt een medewerker.

> Buurtcomités: Als we al onze kleine stappen bundelen, hebben we veel macht

Desondanks zijn er verschillende obstakels die het ontstaan van een strijdbare arbeidersbeweging bemoeilijken. Ten eerste ontbreekt het aan een vakbondstraditie. De staatsvakbonden volgen de traditie van het 'werkelijke socialisme' en dienen ertoe om elke vorm van zelforganisatie in de kiem te smoren. Zij zijn dus vooral een middel voor versterkte uitbuiting. Net als in Duitsland bestaat ook in Belarus een verbod op politieke stakingen. Op de eerste stakingsgolf in augustus volgden dan ook massaontslagen en arrestaties. Daarnaast wordt elke socialistisch of communistisch discours met het regime van Lukashenko en de afhankelijkheid van de Sovjet Unie in verband gebracht. 'Door de lange Sovjetgeschiedenis en de doorlopende procommunistische retoriek op televisie en in het dagelijkse leven bestaat er grote scepsis tegenover communisme,' vertelt een anarchist uit Belarus aan Crimethinc. Dat maakt het voor de buitenparlementaire oppositie erg moeilijk om met revolutionaire ideeën en werkelijke perspectieven in de samenleving te wortelen.

Een mogelijk einde van het regime zal geen machtsvacuüm achterlaten: nu al onderhandelen verschillende oppositionele partijen en delen van de heersende klasse over hoe de economische en politieke verhoudingen er in het Belarus van morgen uit zullen zien. De brede protestbeweging heeft op dit moment geen gemeenschappelijke voorstelling van wat er moet gebeuren. Na maandenlange protesten en een eerste succes is het niet onwaarschijnlijk dat de situatie door middel van kleine concessies – zoals amnestie voor gematigde gevangenen – voorlopig wordt gekalmeerd. Als neoliberale hervormingen echter met dezelfde snelheid als in bijvoorbeeld Polen worden doorgevoerd, moeten hier vanuit de beweging direct een antwoord op komen. Als er ruimte bestaat voor hoe de veranderingen er uit gaan zien, is het daarvoor nu het moment. Wat nodig is, is de organisatie van de samenleving vanaf de basis. Alleen als de buurbijeenkomsten en de eerste pogingen tot onafhankelijke vakbonden tot een confederatie komen, kan er een visie voor zo'n verandering ontwikkeld worden. Maar daarvoor moet een impuls van een georganiseerde kracht komen. Een kracht die het einde van het Lukashenko-regime slechts als het begin van een sociaal-revolutionaire herstructurering van de samenleving in Belarus ziet.

Deze kracht kunnen we momenteel nog het meest bij de anarchistische beweging in Belarus terugvinden. De anarchisten hebben vanaf het begin af aan meegedaan met de demonstraties, zijn in de buurtbijeenkomsten komen zitten, hebben teksten gedrukt en programma's gepubliceerd. De anarchistische beweging is eigenlijk de enige grotere linksradicale factor die de protesten in het land steunt. Het grootste deel van de communistische beweging is namelijk in regimegetrouwe partijen georganiseerd. Het potentieel dat voor libertaire ideeën voorhanden is door de toenadering tijdens de breed gedragen protesten, wordt ook door het regime waargenomen. Daarom volgt de ene arrestatiegolf op de andere en zit inmiddels een groot deel van de beweging in de gevangenis of is die op de vlucht, enkele anarchisten dreigt zelfs de doodstraf.[4] Als internationalisten zien we de strijd in Belarus als onderdeel van onze strijd voor een waardige toekomst. Niet vanwege een soort westers paternalisme of omdat hier zogenaamd niets omhanden is, maar omdat de krachten die verantwoordelijk zijn voor overheersing en onderdrukking niet bij de staatsgrenzen ophouden. De strijd voor bevrijding kan daarom enkel en alleen internationaal zijn.

De strijd in Belarus stelt ons voor de vraag: blijven we als toeschouwer aan de zijlijn staan, in het geloof dat de uitkomst toch in niets anders dan neoliberalisme kan resulteren, óf mengen we ons in de strijd, organiseren we manifestaties, zamelen we geld in en onderzoeken we waarom het land waarin we wonen baat heeft bij de onderdrukking van onze kameraden? Belarus bevindt zich momenteel op een keerpunt waarin grote veranderingen mogelijk zijn. Na jaren van zwijgen en isolatie merkt het volk nu dat de macht op straat ligt, dat niets hoeft te blijven zoals het is.

Wij wensen hen daarbij veel kracht en hoop.

door Ara Holmes en Kim Garcia

Vertaling: Tommy Ryan

Bron: 'Belarus: Schritte in eine ungewisse Zukunft Teil 1 und Teil 2', *Lower Class Magazine*, November 2020

Noten:

1 Het exportaandeel is 19,7%, het eerstvolgende grootste aandeel in de export heeft kunstmest met 8,3%.

2 Wat overigens voor meer landen geld die sterk steunen op de inkomsten van de export van olie, zoals bijvoorbeeld ook Venezuela.

3 Ter vergelijking: onder corona steeg in Nederland in 2020 het aantal werklozen tot maximaal 4,5%. Tijdens de economische crisis in de jaren 30 was dit 19,4%. In de jaren 80 kroop deze nog weer even tot boven de 10%.

4 Eind oktober werden 4 anarchisten in de buurt van de grens met Oekraïne gearresteerd op beschuldiging van terrorisme. Zij trainden met wapens in de bossen voor het moment dat de protesten en de vorm van repressie zouden omslaan en pleegde sabotageacties, zoals het in brand steken van politievoertuigen. In Belarus kan men voor terrorisme de doodstraf krijgen.

Updates uit België

Avondklok

Vorige nummer schreef ik al over de avondklok, die in België al sinds oktober een realiteit is. Midden en eind november werden er in Luik een paar strijdbare betogingen georganiseerd tegen deze en enkele andere repressieve aspecten van het overheidsbeleid ter bestrijding van corona. Begin januari vond er ook in Brussel een betoging plaats. Vanuit meer liberale hoek hebben tegenstanders van de avondklok zich verenigd in het initiatief 'Geen vodje papier', dat focust op de grondrechtenschending die de avondklok inhoudt. In hun verklaring, te vinden op hun website, schrijven ze onder andere het volgende:

'Het enige precedent, vooraleer de Antwerpse gouverneur zich ermee in de aandacht werkte, zijn de twee wereldoorlogen. De Duitse bezetter achtte zich niet gebonden door de Belgische grondwettelijke rechtsorde. Niet echt fraaie geloofsbrieven.

Om aan deze ongrondwettelijke toestand een einde te maken, wordt bij de Raad van State een verzoek tot vernietiging ingediend. Met de vernietiging zou een einde worden gesteld aan een vanuit rechtsstatelijk en democratisch oogpunt onaanvaardbare toestand, die bovendien kwetsbare groepen in de samenleving (daklozen, alleenstaanden, vluchtelingen, …) buitengewoon hard treft. Zo zijn er al incidenten gefilmd waarbij agenten daklozen interpelleerden omdat ze zich tijdens de avondklokuren… op straat bevonden.'[1]

Een te sexy psychologe

Op feministisch vlak valt er ook nog heel wat vooruitgang te boeken in België anno 2021. Psychologe en seksuologe Kaat Bollen werd door de Belgische Psychologencommissie op de vingers getikt voor foto's op haar Instagram-account die te onprofessioneel of te sexy zouden zijn. Omdat ze daarmee zogezegd het imago van haar beroep in gedrang bracht, kreeg ze een waarschuwing en een tuchtstraf. Bollen besloot vervolgens om zelf haar titel van psycholoog in te leveren. Daarover zei ze: 'Als het uiten van mijn vrouwelijkheid op sociale media indruist tegen de waardigheid van de titel van psycholoog, dan geef ik die titel liever op.'[2] Gelukkig stroomden de verontwaardigde reacties over de belachelijke beslissing van de psychologencommissie al snel binnen in zowel de traditionele media als op sociale platforms.

Racistisch politiegeweld: de zoveelste keer

Op 16 januari overleed in Brussel de 23-jarige Ibrahima Barrie nadat hij was aangehouden door de politie. De precieze omstandigheden van zijn dood zijn nog onduidelijk. Hij is overleden aan een hartstilstand, maar de toedracht daarvan is nog niet bekend. Wel is al zeker dat de politie grove fouten gemaakt heeft door hem minutenlang aan zijn lot over te laten. Enkele dagen na Ibrahima's dood vond een strijdbare betoging in Brussel plaats, die uitmondde in de aanval op het politiebureau in Schaarbeek. De betogers waren ook nog niet op de hoogte van de precieze details, maar wisten donders goed dat de kans dat agenten bloed aan hun handen hebben als een 23-jarige zwarte man in België in hechtenis overlijdt verre van verwaarloosbaar is. In een volgende BdO zal ik eens een recente kroniek van racistisch politiegeweld in België geven.

door Emma

Noten

1 'Open brief' op: geenvodjepapier.be

2 'Kaat Bollen ook in beroep veroordeeld wegens 'te sexy' en geeft titel van psychologe terug', gepubliceerd op 09/01/2021, op: nieuwsblad.be

Wat is ideologie?

Een analyse van de Uruguayaanse Anarchistische Federatie

Alle menselijk handelen, in al de mogelijke uitingen van zijn veelheid, veronderstelt een ideologische basis die het denken en handelen ondersteunt. Deze onvermijdelijke voorwaarde van de vorming van motivaties van mensen, ontsnapt niet aan de formulering van een politieke lijn noch aan de verwerking van concrete politieke praktijken. Daarom is het noodzakelijk om de ideologie te definiëren die achter elke menselijke handeling schuilgaat en deze handeling begrijpelijk maakt. Dat brengt ons bij de vraag. Wat is ideologie?

In concrete –maar ook rigoureuze– termen, kunnen we stellen dat ideologie een conceptuele structuur is die in weze rekening houdt met twee doelen. Enerzijds geeft ideologie een doel aan voor de politieke praktijk en stelt ze een sociaal model voor dat dient te worden bereikt. Dat wil zeggen, het heeft een einddoel. Het is niet mogelijk een revolutionaire politieke praktijk voor te stellen zonder een einddoel te formuleren. Zo vormt ideologie als zodanig een organisch onderdeel van alle sociale totaliteit.

Elke beweging die de wereld wil veranderen stelt een doel voor, waarin een ideaal sociaal model wordt geïmpliceerd: een sociale utopie, om zo te zeggen. Maar die politieke theorieën die, net als de Marxistische theorie, benadrukten dat de politieke praktijk gebaseerd moet zijn op een gedetailleerde studie van de werkelijkheid, op de heersende analyse van wat objectieve of reële omstandigheden worden genoemd – formuleren desalniettemin toch een doelstelling. En zelfs toen Marx en zijn volgelingen probeerden hun theorie op wetenschappelijke grondbeginselen te baseren, formuleerden ze nog steeds een ideaal model dat werd uitgedrukt in abstracte termen, en daarom een utopisch karakter heeft.

We kunnen stellen dat het socialisme utopische wensen als doelstellingen formuleert, voor zover de communistische samenleving van de toekomst alleen kan worden voorspelt in de meest basale en algemene uitgangspunten. Ze zijn echter keer op keer geformuleerd als doelstellingen. Wat nog belangrijker is, is dat deze formulering als een doelstelling van de communistische samenleving, bepalend is voor het karakter dat de strijd moet aannemen om te winnen. Met andere woorden, als we de grondbeginselen van de uiteindelijke samenleving waartoe we geneigd zijn hebben vastgesteld, vormen we impliciet de middelen die we gaan gebruiken voor de realisatie van die samenleving. Niemand kan serieus besluiten een communistische samenleving te gaan bouwen om dan als actiemethoden of politieke praktijk die vormen te kiezen die passen bij het ideologische erfgoed van de bourgeoisie.

> De utopische wensen zijn keer op keer geformuleerd als doelstellingen

Ideologie heeft een tweede wezenlijk doel: de conceptuele elementen verschaffen die het mogelijk maken om over de werkelijkheid na te denken. Een ideologie is een systeem van representaties; afbeeldingen van ideeën en concepten. We kunnen gerust zeggen dat mythen ook deel uitmaken van dit systeem. Het is erg belangrijk om niet te vergeten dat het menselijk denken wordt beïnvloed door concepten. Deze concepten zijn gereedschappen die even concreet zijn als elk ander. Net zoals een hamer nodig is om een spijker in te slaan, zo zijn concepten nodig om na te denken. Zoals hamers moeten worden vervaardigd, zo moeten concepten worden geproduceerd. We hebben conceptuele hulpmiddelen nodig om te kunnen denken.

De geschiedenis van het menselijk denken was en is nog steeds een proces van het produceren van conceptuele gereedschappen die het mogelijk maken het wetenschappelijk denken vorm te geven. Om deze reden was het werk van socialistische theoretici van onschatbare waarde, aangezien zij de concepten hebben uitgewerkt en vastgesteld die het mogelijk maken om het functioneren van de kapitalistische samenleving, diens grondslagen, en diens tegenstellingen te begrijpen. Deze concepten maken het ook mogelijk om te voorspellen wat de toekomstige loop van de samenleving zal zijn.

Concepten hebben een bestaan en een historische rol binnen de samenleving waar zij uit voort komen. Dankzij hen, en door hun invloed, is het mogelijk om de werkelijkheid te leren begrijpen en te transformeren. Voor de politieke activiteit van een revolutionaire organisatie is het dus van vitaal belang om niet alleen een sociaal model te formuleren om naar toe te bewegen, maar ook om op de meest diepgaande manier de realiteit te kennen waarin zij opereert en, op basis daarvan, voorspellingen over de toekomst te maken.

Als een aantal van deze elementen ontbreken, vervalt de ernstige tegenstelling tussen de politieke praktijk van de organisatie en het historische proces waarin zij opereert. Het is een fout die alleen kan resulteren in inconsistentie en uiteenvallen of inperking van de revolutionaire beweging. Dergelijke fouten zijn: denken dat de realiteit van Uruguay vandaag de mogelijkheid toelaat om terug te gaan naar het verleden; te veronderstellen dat het, via de instellingen van het huidige sociale systeem, mogelijk is om de transformatie ervan tot stand te brengen; of te overwegen dat er een mogelijkheid is tot ontwikkeling binnen de kapitalistische grenzen waardoor de huidige moeilijkheden van politieke en economisch-sociale aard kunnen worden overwonnen.

De politieke lijn en de organisatorische vormen van revolutionaire actie moeten het resultaat zijn van een analyse van de werkelijkheid en een voorspelling van de toekomst. Deze analyse wordt geformuleerd door middel van denken en handelen in dialectische interactie. Het systeem van representaties en concepten (dat zijn eigen logica en strengheid heeft), dat het waarom en wat van de sociale werkelijkheid onderzoekt, is wat ideologische ontwikkeling mogelijk maakt, dat op zijn beurt de voorwaarden vormt voor concrete politieke actie.

Terugkomend op onze eerste verklaring: het is niet mogelijk om te denken of te handelen zonder ideologie, er is geen onideologisch menselijk gedrag; ideologie is denken én doen. Schematisch zouden we kunnen zeggen dat ideologie een structuur of systeem van concepten is die het volgende mogelijk maakt:

1. Het formuleren van een einddoel (dat zo duidelijk mogelijk moet worden uitgelegd).

2. Het begrip of het definitieve begrip van de realiteit waarin iemand leeft, door diens diepe en uitputtende analyse.

3. De best mogelijke voorspelling van de toekomst van deze werkelijkheid, van haar transformatie, zowel in wat spontaan als opzettelijk is. Met andere woorden, in ons geval erkent de ideologie niet het karakter van een geïnteresseerde en analytische toeschouwer van de omstandigheden of spontane transformaties van de werkelijkheid, maar dwingt ze ons om vrijwillig te denken aan de vorming van haar toekomst…

door Uruguayaanse Anarchistische Federatie

vertaling: Vrije Bond Ommeland

Bron: https://a.bieb.nl/library/uruguayaanse-anarchistische-federatie-wat-is-ideologie

Intentionaliteit en organiseren als beweging van autonome groepen

De wereld veranderen betekent ingrijpen. Het betekent kijken wat er gaande is, inzien waar je verschil kunt maken en je beschikbare middelen zo inzetten dat je daarmee verdere verbetering mogelijk maakt. Dat werkt op verschillende schalen, of het nu gaat om je eigen vrijheid en bewegingsruimte, om die van je medestanders of uiteindelijk om die van iedereen.

Denk aan hoe je een draad kapot trekt. Als je de twee einden strak houdt en dan kracht zet, krijg je alleen heel dunne draden stuk. Als je de beweegruimte hebt om snelheid op te bouwen voordat de draad strak staat, dan maak je veel meer kans om door het touw heen te breken.

Op dit moment groeit de anarchistische beweging in de lage landen en de Vrije Bond in het bijzonder. Ik zie te midden van deze groei een uitdaging voor bestaande en nieuwe projecten voor het samen neerzetten van een dynamisch divers en duurzaam landschap. Specifieker zie ik een aantal problemen, die ons naar mijn idee afremmen en tegenhouden. Sommige van die problemen zijn chronische problemen van onze tijd, waarmee we beter zouden kunnen omgaan. Andere zijn makkelijker binnen de beweging aan te passen en gaan over besef van handige manieren om samen te werken. Omdat we die tweede categorie veel meer zelf in de hand hebben, ga ik me daarop richten. Wat ik voorstel is een verandering van houding tegenover onze politiek, het organiseren, en het activisme dat we doen. Ik stel voor dat we proberen intentioneler te organiseren.

Het probleem

Dus op welke problemen doel ik? Op het terrein van algemene structurele problemen gaat het om zaken als burn-out, overwerkt raken, weinig tijd vrij kunnen maken voor politiek werk. Allemaal kwesties die gaan over hoeveel tijd we beschikbaar hebben, wat we allemaal van onszelf en van elkaar verwachten, hoe urgent onze strijd is, hoezeer we ingebed zijn in structuren die ons op allerlei manieren overbelasten, en hoe slecht de situatie wereldwijd lijkt te zijn. Daaraan kunnen we op korte termijn zelf niet veel doen, maar we kunnen ons organiseren en ons er wel zo op aanpassen dat het minder een probleem wordt.

Op het gebied van meer 'interne' problemen denk ik ten eerste aan de korte duur en de grote uitval van linkse en anarchistische projecten. Ten tweede zie ik een miskenning of verwaarlozing van bepaalde essentiële taken binnen groepen en projecten. Daarbij gaat het om samenwerking, duidelijk plannen en op lange termijn doelgericht nadenken. We zijn binnen de beweging vaak niet zo bereid om coördinerende, zorgende en communicatieve taken op te pakken of zelfs maar in te zien dat het binnen projecten een taaklast is. Ten derde zie ik een nogal gesloten houding. Groepen en projecten zijn bezig met hun eigen taken, maar hebben weinig contact met medestanders die op vergelijkbare fronten actief zijn. Bovendien wordt er, denk ik, te weinig gekeken naar hoe het landschap van de beweging ervoor staat en wat voor functies we aan onze beweging moeten toevoegen. Bovendien lijkt men consequente inzet om nieuwe mensen te bereiken niet heel belangrijk te vinden. Dit lijkt ook te gelden voor overwerkte collectieven bij het zoeken naar meer deelnemers.

Door deze problemen kunnen maar weinig projectactivisten hun vaardigheden verder ontwikkelen en op hun vorige ervaringen doorbouwen. Veel projecten zijn naast elkaar aan de gang met weinig onderlinge ondersteuning, de mensen zoeken elkaar niet proactief op en zijn vaak niet herkenbaar als een onderdeel van de beweging waarop anderen kunnen bouwen. Maar in sommige projecten lukt dit wel degelijk. Dat zijn daarom ontzettend waardevolle ankers van de beweging, maar ik denk dat we ons erop moeten richten om onszelf vaker in die rol te plaatsen.

Ik denk dat we daarom veel explicieter moeten zijn en ons veel bewuster moeten bezig houden met wat we politiek organiseren, hoeveel tijd we daarin kunnen steken en wat we wel en niet oppakken. Ik denk dat veel projectgroepen daarvoor een meer behoudende of pessimistische inschatting moeten maken van de beschikbare tijd en taaklast, zodat ze meer tijd overhouden voor de extra taken die overal stiekem toch nog daarbij komen kijken. Ook ontstaat er dan meer rust, waarin je met wat afstand kunt bezien waarmee je als groep nou bezig bent. Ook kun je dan eerder signaleren wanneer er iets niet goed gaat en aan de bel trekken.

Het is tijd voor Intentionaliteit

Met intentionaliteit bedoel ik bewust ruimte maken om na te denken over je situatie om die vervolgens ook te veranderen. Ik kwam dit begrip zelf tegen in de context van *intentional communities*. Dat zijn plaatsen waar mensen bewust zelf een gemeenschap vormen of een familie-achtige situatie neerzetten. Dit gebeurt vooral in afwezigheid van een functioneel gezin zoals dat als normaal wordt beschouwd, of in een situatie waar zo'n 'normaal' gezin niet past of gewenst is. In onze huidige samenleving, waar zoveel commerciële invloeden op onze levens een individualiserende invloed hebben, is dit een inherent politiek concept. Hier in het westen gaat kapitalisme er grotendeels vanuit dat het zelf voor mensen zoveel mogelijk regelwerk en invulling van hun leven zal doen. De intentionaliteit gaat hier direct tegenin.

> Probeer dan dingen te vereenvoudigen, meer mensen aan te trekken, dingen handiger te doen

Als het gaat om een politiek project in de context van de anarchistische/linkse beweging in de Nederland en Vlaanderen, dan moet je bewust de ruimte maken om naar dat project te kijken. Je moet dan kansen zoeken voor verbetering, voor vereenvoudiging, voor verbinding met anderen en voor wederzijdse hulp. Daarnaast is het belangrijk om te bekijken hoe het project in de levens van de betrokkenen past, hoeveel tijd ze erin steken en hoe ze daaronder gedijen. Wanneer is voor de deelnemers de maximale inzet bereikt?

Daarbij gaat het ook specifiek om soorten taken die we meestal niet direct herkennen. Dat zijn taken die we vaak niet eens op een actielijst zetten: de mensen extra benaderen om bij vergaderingen te komen, de vergaderzaal opruimen, onderling navragen hoe het gaat met de dingen die moeten worden gedaan. Het aan elkaar voorstellen van mensen die iets van elkaar nodig hebben maar elkaar nog niet direct kennen – al dat soort werk. Maar naar mijn inschatting valt hieronder ook voortdurend contact opnemen met buitenstaanders en je relatie met verwante groepen verbeteren.

Algemene intervisie en kritische zelfreflectie is dan ook op de plaats. Daarbij is het ook heel waardevol om je bewust te zijn van je doel en van je rol in een bredere beweging, van hoe je verschilt van andere groepen en van wat de overeenkomsten zijn.

Daarbij zou ik dit als stelregel willen voorstellen: als je bij je projecten geen tijd hebt om kritisch en open om je heen te kijken, dan doe je te veel, ben je met te weinig mensen, of is er iets anders waarover je over je manier van organiseren moet nadenken.

Intentionaliteit in onze beweging

Zowel binnen als buiten de Vrije Bond zijn er verschillende projecten, groepen en strijdterreinen waarbij meer intentioneel handelen een boel zou hebben gescheeld. Ik ga hier een aantal voorbeelden noemen van situaties waarin de geschetste problemen voorkomen. Dat doet aan het politieke werk dat deze groepen doen niets af. Ik probeer alleen maar te wijzen op een aantal kwetsbaarheden en op terreinen waar veel te winnen valt als er maar wat laaghangend fruit wordt geplukt. Juist omdat deze projecten zo waardevol zijn, is het zonde dat ze geen aandacht schenken aan die verwaarloosde taken. Ik probeer dit met gerichte kritiek te illustreren, en daarvoor wil ik bekende voorbeelden gebruiken om zo duidelijk mogelijk te maken waarover ik het heb.

De lezers zijn zich er misschien bewust van dat het blad *De AS* eind 2020 is opgehouden te bestaan. Naar eigen zeggen worstelden zij al een tijd om een nieuw publiek aan te spreken, om lezers, donateurs, nieuwe schrijvers en redacteuren te vinden.

De AS dood? Ik wist niet eens dat die ziek was!

Hoe kan *De AS* het nu opgeven, terwijl de anarchistische beweging zo hard groeit en *Buiten de Orde* qua dikte en qua hoeveelheid ingestuurde artikelen uit zijn voegen barst? Als je een besef hebt van wat er om je blad heen gebeurt en vindt dat je aan het vernieuwen bent, dan stap je toch naar actieve mensen toe om een verbinding aan te gaan? Heeft er iemand binnen de beweging een consequente en aantrekkelijk geformuleerde hulpvraag ervaren? Heeft iemand doorgehad dat het blad met vernieuwing bezig was? Is er iemand die überhaupt buiten de site van *De AS* zelf ooit een verwijzing naar dat blad is tegengekomen? Laat het feit dat zo'n gevestigd en normaal stabiel blad op deze manier ophoudt te bestaan een waarschuwing zijn voor de actieve beweging: praat met elkaar, probeer op basis van vertrouwen elkaar te helpen en taken onderling te verdelen!

Op het terrein van kraken bestaat er een vergelijkbaar probleem. Er bestaat een kraakbeweging. die ontzettend veel bijdraagt aan allerlei progressieve bewegingen. Daarbinnen helpen mensen elkaar met infrastructuur, acties, onderlinge steun. Er bestaan ook plekken waar je krakers kunt bereiken en waar je je eventueel bij hen kunt voegen: de spreekuren en autonome baravonden. In veel opzichten is de kraakbeweging intern een prachtvoorbeeld van elkaar actief helpen, durven naar elkaar toe te stappen en dingen uit te wisselen. Maar wie vertelt buitenstaanders dat die sfeer bestaat, goed is en dat je erbij wil? Wie probeert nieuwe mensen te bereiken om de kraakbeweging te doen groeien? Waarom zijn er geen grote, stabiele op kraken gerichte meme-pagina's, stickers en flyers, die nieuwe mensen naar binnen halen? Waarom is het antwoord op nieuwe golven van repressie tegen krakers altijd een demonstratieve kraakactie, en nooit een gedegen

communicatiecampagne en het opbouwen van functionele banden met groepen die zelf (nog) niet kraken?

Als je beziet hoeveel infrastructuur de kraakbeweging heeft en hoe weinig contact met de bredere samenleving, dan zou het duidelijk moeten zijn dat die beweging een grote behoefte heeft aan een initiatief om dat contact weer op te zoeken. Hoe komt het dan dat de kraakbeweging, hoewel divers, daar niet aan denkt of niet in staat is, om deze functie te vervullen?

Iets vergelijkbaars geldt voor politieke IT'ers. Er zijn veel programmeurs, sysadmins en andere geweldige IT'ers actief in de beweging en in de Vrije Bond. Waarom zijn de meeste initiatieven rondom *cyber security* dan zo ontoegankelijk voor buitenstaanders? Er bestaat een groep politieke IT'ers die het onderling over hun vak hebben, en er is een beweging die de aansluiting hiermee maar moeilijk kan vinden. Waar is de consequente, behapbare, gemakkelijk toepasbare informatie voor niet-IT'ers? Waar is het politieke, organiserende project dat hun doelen duidelijk, aantrekkelijk en in direct toepasbare stappen aanreikt voor een beweging die er zo duidelijk voor open staat?

Ik denk dat deze groep in veel opzichten vergelijkbaar is met de kraakbeweging. Je kunt naar ze toe en dan kun je dingen leren over IT als je er ontzettend veel tijd in steekt. Het LAG in Amsterdam houdt bijvoorbeeld spreekuren waar je terecht kunt. Maar er is vrijwel niets dat je consequent naar deze ruimtes toe trekt, en ook niets dat ervoor zorgt dat mensen binnen of buiten de beweging ze als relevant zien. Waar zijn de *Front Office*, de *User Experience* en de *outreach* kant van de politieke IT?

Deze voorbeelden zijn misschien hard, maar ook binnen de Vrije Bond zijn er initiatieven die dit soort problemen hebben. Het blad waarin ik nu schrijf heeft bijvoorbeeld ook geen eigen posters, flyers of stickers om hun bestaan en relevantie daarmee uit te dragen. Er zijn tal van andere werkgroepen, waar de activisten tot over hun oren in de werklast zitten, en waarin de inzet om de groep aan te vullen ver te zoeken is. Andere groepen en projecten beginnen vol goede moed, maar zonder duidelijk plan en zonder duidelijke inschatting van het werk dat ervoor nodig is en wie dat consequent gaat volhouden. Dat is op zich al een probleem, omdat we dan onze kameraden opbranden. Maar dit feit zorgt er ook voor dat allerlei andere taken, die tot de groei van deze projecten bijdragen of die de werklast kunnen verlagen, niet worden opgepakt. We zijn als actieve anarchisten te waardevol om zo zorgeloos, zo lichtzinnig om te gaan met onze tijd, onze middelen, met elkaar en met onszelf

Dus wat zou ik aanraden?

Mijn advies is eigenlijk gewoon de omkering van mijn waarschuwing.

- Maak consequent de ruimte om te kijken naar wat je groep of project doet, wat die probeert te bereiken en of dat de handige manier is om er te komen. Probeer hierbij absoluut niet filosofisch of ideologisch bezig te zijn. Dat soort gesprekken hebben we al veel te veel. Dit gaat over de dingen die jullie doen, wanneer jullie ze doen, hoe dat gaat, hoe het beter of makkelijker of leuker kan. Ook gaat het erom of wat je doet wel de handigste manier is om gestelde doel te bereiken.

- Richt je expliciet op de taaklast die je daarmee oppakt, kijk of dat genoeg is voor het project, of jullie dat wel redden – en ga ervan uit dat alles langer duurt dan je denkt. Probeer bewust de sociale, coördinerende/overhead taken mee te rekenen. Iemand moet mensen bellen om naar de actie of naar het evenement te komen. Iemand moet de actiepunten een beetje bijhouden en nalopen, iemand moet contact onderhouden met relevante groepen, enzovoort.

- Als je te weinig tijd hebt, probeer dan dingen te vereenvoudigen, meer mensen aan te trekken, dingen handiger te doen. Zoek hulp bij al deze dingen als het moeilijk ligt. Wie heeft er meer toegang tot wat jullie nodig hebben? Wie heeft de vaardigheden die jullie missen?

Autonome groepen hebben altijd cognitieve en sociale overheadkosten

- Zorg dat je vindbaar bent, dat mensen buiten je groep en buiten je vaste publiek van je horen, dingen van je zien. Doe zelf *outreach* als deel van je project of zorg dat je toegang/goede banden hebt met groepen die proactieve outreach doen. Praat met hen over hoe jullie kunnen samenwerken zodat je die outreach misschien niet zelf hoeft te doen, en wat ze dan van jullie nodig hebben. Zorg sowieso dat je flyers/stickers of iets anders hebt die je kunt uitdelen of op tafels kunt achterlaten, Zorg dat mensen je daarmee kunnen vinden om aan te sluiten of informatie te krijgen.

- Onderhoud banden met relevante groepen. Dat hoeven er niet heel veel te zijn, maar wees aanwezig. Vraag ze hoe het gaat, waarmee ze bezig zijn en heb het daar zelf over. Je kunt elkaar vast veel leren. Mogelijk kun je nog veel meer dingen uitwisselen. Er zullen allerlei manieren zijn, die eigenlijk nauwelijks moeite kosten, waarop je anderen kunt helpen, en zij jou!

One size fits all (modulariteit)

Ik geef hier een generiek advies, of een soort waarschuwing, aan een ontzettend diverse beweging. Verschillende projecten en groepen hebben heel andere werkwijzen, heel andere behoeften en een heel andere interne cultuur. Sommige groepen of projecten zijn heel strak samenwerkende actiegroepen. Zulke groepen staan vaak klaar om hun praktische houding op basis van de nieuwste lessen compleet om te gooien, zodat ze op de volgende crisis in het nieuws nog beter kunnen inspelen. Anderen proberen een laagdrempelig, rustgevend en ondersteunend thuis te zijn voor kameraden, zodat ze kunnen bijkomen, kunnen reflecteren en steun bij elkaar kunnen vinden. Beide soorten groepen zijn ontzettend waardevol, maar hebben zulke verschillende groepen iets aan hetzelfde advies?

Ongeacht de aard van je project of groep is het belangrijk om intentioneel bezig te zijn. Intentionaliteit gaat er ook om je eigen aard, je eigen groepsdynamiek te erkennen en dat optimaal te gebruiken zodat de beweging verder komt. Wanneer er binnen de groep onenigheid is over hoe jullie te werk gaan, of wat jullie proberen, dan komt dat in zo'n gesprek aan het licht. Daardoor kunnen frustraties over onuitgesproken verwachtingen worden opgelost. Ook kunnen groepen zich zo in relatie tot elkaar verder specialiseren. Groepen die elkaar kennen en die begrijpen hoe ze onderling verschillen, kunnen op een meer empathische manier samenwerken. Zij kunnen van die verschillen hun kracht maken. Ook de meeste rustige, ontspannen schaakclub voor activisten kan een locatie zijn waar propagandamateriaal wordt uitgewisseld of waar mensen iets te horen krijgen over waarmee de beweging buiten die schaakclub bezig is. Ook de meest energieke activist heeft buiten hun activistisch project iets aan een ontspannen sociale ruimte waar die binnen de beweging rust kan vinden. Ook die zal graag met medestanders in andere projecten aan de praat gaan. Zo kan men van elkaar leren zonder dat er allemaal druk op staat.

Bovendien hebben ook groepen die sterk van elkaar verschillen een ding gemeen: een mate van autonomie en zelfbeschikking. Dat is dan ook de eigenschap waardoor ze zich in wisselende samenstelling kunnen groeperen om specifieke soorten strijd te voeren. Als anarchisten vinden we het belangrijk dat elke groep eigen keuzes kan maken en daarin enigszins onafhankelijk is. Als we dat willen, moet elke groep wel de ruimte maken om daarmee bewust bezig te zijn, en te beseffen dat de *output* van die groep niet hun enige taak is. Autonome groepen hebben altijd cognitieve en sociale overheadkosten. Ze moeten hun relaties onderhouden, mensen bereiken, vindbaar zijn, versterking zoeken, et cetera. Daar kunnen andere groepen bij helpen, maar dan moeten ze dat op zijn minst weten.

Dit heet modulariteit. Doordat autonome groepen en projecten die intentioneel te werk gaan bewust op andere groepen kunnen aansluiten, kunnen ze meer op elkaar rekenen en meer specialiseren; meer in een bepaalde richting doorgroeien. Paradoxaal genoeg kunnen die groepen meer van elkaar gaan verschillen, wanneer we op dit punt van intentionaliteit allemaal een beetje hetzelfde doen zodat we weten hoe we op elkaar passen.

Vergelijk houten speelblokken met legosteentjes. Houten blokken hebben minder sterk verschillende vormen, omdat ze recht op elkaar moeten kunnen liggen en door de zwaartekracht bijeen moeten worden gehouden. Legosteentjes hebben allemaal een onderdeel waarmee ze op bijna alle andere legosteentjes kunnen aansluiten. Daarom zijn ze meer modulair dan houten blokken. Hierdoor kunnen legosteentjes veel sterker van elkaar verschillen en toch wanneer gewenst grotere gehelen vormen, die sterke samenhang vertonen. Laat intentionaliteit en autonomie onze overeenkomst zijn, die verdere samenwerking verbetert en grotere diversiteit mogelijk maakt.

Op het afgelopen Vrije Bond-congres is een tekst besproken waarin de Vrije Bond wordt voorgesteld als een draaideur van de beweging. Dit is een voorbeeld van intentionele reflectie van een van de functies van een organisatie ten opzichte van de rest van de beweging. Zo'n besef van wat in een bredere context je rol is, maakt het makkelijker om te zien hoe verschillende groepen elkaar kunnen versterken – juist door hun verschillen!

door Alex

Een ander beeld van Stirner

In het vorige nummer van *Buiten de Orde* is een artikel opgenomen van Mathew Haegemans, waarin een beeld van Stirner wordt gegeven dat niet overeenkomt met de anarchistische traditie. Stirner zou de voorloper zijn van een persoonlijke levenshouding, die van de 'anarch', die zich los maakt van '-ismen' en zijn voldoening vindt in afzijdigheid van gedrevenheid of obsessies, omdat dat in overeenstemming is met zijn eigenbelang. Deze houding lijkt zelfs zo ver te gaan dat zelfs de vraag wordt gesteld of Stirner wel antiautoritair is.

De grondslag van deze redenering ligt in een citaat van de twintigste-eeuwse Duitse schrijver Ernst Jünger (1895-1998), die tegenwoordig als de bekendste aanhanger van deze 'anarche' levenshouding wordt gepresenteerd. Jünger is het meest bekend om zijn boek *In Stahlgewittern* (Nederlandse vertaling: *Oorlogsroes*), waarin hij zijn bloedige ervaringen sublimeert tot een avontuurlijke omvorming van een 'nieuwe mens', een futuristische mars (*camino*) naar een niet nader omschreven verheven eindpunt. Veel futuristen zijn met Mussolini fascist geworden. Maar Jünger zag zijn mensheid als een individuele *Herrenmoral* die zich naar zijn eigen opvattingen staande heeft gehouden tegen de ideologie van het naziregime. Na de oorlog leek hij echter wel besmet doordat onder Hitler zijn *In Stahlgewittern* literaire leerstof werd, die jongeren als Günther Grass enthousiast maakte voor het front en de Waffen-SS. De vijftig jaar na de val van het Derde Rijk heeft Jünger gewijd aan een nadere definiëring van zijn individualiteit in afweer tegen ideologieën en op zoek naar een wereld van persoonlijke geestverwanten. Inderdaad leidde dat tot een individuele vrijwaring van allerlei '-ismen', maar niet tot een visie op een maatschappijorganisatie die tot opheffing van elke autoriteitsdwang of opstand daartegen leidt. De anarch van zijn laatste roman *Eumeswil* kiest bewust voor een regeringsfunctie in een dictatoriaal regime. Iemand als Menno Ter Braak, die in 1940 verkoos niet meer in een dergelijke maatschappij te leven, zou volgens deze opvatting inferieur zijn.

> De keuze voor het eigenbelang als motivatie voor maatschappelijke organisatie is een fundamenteel politiek, want anti-hiërarchisch uitgangspunt

Uit een reeks citaten die Google me heeft geleverd uit Jüngers werk heb ik opgemaakt dat de uitleg die Haegemans van Stirner geeft van Jünger afkomstig is. Hij voegt daar argumenten aan toe van Heidegger, die '*Gelassenheit*' predikt en dat gelijk stelt met het 'niet handelen' van Lao Tse. Van Heidegger wist ik al in mijn studententijd in 1966 dat zijn 'ontologische' *Gelassenheit* in 1934 heeft geleid tot een academische oproep aan zijn studenten om zich te identificeren met het *Schicksal* van Hitlers Derde Rijk. Lao Tse's niet handelen is vooral een advies aan heersers van wie het handelen maatschappelijke consequenties heeft: de beste heerser is degene die zo handelt dat het volk zegt: 'Dat hebben wij gedaan'. Vier eeuwen later heeft de eerste Chinese keizer Chin zijn antimonarchische werk verboden en zijn lezers vervolgd. Om die reden geldt Lao Tse min of meer als voorloper van anarchistische filosofie. Dat zijn allebei maatschappelijke contexten.

Hoe zit het dan met Stirner? Zijn keuze voor het egoïsme is de keuze voor een samenleving die ontdaan is van onderdrukkende ideologieën als godsdienst, absolute rede of andere categorische imperatieven. Er bestaat in dit verband geen moreel verheven of verwerpelijk egoïsme. Het is hetzelfde egoïsme dat ook ten grondslag ligt aan Kropotkins visie op maatschappijorganisatie: het directe materiële belang. Het Duitse woord *Eigentum* betekent zowel eigendom als eigenheid, en Stirner speelt met beide betekenissen om te benadrukken dat zijn moraal door het materiële belang van individuen moet worden geleid en niet door gehoorzaamheid aan plaatsvervangende begrippen die machtsuitoefening versluieren. Stirner is links-Hegeliaan, wat wil zeggen dat hij zich met zovele anderen verzet tegen Hegels opvatting dat de staat het meest redelijke orgaan van menselijke organisatie dient te zijn. Het is in het belang van elk individu zich daartegen te verzetten, dus gebruikt hij termen die bij opstand horen. Vrijheid is bij Stirner een politieke abstractie of – net als de Staat – een 'spook', waarmee uiteindelijk nationalistische of andere partijdemagogen offers vragen voor het vaderland of een andere vreemde doelstelling. Stirner richt zich herhaaldelijk tegen een – werkelijk bestaande – politieke organisatie van 'Vrijen', oftewel radicale liberalen of republikeinen. Een door Stirner voorgestelde 'vereniging van egoïsten' is daarop een concreet antwoord. En wanneer hij de kapitalistische ondernemingsideologie op dezelfde manier aanvalt, is zijn voorstel dat arbeiders zich moeten verenigen om 'de arbeid vrij' te maken van uitbuiting en loonslavernij. Stirner ziet zijn eigenheid als een machtsfactor die zich tegen elk tot abstractie verworden mensbegrip keert. Want juist uit abstracties komen 'religies', verplichtingen, bevelen, hiërarchieën en politieke organisaties met een leidersbeginsel voort, wat tot onderdrukking leidt. Individuele afzijdigheid is daarop geen antwoord. Om op mijn beurt een modernere existentiefilosofie erbij te halen: elk individu is existentieel geëngageerd en maakt bewust of onbewust keuzes, beaamt of bestrijdt (lees Sartre: *L'existentialisme est un humanisme*, Nederlands: *Wat is existentialisme*). In deze context is de keuze voor het eigenbelang als motivatie voor maatschappelijke organisatie een fundamenteel politiek, want anti-hiërarchisch uitgangspunt. Het is een keuze vanuit een bewustzijn dat gericht is op het opheffen, niet het 'anarche' ontwijken van repressieve en uiteindelijk totalitaire abstracties die een concrete maatschappij inclusief elke eigenheid te gronde dreigen te richten.

door Jan Bervoets

De historicus en militante anarchist Alexander Skirda is overleden

Na een langdurige ziekte is op woensdag 23 december Alexander Skirda op 78-jarige leeftijd heengegaan. Is hij naar de oevers van de Dnjepr vertrokken om zich bij Nestor Makhno te voegen, die net als hij een afstammeling van de Oekraïense Zaporozje-Kozakken was?

Door zijn belangstelling voor deze streek en zijn kennis van de taal, kon hij de revolutionaire beweging van het zuiden van de Oekraïne leren kennen, erfland van tal van eeuwen uitoefening van de directe democratie. In werken als *Nestor Makhno, le cosaque libertaire, la lutte pour les soviets libres en Ukraine 1917-1921* (Nestor Makhno, de anarchistische kozak – de strijd voor de vrije sovjets in de Oekraïne 1917-1922), laat hij zien hoe in deze tijd door de schepping van vrije communes werd gewerkt aan de vestiging van een maatschappij zonder staat. Vervolgens laat hij zien hoe de Bolsjewistische Staat ze heeft vernietigd nadat die het opstandige Oekraïense leger had geliquideerd, dat zelf juist voor de Bolsjewieken de Witte legers had overwonnen.

Nog heden ten dage laat de naam Alexander Skirda de meerderheid van de Trotskisten huiveren. Zij hebben hem nooit vergeven dat hij aan het licht heeft gebracht hoe het door Trotski geleide Rode Leger de commune van Kronstadt had vernietigd. Die eiste voor Rusland een directe, federalistische democratie op en liet op 8 maart 1921 weten: "Juist hier in Kronstadt wordt de eerste steen voor de Derde Revolutie gelegd, die zich keert tegen de bureaucratische orde van de bolsjewieken, en hier laten we de dictatuur van de Communistische Partij, van de Tsjeka's en het Staatskapitalisme achter ons." Met zijn publicatie *Kronstadt 1921: soviets libres contre dictature de parti* (Kronstadt 1921, vrije sovjets tegen partijdictatuur), gaf Skirda na lange tijd uitvoering aan de wens van Stépan Pétrichenlo, voorzitter van het voorlopige revolutionaire comité van Kronstadt: "Ze kunnen de mensen van Kronstadt doodschieten, maar de waarheid van Kronstadt nooit."

Door zijn onderzoek kon Skirda diverse boeken over die historische gebeurtenis schrijven, die in verschillende landen zijn vertaald en vele malen zijn heruitgegeven vaak verrijkt met nieuwe documenten. Onlangs nog heeft hij *Kronstadt in de Russische revolutie* van Efim Yartschuk vertaald en gepresenteerd, een werk dat tot nu toe nog niet was gepubliceerd. Yartschuk, een van de belangrijkste agitatoren van de anarchisten van Kronstadt, beschrijft wat hij heeft meegemaakt. Hij draagt zijn werk op "aan de mensen die tijdens de revolutie van 1905 hun bloed hebben vergoten voor de volledige bevrijding van het proletariaat van het juk van het kapitaal en het gezag. Aan de mensen die in februari en juli 1917 hebben gestreden tegen de meesters van de wereld. Aan de mensen die zich hebben laten misbruiken door de leuzen van de Proletarische Staat, maar meteen de wapens opnamen tegen de nieuwe meesters, de bolsjewieken. Ter herinnering aan degenen die omkwamen op de weg die leidt naar de Maatschappij van vrije mensen, de anarchie."

Nu we de gelegenheid hebben gehad een blik te werpen op de berg documenten die zijn opgenomen in zijn boeken, waarvan de hier aangehaalde slechts een deel zijn, kunnen we beseffen hoe belangrijk zijn historische arbeid is voor de openbaarmaking van wat zowel door de Witten als door de Roden nog lang in het duister werd gehouden – een revolutie die tientallen jaren voor de arbeidersbeweging in tal van landen gevolgen heeft gehad.

Wij zullen Alexander Skirda niet vergeten, de geschiedschrijver van de Russische revolutie waar men niet omheen kan, maar ook de militante anarchist die vanaf de jaren 60 de anarchistische studie- en actiegroepen in Frankrijk heeft bezield.

'De doden leven en met hen de dromen die hen hebben gedragen', Gustav Landauer.

Le Monde Libertaire

vertaald door Jan Bervoets

thema:
Kronstadt

Van 1 tot 18 maart 1921 vond de opstand van Kronstadt plaats. De mariniers en matrozen van de haven van Petrograd besloten zich af te scheiden van de regering van de Sovjet-Unie, die onder de steeds strakkere leiding stond van de communistische partij van Lenin en Trotski. Deze partij had met Trotski's Rode Leger de burgeroorlog gewonnen tegen wat zij als rechts en contrarevolutionair zagen en regeerde over een uitgehongerd land. Op 22 januari verlaagde de Sovjetregering het broodrantsoen met een derde. Dit werd beantwoord met een zich uitbreidende stakingsbeweging in Moskou en Petrograd, die door de regering met massaontslagen en straatgeweld dreigde te worden onderdrukt.

De mariniers van Kronstadt, die tijdens de Oktoberrevolutie een spectaculaire rol hadden gespeeld, keerden zich nu tegen de overwinnaars en verklaarden zich solidair met de stakers. Zij gaven het arbeidersverzet richting door heroprichting van de sovjets te eisen in een resolutie die op 2 maart werd voorgelezen en aan de Sovjetregering kenbaar werd gemaakt. Dat bestuur antwoordde met een aanval van het Rode leger onder leiding van Tugachevski, waarbij zware artillerie de doorslag gaf. Het Rode leger verloor tienduizend manschappen, en zware artillerie moest na aanvankelijk teruggeslagen aanvallen van grondtroepen over het ijs de doorslag geven. In de stad schoot de Tsjeka nog doorvechtende 'muiters' af. Op 18 maart gaven de matrozen zich over en na een fusillade werden de overlevenden naar het concentratiekamp Solovetski vervoerd.

De opstand van Kronstadt is lange tijd het laatste gewapende arbeidersverzet tegen de Sovjetstaat geweest. Men zou kunnen zeggen dat zij pas in de jaren '50 zijn gevolgd door de opstanden van de slachtoffers in de Goelag-eilanden Krasnodar en Vorkuta. Maar voor de nog voortlevende anarchistische beweging buiten Rusland gaf zij aanleiding om een eigen vorm van vakbeweging op te richten. Een vakbeweging die expliciet de organisatie van de arbeidersklasse van onderop en op basis van wederzijdse hulp, verdedigt tegen aanvallen en machtsovername van zich parlementair of communistisch noemende partijen. Naast, en ter verdediging tegen, de Derde Internationale van de communisten werd de Internationale Arbeidersassociatie (IAA, IWA, AIT) opgericht, die voor de vorming van een socialistische maatschappij nog steeds nagenoeg dezelfde eisen stelt als indertijd in Kronstadt zijn geformuleerd.

De geschiedenis van Kronstadt geeft concreet aan dat werkelijk socialistische bevrijding onverenigbaar is met de geschiedenis van de Sovjet-Unie als staat. Dat geeft nog steeds aanleiding tot commentaar en nadere documentatie. Daarom heeft het, zelfs na 100 jaar, niets aan actualiteit verloren.

de redactie

Kronstadt:
een noodzakelijke discussie

Wil je vertier met inhoudelijk plezier? Nodig dan een trotskist uit en een anarchist, biedt ze koffie dan wel thee aan, en zeg 'Kronstadt 1921, wat denken jullie ervan?' Zorg wel voor ruimschoots meer dan anderhalve meter afstand, want een handgemeen is niet helemaal uitgesloten. Voorzie beide gesprekspartners van ruimschoots meer dan enkel mondkapjes, want tegen het vuur spuwen dat volgt, zijn die hoogstwaarschijnlijk niet bestand. Leun vervolgens achterover, and let the fun begin. Wat dan ongetwijfeld volgt, is een zeer verhitte discussie over contrarevolutionair geweld tegen heroïsche zeelieden dan wel heroïsche onderwerping van contrarevolutionaire muiters. Zoals de Beatles in 1967 zongen: A splendid time is guaranteed to all.

Natuurlijk: de regels hierboven schrijf ik met een een knipoog. Maar het meningsverschil tussen trotskisten en anarchisten over Kronstadt 1921 is ook honderd jaar later nog bittere ernst. De felheid waarmee de discussie vaak gepaard gaat, heeft redenen. Het gaat over historische waarheid, voor zover daar achter te komen is. Het gaat over historische gerechtigheid – en dat gaat niet alleen over het verleden. Uiteindelijk gaat het om de vraag: waar sta je in een revolutie, in een strijd op leven en dood voor algehele bevrijding? Ik ga op die vragen in, maar met een disclaimer vooraf, en een spoiler.

De spoiler is: ik beschouw Kronstadt 1921 als een rechtmatige heroïsche opstand tegen contrarevolutionair staatsgezag; de anarchistische houding acht ik juist. De disclaimer: ik ben in dit opzicht de afgelopen 35 jaar twee maal van mening veranderd, in beide gevallen via serieuze, soms pijnlijk discussies. Tot in 1988 had ik sympathie voor de revolte van Kronstadt, en wees ik de bolsjewistische repressie af. In dat jaar overtuigden trotskisten me ervan dat de onderwerping van de revolte rechtmatig was, zij het niet echt leuk. Niet toevallig trad ik in dat jaar toe tot een trotskistische groepering, de Internationale Socialisten. Daar bleef ik tot 2008, en in al die tijd verdedigde ik de gangbare trotskistische visie. In de laatste maanden van 2009 veranderde dat, onder invloed van hernieuwd leeswerk rond dit onderwerp. Sindsdien zie ik de Kronstadt-revolte als episode van de Russische Revolutie zelf, een soort van laatste opflakkering, en de onderdrukking ervan als onderdeel van het proces waarin nieuwe bolsjewistische machthebbers die revolutie de nek om draaiden. Uit naam van de Revolutie, vanzelfsprekend. Dat verdient onderbouwing. Dat ga ik doen door te laten zien dat de trotskistische argumentatie rond Kronstadt – die ik dus heel lang had verdedigd – niet klopt.

Trotskisten hebben in de decennia erna een reeks argumenten aangedragen waarom die anarchistische houding – leve Kronstadt, weg met de bolsjewistische onderdrukking ervan – volgens hen niet klopt. Sommige ervan dateren al van tijdens de opstand en de onderdrukking zelf, en kwamen al uit de pen van Lenin en Trotski, twee machtige mannen in de bolsjewistische regering. In later jaren werd het trotskistische verhaal aanzienlijk bijgesteld. Het is vooral dat latere verhaal dat nog steeds rond gaat.

> Uiteindelijk gaat het om de vraag: waar sta je in een revolutie?

De opstand van Kronstadt vond plaats in maart 1921, in de marinebasis Kronstadt, op een eilandje voor de kust van Petrograd. Ze volgde op een staking in Petrograd. Gedelegeerden uit Kronstadt hadden daarvan vernomen, wilden poolshoogte nemen en kwamen terug, geschokt door de misère van de arbeiders en de repressie van de bolsjewistische regering.

Misère en repressie waren onderdeel van een proces dat al meteen na de bolsjewistische machtsovername in november 1917 was begonnen. De machtsovername – bekend als de Oktoberrevolutie – had een regering in het zadel gebracht op basis van een krappe meerderheid in de raden van gedelegeerden van arbeiders, soldaten en boeren: de sovjets. De bolsjewistische (vanaf 1918 communistische) partij pleitte voor machtsovername op basis van die sovjetmeerderheid. Eenmaal aan de macht, vormden ze een regering boven die raden. Die regering voerde een beleid dat haaks stond op wat de arbeiders en boeren op wie de raden zich baseerden, wilden en nastreefden. Al in 1918 leidde dat tot grote sociale spanning tussen het nieuwe regime enerzijds, en de klassen uit wiens naam dat regime beweerde te regeren anderzijds. Toen bij nieuwe sovjetverkiezingen niet-bolsjewistische partijen meerderheden wisten te winnen, gingen de bolsjewistische machthebbers er herhaaldelijk toe over om die sovjets dan maar te ontbinden en eigen mensen naar voren te schuiven. Of ze bliezen herverkiezingen van tevoren af.

Dit gebeurde al voordat er een omvangrijke gewapende reactionaire tegenbeweging op gang was gekomen die een uiterst rechtse contrarevolutie nastreefde. Vanaf de voorzomer van 1918 leidde de botsing tussen die contrarevolutie enerzijds en het nieuwe regime anderzijds tot een bloedige burgeroorlog. Het regime stond bekend als de Roden, de rechtse tegenstanders als de Witten. Waar Witten tijdelijk wonnen, verloren arbeiders de rechten die ze na de val van de tsaar hadden gewonnen, keerden landheren veelal terug en begon een bloedige terreur tegen alles wat links was, plus pogroms tegen joden. Rechtse terreur dreef arbeiders en boeren in de handen van de Roden. Waar de Roden heersten, daar persten ze boeren af met gedwongen graanleveranties, en braken ze stakingen en arbeidersverzet.

Protest en verzet van arbeiders en boeren werd door de bolsjewistische machthebbers systematisch geframed als contrarevolutionaire agitatie. Stromingen die een doorgaande revolutie bepleitten, waarin rechtstreekse zeggenschap van arbeiders en boeren ruimte kreeg via bijvoorbeeld autonome vakbonden en sovjets waarin vrije debatten en stemmingen plaats vonden, kregen te maken met systematische terreur. Die trof bijvoorbeeld sociaal-revolutionairen, leden van een linkse boerenpartij. Die trof ook anarchisten, tenzij anarchisten zich keurig voegden in het bolsjewistische gareel, iets dat nogal wat anarchisten helaas aanvankelijk ook deden. Uit loyaliteit aan de Revolutie.

In 1920 had de bolsjewistische regering de Witte legers verslagen. Maar het land was ontwricht, arbeiders en boeren leden honger. De neiging om ontberingen en repressie te dulden om de strijd tegen de Witten niet te hinderen, liep ten einde nu de macht van die Witten goeddeels was gebroken. In de winter van 1920-1921 golfde een reeks stakingen en boerenopstanden door Rusland. Ook op de marinebasis Kronstadt rommelde het. In maart leidde dat gerommel tot een gigantische massameeting waar een protestresolutie met eisen aan het bewind werd aangenomen. Matrozen trokken de macht op het eiland uit handen van de bolsjewistische regeerders. Het bewind antwoordde met dreigementen: overgave, of anders. Later in de maand werd duidelijk hoe 'of anders' er uit zag: bestorming van de basis door soldaten van het Rode Leger, deels elitetroepen, deels mensen die over het ijs richting Kronstadt werden gedreven doordat ze van achter door veiligheidstroepen onder schot werden gehouden. Uiteindelijk veroverden de Rode soldaten Kronstadt. Executies en massa-arrestaties volgden, overlevenden verdwenen in de kampen die ook toen al deel uitmaakten van het repressieapparaat van 'revolutionair' Rusland.

Trotski rechtvaardigde de repressie door te zeggen: Kronstadt is een Wit complot. Hij wees erop dat rechtse Russische ballingen zaten te smullen bij het nieuws dat Kronstadt wellicht de val van de bolsjewieken zou inluiden. Hij wees op de stijgende beurskoersen in Parijs en Londen waarmee het nieuws gepaard ging. Iets waar beurzen en Witgardisten van smullen, kan alleen maar rechts zijn, toch?

Trotski wees ook op de aanwezigheid van een tsaristische generaal die aan het hoofd van de gewapende rebellen van Kronstadt stond. Ja, die generaal was er, hij heette Kozlovski, daar neergezet door de bolsjewistische regering zelf. Die had al in 1918 als beleid dat ze officieren uit het tsaristische leger benoemde in het nieuw gevormde Rode Leger, om aan ervaren krachten en expertise te komen. Die officieren werden 'militaire specialisten' genoemd, ongeveer zoals de ministerraad waar Lenin leiding aan gaf, heel revolutionair 'Raad van Volkscommissarissen' werd genoemd. Wie was gekomen met het idee om 'militaire specialisten' in te zetten? Minister, pardon, Volkscommissaris, van oorlog Leon Trotski. De aanwezigheid van Kozlovski op Kronstadt paste in Trotski's beleid. Ja, Kozlovski koos de kant van de opstandelingen. Maar dat maakt hem nog niet tot instigator van de opstand. Toen hij aan opstandelingen voorstelde om offensieve actie tegen de communistische regering te lanceren, wezen opstandige matrozen dat af. Ze vestigden hun hoop niet op militaire strijd, maar op solidariteit van arbeiders in Petrograd, op het doorzetten van wat ze een derde revolutie noemden. Die kwam helaas niet. Als Kozlovski gangmaker was geweest van de gebeurtenissen, dan hadden die er anders uit gezien.

Lenin erkende in eigen kring overigens dat Kronstadts opstandelingen noch de Witten, noch de Roden wilden. En later lieten Trotski en zijn politieke nazaten het verhaal dat Kronstadt rechtstreeks een Witte opstand was, ook goeddeels los. De lijn werd: matrozen hadden wellicht legitieme grieven en revolutionaire bedoelingen. Maar het inwilligen van hun eisen zou toch de contrarevolutie in de kaart spelen. De opstand ongemoeid laten, zou de deur naar contrarevolutie open hebben gezet, ook als de Kronstedelijke revolutionairen dat niet wilden.

Trotskisten voeren specifieke punten aan ter ondersteuning van dit verhaal. Ja, zeggen ze, in 1917 stonden de matrozen van Kronstadt heldhaftig vooraan, eerst in de strijd tegen de tsaar, toen tegen de strijd tegen de voorlopige regering die uitmondde in de Oktoberrevolutie. Maar de opstandelingen van 1921 waren niet meer diezelfde matrozen. Revolutionairen van 1917 waren overal in Rusland naar het front gegaan in de burgeroorlog. In hun plaats waren steeds nieuwe rekruten gekomen, meestal vanaf het platteland. Dat waren geen mensen met een arbeidersachtergrond, maar boerenzonen. Precies die boeren die botsten met het bewind, omdat dat bewind niets anders wist te verzinnen om de steden te voeden dan gedwongen graanleveranties aan die boeren op te leggen. De opstand van Kronstadt weerspiegeld dan – nog steeds in trotskistische gedachtegang – een boerenprotest tegen een regering die wanhopig probeerde arbeiders te voeden.

Maar als dit al klopt, waarom zouden arbeiders voorrang op boeren krijgen? Is het feit dat je de ene onderdrukte klasse onderdrukt om een andere onderdrukte klasse te voeden, geen meedogenloze veroordeling van de hele communistische aanpak zelf? Mag je zomaar boerenverzet neerslaan om voedselleveranties aan de steden gaande te houden? Was er geen andere manier om stedelijke arbeiders te voeden? Natuurlijk wel: arbeiders stuurden zelf delegaties naar naburige dorpen om ruilhandel te bedrijven en uitwisseling tussen stad en platteland gaande te houden. Revolutionairen hadden kunnen helpen dit te organiseren en uit te breiden. In plaats daarvan behandelde de bolsjewistische/communistische regering deze kleinhandel als speculatie, economische sabotage en dergelijke. Mensen die hiervoor veroordeeld werden, bevolkten al snel kampen en gevangenissen. Zo maakte de regering een moeilijke situatie nog erger, ten koste van boeren maar zonder dat proletariaat waar het bewind de mond vol van had volle magen te helpen bezorgen. Als Kronstadt een protest was tegen dit type wanbeleid, dan was dat protest gewoon terecht.

Was er geen andere manier om arbeiders te voeden?

Maar klopt dat verhaal van Kronstadt als steeds meer bemenst met boeren-matrozen eigenlijk wel? De gegevens zijn niet eenduidig. Historicus Paul Avrich citeert een verklaring van Petrisjenko, aanvoerder van de Kronstadt-opstand: 'Drie kwart van het garnizoen van Kronstadt waren afkomstig uit de Oekraïne, waarvan sommigen gediend hadden in de antibolsjewistische krachten in het zuiden voordat ze in de marine kwamen.'[1] Geschiedschrijver Israel Getzler zegt echter over de bemensing van de twee slagschepen/matrozenbolwerken Sebastopol en Petropavlovsk: 'Van de 2028 matrozen waarvan het jaar van werving bekend is, zijn niet minder dan 1904 of 93,9 procent, in de marine gerekruteerd voor en tijdens de revolutie van 1917.'[2] Ik kan het gelijk of ongelijk hier niet beoordelen. Er zal best vervanging hebben plaatsgevonden. Maar dat gebeurde dan niet ineens. Nieuwkomers hebben zich dan noodzakelijkerwijs gevoegd in bestaande politieke verhoudingen. Die waren in 1917 oververhit, doordrenkt van de noodzaak tot directe actie om de revolutie vooruit te duwen als de boel stagneerde. Die erfenis was in 1921 niet dood, ook al werd die deels door andere matrozen gedragen, en al waren de omstandigheden dramatisch veranderd.

Het is maar de vraag of de verlangens van ontevreden boeren de politieke inhoud van de opstand domineerden. Over die inhoud weten we iets. Er is de resolutie met eisen die ik al noemde.[3] Die eisen zijn illustratief. Eis 1, 2, 3 en 4 betreffen nieuwe verkiezingen voor de sovjet, pers- en meningsvrijheid voor alle stromingen in de arbeiders- en boerenbewegingen, de vrijheid van vergadering en organisatie van vakbond en boerenbeweging, vrijlating van politieke gevangenen van alle linkse stromingen. We lezen eisen over het gelijktrekken van rantsoenen, eisen tegen de politieke gewapende dominantie van de Communistische Partij en dergelijke. Het zijn vooral eisen over politieke vrijheid, gelijkheid en zeggenschap die alle arbeiders en boeren en matrozen aangaan. Slechts twee eisen zou je 'kleinburgerlijk' kunnen noemen, als je wilt. Nummer dertien noemt 'het volledig vrije beschikkingsrecht over het land' voor de boeren, maar 'zonder gebruik te maken van loonarbeid'; eis vijftien: 'vrije handarbeid uit eigen arbeid toe te staan'.

Wat Kronstadt wilde was helder: arbeiders en boeren horen rechtstreekse zeggenschap te hebben over hun arbeid en hun leven. De strijd richtte zich tegen het machtsmonopolie van de Communistische Partij en eiste daarom 'Alle macht aan de sovjets en niet aan de partijen'. Trotskisten maakten daarvan dat de Kronstedelingen 'sovjets zonder communisten' eisten. Een verdraaiing, en niet de enige. Ja, Kronstadt 1921 probeert het vaandel hoog te houden van het beste wat Kronstadt in 1917 ook al nastreefde: een bevrijdende revolutie van onderop. Ja, het verpletteren daarvan verstevigde het bewind, en liet tegelijk het contrarevolutionaire karakter van dat bewind zien.

Trotskisten hebben echter nog een laatste, zeer belangrijke troefkaart om de onderwerping van Kronstadt mee te rechtvaardigen. Stel, zeggen ze, dat Lenin en Trotski Kronstadt met rust hadden gelaten? Aan de overkant van de Baltische Golf lag Finland, geregeerd door rechtse nationalisten. Witte ballingen popelden om Kronstadt te helpen tegen de bolsjewieken. Als het ijs gesmolten was, konden zij – en Franse en/of Britse en/of Finse schepen – Kronstadt bereiken, en van daaruit het wankele bewind dat net een burgeroorlog had overleefd opnieuw militair bedreigen. Lenin en Trotski hadden geen keus. Hadden ze Kronstadt niet verpletterd, dan was de opstand een bruggenhoofd geworden voor een nieuwe, waarschijnlijk fatale, ronde van Witte contrarevolutie. Het communistische bewind was repressief en al aanzienlijk gecorrumpeerd, zo erkennen trotskisten meestal wel. Maar alleen dat bewind hield de resten van de Russische Revolutie overeind, wachtend tot revoluties elders de Russische Revolutie te hulp zouden komen zodat die weer een betere kant op kon.

Zijn we revolutionair geworden om tussen erge en nog ergere contrarevoluties te moeten kiezen?

Juist dit argument trok mij in 1988 over de streep. Maar het klopt op een dubbele manier niet. In de eerste plaats: het klopt niet, zelfs waar het klopt. Het is mogelijk dat Kronstadt, als het met rust was gelaten door Trotski, inderdaad later zou zijn overgenomen door Witgardisten met Franse steun, dat dit het einde van het Russische bewind had ingeluid, en dat er dan een extreemrechts reactionair bewind was gekomen in Rusland. Maar rechtvaardigt dat repressie tegen legitiem en terecht arbeiders- en boerenverzet? Zeg je dan in feite niet dat je de ene contrarevolutie steunt om een andere de pas af te snijden? Zijn we revolutionair geworden om tussen erge en nog ergere contrarevoluties te moeten kiezen?

Rechtvaardigde het feit dat reactionaire regimes de gewapende oppositie konden steunen tegen Assad in Syrië de meedogenloze onderdrukking die Assads regime meteen al in 2011 tegen elk protest lanceerde? Rechtvaardigde de kans dat opstandelingen tegen Khadafi in datzelfde jaar steun zouden kunnen zoeken bij het Westen, de meedogenloze repressie tegen die opstandelingen, ruim voordat die westerse steun het toneel domineerde? Kortom: is de kans dat een opstand een reactionaire macht in de kaart speelt, een rechtvaardiging om die opstand dan maar te verpletteren? Is het niet vele logischer om te kijken hoe je een opstand steun kunt bieden, zodat opstandelingen niet zo makkelijk in de armen van zulke krachten vallen? Elke opstand tegen regering X zal regering Y die ruzie met regering X heeft, al snel goed uit komen. Is daarmee een opstand tegen regering X daarmee bij voorbaat verkeerd als we regering Y niet willen?

Maar er is nog een veel dieper punt. Trotskisten framen het debat graag als: wat was het alternatief? Wat zou jij hebben gedaan als je in Trotski's schoenen stond? Een voorbeeld geeft Pierre Frank, trotskist, na de argumenten van critici te zijn langsgelopen: 'Tenslotte moeten degenen die de bezwaren die we juist beantwoord hebben deze vraag beantwoorden: wat konden Lenin en Trotski gedaan hebben, wat hadden ze moeten doen, anders dan de rebellie neerslaan? Zouden ze het moeten hebben opgeven, de afstand hebben moeten doen van de macht? Zo niet, wat hadden ze dan kunnen doen?'[4]

Dit is de fundamentele valstrik! We kunnen natuurlijk antwoorden: ze hadden Kronstadt met rust kunnen laten. Of zelfs: inderdaad, ze hadden afstand van die macht kunnen en moeten doen – iets dat ik ook vind. Maar er ligt een fundamenteler antwoord onder de vraag verscholen: de vraag zelf is verkeerd gesteld, verkeerd geadresseerd. Dat Lenin en Trotski zulke dramatische beslissingen konden nemen, dat ze in de positie waren om Kronstadt al dan niet te verpletteren, daar ligt al een probleem. De hele vraag gaat uit van een foute vooronderstelling: dat Lenin en Trotski het recht hebben om wat dan ook over het lot van Russische boeren en arbeiders te beslissen. Alsof zij de rechtmatige eigenaars waren van de Russische Revolutie! De echte vraag voor een revolutionair is niet wat 'onze' machthebbers te doen staat. De echte vraag is: wat staat ons – arbeiders, boeren, andere mensen in onderdrukte en onderworpen posities, en al degenen die hun en onze algehele bevrijding nastreven – zelf te doen? Misschien was de opstand van Kronstadt bij voorbaat vrijwel kansloos. Zolang de strijd nog niet gestreden is, weet je dat echter nooit helemaal zeker. En een rechtvaardiging voor repressie en staatsterreur is zoiets sowieso nooit.

door Peter Storm

Noten:

1 Geciteerd in Pierre Frank, 'Editorial preface' in: V.I. Lenin & Leon Trotski, *Kronstadt* (New York, 1979) 25.

2 Israel Getzler, *Kronstadt 1917-1921: The Fate of a Soviet Democracy* (Cambridge 1983) 207 (gevonden via libcom.org).

3 Te vinden op allerlei plekken, ook bijvoorbeeld bij Getzler. Ik heb echter gebruik gemaakt van *Kroonstad 1921 – De Derde Revolutie* (Bussum 1982) 50-51.

4 Pierre Frank, 'Editorial preface', 35.

rubriek
Sjakoo's boekentips

De Russische Revolutie definitief gesmoord

De Kronstadt-opstand in de boeken

Eind februari 1921 barstte op het eiland Kotlin de zogenaamde Kronstadt-opstand los. Wat begon als een protest tegen diverse facetten van de bolsjewistische politiek liep uit op een confrontatie met de centrale bolsjewistische regering. Rusland had al vier jaar van burgeroorlog achter de rug toen dit gebeurde. Allerlei groepen uit het revolutionaire kamp waren gedurende de voorgaande jaren al in opstand gekomen tegen Lenin en de zijnen. De links-sociaalrevolutionairen bij een opstand in juli 1918, de rechts-sociaalrevolutionairen via onder andere de aanslag van Fanya Kaplan in augustus 1918 op Lenin, de enorme boerenopstand in de regio Tambov die duurde van augustus 1920 tot februari 1921. En dan nog de vier jaar durende guerrilla-activiteiten van de anarchistische boeren onder leiding van Nestor Makhno in de Oekraïne. Na het neerslaan van de opstand in Kronstadt zou alleen nog in West-Siberië tot ongeveer 1924 een kleinschalige anarchistische boerenguerrilla actief blijven.

Kronstadt was, net als de andere pogingen tot verzet tegen de bolsjewieken, een geïsoleerde opstand. De opstandelingen die 'als eenden op de dijk', zoals Trotsky het uitdrukte, afgeknald werden, zetten niet door, namen niet het initiatief door zelf aan te vallen en de opstand te doen verspreiden. Juist het feit dat al deze opstanden los van elkaar tot stand kwamen zorgde ervoor dat de bolsjewieken ze één voor één kon neerslaan. Op 18 maart 1921, de dag dat de bolsjewistische regering de nederlaag van de Parijse Commune herdacht, richtten de bolsjewieken een grote slachting aan. Het is een schrale troost dat zo goed als geen van de bolsjewieken die hierbij betrokken waren aan het eind van de jaren dertig nog in leven waren. Praktisch allen waren door Stalin in zijn interne zuiveringen over de kling gejaagd.

Naast de bekende klassiekers als *De ongekende revolutie* (Uitgeverij Tumult, 2014, 723 pag., € 11.00) van Voline – een strijdmakker van Makhno – en *The Guillotine at work* (Cienfuegos Press, 1979, 337 pag., € 15.95) van G.A. Maximoff, die beiden een breed overzicht geven van hoe de bolsjewieken langzaam maar gestaag – al vanaf de eerste dagen van de revolutie – hun onderdrukkingsapparaat uitrolden, presenteren we hieronder een aantal beknoptere uitgaven die door tijdgenoten zijn geschreven, en een bloemlezing en een analyse van Kosman, aan de hand van het voorbeeld van Kronstadt, waarom de Russische Revolutie mislukt is. Van de momenteel leverbare, hier gepresenteerde tijdgenoten is het relaas van Ida Mett het volledigst voor als je wilt begrijpen wat de aanloop was naar deze gedoemde maar zeer gerechtvaardigde laatste grote opstand tegen de bolsjewieken. Degenen die nog meer willen weten, moeten op internet op zoek gaan naar Paul Avrich's *Kronstadt 1921* (Princeton University Press, 1970, 271 pag., papieren versie alleen tweedehands online vindbaar en – op www.libcom.org – digitaal te vinden).

Emma Goldman
My Disillusionment in Russia

Alexander Berkman
The Bolshevik Myth: Diary 1920-22

De anarchisten Emma Goldman en Alexander Berkman, die goede vrienden waren, werden gedeporteerd uit de Verenigde Staten en kwamen eind december 1919/begin 1920 aan in Rusland. Beiden werden twee jaar later weer uitgewezen uit Rusland en gingen via Zweden en Duitsland naar Frankrijk (Goldman zou haar laatste jaren in Canada leven). Hun boeken zijn gebaseerd op hun belevenissen als ooggetuigen, op de observaties en de vele interviews die ze optekenden tijdens ontmoetingen met arbeiders, boeren, anarchisten en bolsjewieken. Het eerste half jaar van hun verblijf reisden ze door Oekraïne op zoek naar getuigen en materiaal voor het nog op te richten Museum voor de Revolutie in Petrograd. Beiden waren zeer enthousiast en gedreven, maar merkten dat de situatie nogal complex was en het duurde meer dan een jaar voordat ze zich een duidelijke mening vormden over de situatie in Rusland, hoewel ze daar niets over wilden publiceren, vanwege de burgeroorlog en de buitenlandse interventie. Daardoor steunden ze de bolsjewieken het eerste jaar, hoewel Goldman twijfels had bij de bedoelingen van de bolsjewieken en vooral met de rol en de structuur van de Communistische Partij. Toen beide Lenin ontmoetten, kort na hun aankomst, hadden ze een lijst bij zich van anarchisten die in de gevangenis zaten en verzochten hem om die vrij te laten. Zonder gevolg. Kronstadt werd een belangrijk keerpunt voor beiden. Zij voelden zich erg betrokken bij de situatie en schreven ook een brief aan Zinovjev, de voorzitter van het Petrograd Sovjet, om tot een vreedzame oplossing te komen met de opstandelingen in Kronstadt, helaas eveneens zonder gevolg. Nu werd het ook voor Berkman duidelijk wat er aan de hand was, zagen zij in dat de macht lag bij de Communistische Partij en niet bij de sovjets. In de *The Bolshevik Myth* is Berkman vernietigend in zijn oordeel over de rol van de Bolsjewieken. Na hun deportatie hebben ze artikelen geschreven en lezingen gegeven over hun analyse over de Russische Revolutie en het lot van de anarchisten en tenslotte bovenstaande boeken geschreven. Berkman schreef ook nog een boekwerkje dat specifiek alleen over Kronstadt ging.

My Disillusionment in Russia
Active Publishing 2017 (1923) | 257 pag., € 8.00
ISBN 9781909798410
Alexander Berkman
The Bolshevik Myth: Diary 1920-22
Active Publishing, 2017 (1925) | 286 pag., € 9,95
ISBN 9781909798427

Alexander Berkman
De Opstand van Kronstadt

In dit boek vind je een historische analyse van de opstand in Kronstadt. Het is een dag tot dag verslag van gebeurtenissen gekoppeld aan een scherpe analyse. Het werd voor het eerst gepubliceerd in 1922 in Berlijn. Berkman zag de Russische Revolutie als een proces dat eindigde toen de bolsjewieken de macht overnamen in 1917. De bolsjewieken hadden geen vertrouwen in het volk en haar scheppende initiatieven, maar begonnen een revolutie van bovenaf, beter gezegd: een dictatuur over het volk. Berkman analyseerde de Kronstadt-beweging als spontaan, onvoorbereid en vreedzaam en zij hoopte tot een vriendschappelijk vergelijk te komen. De overwinning van de bolsjewieken legde het ware karakter van de communistische dictatuur bloot: de overwonnen matrozen, soldaten en burgers werden als vliegen afgeschoten. Velen eindigden in kerkers of in de eerste kampen die later onderdeel gingen uitmaken van de zogenaamde Goelag. In Berkmans eigen woorden: 'Kronstadt was de eerste en volledig onafhankelijke beweging om het volk te bevrijden van het staatssocialistische juk…'.

De Zwarte Bibliotheek, 1982 | 94 pag., € 5,00

Zurbrugg, A.W. (red.)
Anarchist Encounters
Russia in Revolution

In 1920 werd het steeds makkelijker om naar Rusland te reizen. Dit boek bevat een aantal teksten geschreven door een vijftal anarchisten: Emma Goldman, Armando Borghi, Gaston Leval, Jack Wilkens – een pseudoniem voor Manuel Fernandez Alvar – en Angel Pestaña Nuñez. Alle auteurs waren kritisch over de activiteiten en het beleid van de bolsjewieken, maar vanwege de omstandigheden, zoals de blokkade van de westerse landen en de buitenlandse interventie, werkten ze mee met de bolsjewieken, maar beseften dat de Communistische Partij – en binnen die partij het Centrale Comité – de macht had en het Politbureau de wetten maakten en Lenin oppermachtig was. De auteurs wilden leugens en desinformatie over de revolutie bestrijden die rondgingen in de westerse pers. De teksten gaan over Rusland in 1920 en 1921 en beschrijven de werkomstandigheden van mannen en vrouwen, de fabrieksraden (die al om zeep geholpen waren), een ontmoeting met Victor Serge, het leven op het platteland en interviews met Kropotkin en de sociaalrevolutionaire voorvrouw Maria Spiridonova.

The Merlin Press, 2017 | 161 pag., € 17,95
ISBN:9780850367348

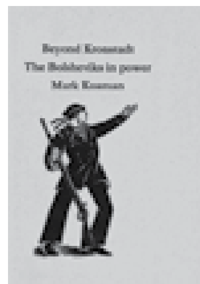
Ida Mett
The Kronstadt Uprising of 1921

Ida Mett, (1901 – 1973) werd geboren in Wit-Rusland en was een actieve Russische anarchiste in Moskou. Ze werd gearresteerd door de bolsjewieken en ontvluchtte naar Polen, reisde door naar Berlijn en in 1926 naar Parijs. Mett wil de volgende vragen beantwoorden: wat hield de Russische Revolutie in? En wanneer zette de neergang zich in? Haar benadering is die van anarchisten gebaseerd op de klassenstrijd, dus wat zou een collectieve proletarische oplossing zijn voor de problemen die inherent aan het kapitalisme verbonden waren. De belangrijkste eis van de opstandelingen in Kronstadt was dat de sovjets (de boeren-, arbeiders- en soldatenraden) de macht zouden hebben en niet de Communistische Partij of enige andere partij. De CP was identiek aan een autoritaire staat en was dus geen revolutionaire van proletarische partij meer. De partij bestuurde de staat langs absolutistische en bureaucratische lijnen. Mett's analyse van de opstand van Kronstadt begint met een uitgebreide uiteenzetting over de oorzaken ervan en de standpunten die de anarchisten, mensjewieken, links- en rechtse sociaalrevolutionairen en de bolsjewieken innamen. Kronstadt in 1921 was de strijd tussen een democratische of dictatoriale manier van besturen; tussen socialisme van bovenaf of socialisme van onderen op. Kronstadt was een uitdaging aan Lenin en de Partij om het monopolie van de macht op te breken, maar de Communistische Partij wilde dat niet, dus moest de opstand in Kronstadt de kop in gedrukt worden. Bevat veel citaten aan de krant van de Kronstadtse opstandelingen *Izvestija*.

2018 (1938 Franse editie; 1967 Engelse editie)
87 pag., brochure, € 3.50

Mark Kosman
Beyond Kronstad
The Bolsheviks in Power

Kosman ziet een fundamentele tegenstelling tussen wat Lenin beweerde, namelijk dat staatskapitalisme nodig was voor de overgang naar het communisme, en wat Marx benadrukte: dat de bewustwording/ontplooiing van de arbeiders nodig was, want zij alleen konden het communisme scheppen en de revolutie verdedigen. In dit artikel laat hij zien dat het beleid van het bolsjewistische leiderschap gericht was tegen de arbeiderszelfontplooiing. Deze tegenstelling culmineerde in de Kronstadtopstand, waarin de eisen van de stakers en de opstandelingen voor – onder andere – meer democratie, gesteund werd door de grote meerderheid van de lokale bolsjewieken, maar niet door de leiders van de bolsjewieken in de regionale en landelijke regering. Kosman sluit af met een discussie over de trotskistische en bolsjewistische argumenten over waarom arbeidersdemocratie niet mogelijk was terwijl ze die wel altijd zeggen na te streven en concludeert dat de bolsjewieken hun macht zouden hebben verloren als zij de eisen voor meer democratie hadden ingewilligd.

2012, 38 pag., brochure, € 1.25

De jonge Murray Bookchin en Kronstadt

2021 is om verschillende redenen een jubileumjaar. In het jaar van Kronstadt werd ook Murray Bookchin (1921-2006) geboren. Dit wordt internationaal gevierd. Maar het geeft ook aanleiding tot de vraag, hoe groeide Murray weg van een autoritair communisme dat de repressie van Kronstadt verdedigde en werd hij later een bekende anarchist die voor de opstandelingen opkwam? Je komt het in deze tekst te weten.

Geboorte en afkomst

Het communisme leerde Bookchin al vroeg kennen. Hoe kon het ook anders? Evenals de communistische bolsjewisten had zijn grootmoeder volop gestreden tegen het Russische Tsarendom. Geïnspireerd door onder andere de schrijver Alexander Herzen droomde oma van een socialistische revolutie, die door Russische boeren in opstand tegen hun knechting dichterbij gebracht moest worden. Zelf zag Bookchin het licht in Amerika, omdat zijn moeder samen met die oma vanuit Rusland over Nederland naar New York was geëmigreerd, wat iets meer dan zeven jaar voor zijn geboorte plaatsvond. Dus kwam Murray midden januari 1921 op de wereld in het land van volop uitgeroeide indianen en onderdrukte zwarten, in een jaar waarin de aanvoerder van het Rode leger in de vroege Sovjet-Unie de genadeslag toebracht aan de democratie, na een opstand in het Russische Kronstadt. Later zou Murray daarover uitgebreid zijn beklag doen en volop afstand nemen van de man die verantwoordelijk was voor die bloedige repressie, Leo Trotski. Nochtans had hij als tiener van joodse afkomst de eveneens joodse Trotski nog bewonderd. Er zullen ook ideeën van hem overblijven die Murray nooit zal kunnen loslaten. Toch zou hij mensen tijdens zijn leven volop waarschuwen voor de gevaren van het communisme, niet in het minst de zeer autoritaire uitingen ervan.

> Bookchin leerde het communisme al vroeg kennen

Onder het bewind van de tsaar in Rusland hadden joden het trouwens niet gemakkelijk. Ze leden onder pogroms en kregen moeilijk toegang tot het onderwijs en banen. De tsaar bewerkstelligde een jodenvervolging die ondraaglijk was en veel joden zijn toen het land ontvlucht. De oma van Murray hield eerst voet bij stuk. Samen met zijn opa bereidde ze de Russische revolutie van 1905 voor. De opstanden, stakingen en muiterijen in dat jaar brachten bijna het absolutisme van de tsaar ten val. Maar de revolutie werd neergeslagen, en niet lang daarna stierf opa aan kanker. Oma bleef achter met twee jonge kinderen, die ze hoopte voor het opstandige vuur warm te kunnen krijgen. Maar haar activiteiten bleven niet onopgemerkt. Toen op een gegeven moment de politie haar huis binnenviel, was daarmee voor oma de kous af. Ze vluchtte weg en belandde uiteindelijk in New York, samen met haar twee tienerkinderen. Voor revolutionairen was het in die tijd zeker niet gemakkelijk om de Verenigde Staten binnen te geraken. Maar oma had talent voor het oversteken van landsgrenzen. Vier jaar later zou in Rusland toch iets slagen: de revolutie van 1917, die uiteindelijk Lenin en zijn Bolsjewisten aan de macht bracht. Oma was in haar nopjes over die revolutie. Ook zijn moeder Rose was intussen aangestoken door het opstandige vuur. Op een zomerkamp voor communistische jongeren ontmoette ze Nathan, die twee jaar jonger was dan zij. Net als Rose was hij van joodse afkomst en migreerde hij weg uit Rusland. Met hem samen kon ze nostalgisch in het Russisch mijmeren over de ontwikkelingen in het thuisland, die in een geslaagde Russische revolutie hadden uitgemond. Nathan vroeg haar ten huwelijk en ze zegde toe. Niet lang na dat huwelijk werd Murray geboren, hij kreeg de naam Mortimer. Door vrienden uit zijn kindertijd werd hij echter Murray genoemd, en dit is de naam die voor de rest van zijn leven bij hem bleef, ook al schreef hij soms onder pseudoniemen.

> En zo groeide zijn sympathie voor het anarchisme

De Amerikaanse Communistische Partij

Met zijn oma had Murray een zeer goede band. Ten huize van Murray werd er vaak over politiek gepraat. Niet zozeer over de opstand van Kronstadt. Murray zou later beweren dat hij daar aanvankelijk weinig over wist. Zijn bewondering voor Trotski ontstond omdat die in zijn strijd tegen Stalin geïsoleerd was geraakt. In 1929 was Trotski door Stalin al voor eeuwig uit de Sovjet-Unie verbannen omdat hij de revolutie zou verraden hebben. Het lijkt er op dat de jonge Murray meer wist over Lenin, staatshoofd van de Sovjet-Unie voordat Stalin dit werd, dan over Trotski. De Amerikaanse Communistische partij had hem veel over Lenins opvattingen verteld. De partij merkte al vroeg zijn talent op om zich politieke ideeën eigen te maken. Je kon niet om hem heen en hij was ook al vroeg een begenadigd spreker. Als jonge tiener leefde hij in armoede en kon hij wat geld verdienen door tijdschriften van de partij te verkopen. Ook over Stalin moet de jonge Murray niet veel geweten hebben. Genoeg echter om tot een breuk met de Communistische partij in de VS te komen, toen die partij steeds meer op de nationalistische toer ging. Zo had Stalin bijvoorbeeld de Amerikaanse Communisten opgedragen om met stars-and-stripes-vlaggen te paraderen om te proberen arbeiders voor zich te winnen. Dat vond Murray belachelijk, hij ging steeds meer met Trotskisten optrekken. Voor de antifascistische Murray Bookchin waren er weinig alternatieven. Terwijl de Amerikaanse Communistische partij steeds minder radicaal werd, en Stalin in 1939 zelfs een niet-aanvalspact sloot met Hitler (het Molotov-Ribbentrop-pact), wist Murray te weinig over de anarchisten en hoe Lenin en Trotski hen behandeld hadden.

Van trotskist naar anarchist

De wreedheden van de bolsjewisten die Lenin en Trotski steunden? Het bloedig neerslaan van de opstand in Kronstadt? Later schrijft Bookchin dat in zijn jonge jaren weinig Amerikaanse links-radicalen daarvan wisten, behalve dan wat anarchisten en onafhankelijke linksen of zo. Wel raakte de jonge Murray geïntrigeerd door de revolutionaire ontwikkelingen in het Spanje van de jaren dertig. Door onder andere *Homage to Catalonia* van George Orwell te lezen kwam hij daarover meer te weten en zo groeide zijn sympathie voor het anarchisme. Murray stopte op zijn 18 jaar met school, een instituut dat hem sowieso niet zo lag, en werd industriearbeider. Als Trotskist probeerde hij arbeiders voor de revolutie te winnen. De zware arbeid vermoeide hem vaak maar hij haalde energie uit vakbondswerk en het verdedigen van zijn Afro-Amerikaanse collega's in de metaalgieterij waar hij werkte. In 1940 werd Trotski in Mexico door een handlanger van Stalin vermoord. Een schok ging door de Trotskistische beweging. Niet veel later besloten de VS zich te roeren in de ontwikkelingen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Murray werd niet als soldaat opgeroepen omdat hij zijn aan suikerziekte lijdende moeder dagelijks insuline-injecties moest toedienen. Hijzelf en zijn medestanders van de Trotskistische Vierde Internationale zagen WOII als een imperialistische oorlog. Ze weigerden dan ook echt kant te kiezen. Als alternatief daarvoor stelden ze voor dat er in alle oorlogvoerende landen een internationale proletarische revolutie moest plaatsvinden. Murray liet zich intussen niet alleen inspireren door de opvattingen van Trotski maar ook door de ideeën van de internationaal bekende marxiste Rosa Luxemburg en zijn oudere vriend Josef Weber. In 1939 had Trotski gesteld dat als de tweede grote imperialistische oorlog niet zou uitmonden in een revolutie, opnieuw over zijn 'socialistische project' moest worden gedacht. Murray nam na het einde van de oorlog deze woorden serieus. Samen met Josef Weber zocht hij onder andere inspiratie in de geschriften van de *Frankfurter Schule* een groep marxistische sociologen en filosofen die op hun beurt veel inspiratie zochten in dingen als het psychoanalytische werk van Sigmund Freud. Daarvan overleefden een aantal de oorlog door naar de VS te vluchten.

Langzaam maar zeker evolueerde Murray steeds meer in een libertair-socialistische richting. Beïnvloed door onder andere een boek van de Britse surrealist Herbert Read over anarchisme ging hij zichzelf na een tijd ook anarchist noemen en veel met anarchisten optrekken. In 1971 verschijnt één van zijn bekendste boeken: *Post-Scarcity Anarchism*, waarin hij voorstelt een einde te maken aan vormen van economische schaarste. Hij zou uiteindelijk zoveel publiceren dat slechts heel weinig mensen zijn hele gepubliceerde oeuvre gelezen hebben. Naar aanleiding van 50 jaar opstand van Kronstadt verschijnt in Canada bij Black Rose Books in datzelfde jaar ook het boek *The Kronstadt Uprising* van Ida Mett. Murray Bookchin schrijft het voorwoord. Daarin rekent hij af met zijn eigen trotskistische verleden: 'Wat zou er gebeurd zijn als Kronstadt behaald had wat het beoogde? We zouden zeker een stalinistische ontwikkeling bespaard zijn gebleven, een ontwikkeling die de hele communistische wereldbeweging in een instrument van internationale contrarevolutie veranderde. Uiteindelijk was het niet alleen Rusland dat leed onder het geweld, maar de mensheid in zijn geheel. De erfenis die het Bolsjewisme ons heeft nagelaten in de vorm van Stalinisme, Trotskisme en Maoïsme heeft het revolutionaire denken en de praktijk ervan evenzeer belast als het verraad van de reformistische vleugels van de socialistische beweging.'

door Rafa Grinfeld

Voor wie meer wil weten over het leven van Murray Bookchin : van de hand van Janet Biehl verscheen er in 2015 een uitstekende biografie genaamd *Ecology or Catastrophy: The Life of Murray Bookchin*.

De herdenking van Kronstadt

Honderd jaar antiautoritair verzet

De herdenking van de Kronstadtopstand die exact honderd jaar geleden plaatsvond brengt het Nederlandse (en internationale) anarchisme in beweging. De opstand en de gewelddadige repressie zijn binnen de beweging als waarschuwing gaan gelden voor de centralisatie van macht van het marxisme-leninisme en de bloedige gevolgen die dit had. En dat is uiteraard niet geheel onterecht. De massamoord op sociaal-revolutionairen die hun autonomie en onafhankelijkheid verklaarden is immers geen goede reclame voor het communisme. Al in de eerste jaren na het bloedbad barstte er een discussie los tussen mensen die in het neerslaan van de opstand de ware aard van de bolsjewistische partij zagen en de mensen die Lenin en Trotski bleven verdedigen.

Dat deze discussies gevoerd werden ten tijde van het bestaan van de Sovjet-Unie is niet verwonderlijk. Het was immers belangrijk de dodelijke zijde van het Sovjetcommunisme te laten zien en een tegenargument te formuleren terwijl de ideologie nog werkelijk macht uitoefende. Maar het marxisme-leninisme heeft – zeker in het Westen – allang vrijwel alle geloofwaardigheid verloren. Het woord 'Stalin' is in de meeste gesprekken immers meer dan genoeg om het communisme als geheel (vaak inclusief anarchisme) weg te kunnen zetten als een ideologie die weinig te bieden heeft.

De vraag rijst dus waarom we nog altijd waarde hechten aan Kronstadt. Het is altijd belangrijk om gevallen kameraden te eren en hun strijd niet te vergeten, maar waarom krijgen juist deze kameraden aandacht? Is er nog altijd een bijzondere les te leren uit de Kronstadtopstand? Laat deze strijd op een speciale manier zien hoe we ons nu nog altijd tegen staatsmacht moeten verzetten – of die zich nou communistisch of kapitalistisch noemt?

Honderd jaar debat

Als we terugblikken naar de vroege discussies uit de jaren twintig en dertig is duidelijk wat er destijds op het spel stond: het ontmaskeren van het bolsjewisme als een dodelijke ideologie en praktijk. Alexander Berkman schreef al in 1922 een kritiek, waarin hij de situatie van enkele jaren eerder schetste. Het overgrote deel van de mensen leefde in diepe armoede en werd tijdens de burgeroorlog na de Russische Revolutie door de bolsjewieken gedwongen hun laatste beetjes op te geven. De hoop die zij in het communisme hadden gevestigd bleek al snel vergeefs. De communisten zetten dit keiharde beleid door om hun macht te verzekeren en elke vorm van autonomie de kop in te drukken. Berkman schrijft: 'de overtuiging groeide dat de communistische partij meer geïnteresseerd was in het behouden van politieke macht dan in het redden van de revolutie.'

In één van de meer opstandige steden van Rusland, Petrograd – maar feitelijk hing in het hele land een grootschalige opstand tegen de centrale macht van de partij in de lucht – leidde deze situatie al snel tot stakingen, openbare vergaderingen en wijkorganisaties. De communistische partij reageerde met het plaatsen van een groot garnizoen, het uitroepen van een staat van beleg, arrestaties en het ontzeggen van de rantsoenen aan de opstandige arbeiders. Uit solidariteit begonnen de matrozen in de naburige militaire haven een opstand. Inwoners van de stad en de haven en het lokale regiment sloten zich al snel aan. Toen zij zich autonoom verklaarden en de macht van de bolsjewieken niet meer erkenden, werd het Rode Leger ingezet om de revolutionaire actie de kop in te drukken. Duizenden mensen verloren daarbij het leven. Naast de vele arrestaties en executies van de rebellen kwamen veel soldaten om, omdat zij alleen onder de dreiging van het eigen geschut tot een grootschalige aanval konden worden gedwongen.

Het is vanuit dit perspectief niet moeilijk om de acties van de nieuwgevormde bolsjewistische staat als verachtelijk te zien. Een sociale revolutie werd op bloedige wijze voorkomen. En toch zijn er meerdere artikelen geschreven waarin het bloedvergieten wordt verdedigd. Missen we dan toch iets in deze korte beschrijving van de gebeurtenissen? Wat wordt er dan toch aangedragen om het schijnbaar onverdedigbare te legitimeren?

> Het gaat weer over een minderheid die een meerderheid moet leiden richting 'een ware revolutie'

Trotski's verdediging van de aanval

Een van de meer bekende stukken is dat van Trotski, die in ballingschap in 1938 een verdediging schreef van de aanval op Kronstadt die onder zijn leiderschap plaatsvond. Elke revolutie, zo schrijft hij, wordt gemaakt door een minderheid. Het is het overtuigen van de meerderheid – of een gebrek aan weerstand aan hun kant – die een revolutie uiteindelijk mogelijk maakt. In 1917 waren de soldaten en arbeiders de minderheid die de meerderheid van boeren leidden. De burgeroorlog en het gebrek aan voedsel maakten deze leiding echter steeds moeilijker. In steden als Kronstadt zou deze revolutionaire minderheid bovendien steeds verder zijn geslonken en vervangen met rijke boeren, speculanten en Esten en Letten die enkel terug wilden keren naar hun kapitalistische vaderland.

Trotski stelt: 'Enkel een totaal oppervlakkig persoon kan Makhno's bandieten en de Kronstadtopstand zien als een strijd tussen de abstracte principes van het anarchisme en "staatssocialisme". De bewegingen waren stuiptrekkingen van de petite bourgeoisie, die zichzelf natuurlijk wilde bevrijden van het kapitaal maar zich niet wilde onderwerpen aan de dictatuur van het proletariaat.' Dit waren niet de echte revolutionairen die we uit Kronstadt kennen, schrijft Trotski, maar slechts opportunisten die gebruik maakten van de situatie om zich in de communes en raden te vestigen en de revolutie te stoppen.

Trotski besluit zijn bijdrage aan de discussie uiteindelijk als volgt: 'De huidige debatten over Kronstadt draaien om dezelfde klassenstrijd als de Kronstadtopstand zelf, waarin reactionaire matrozen de dictatuur van het proletariaat probeerden omver te werpen.' En hoewel ik mij niet graag tot dit niveau verlaag door te spreken over 'ware revolutionairen' is belangrijk te melden dat in de jaren tachtig al is aangetoond dat zijn argument geen hout snijdt. Het overgrote deel van de soldaten en zeelui had al tijdens de Oktoberrevolutie een belangrijke rol gespeeld en de meeste mensen die actief waren in 1921 waren al jaren in de havenstad gestationeerd.

Er zit echter een belangrijker aspect aan dit argument. Het gaat weer over een vermeende minderheid die een meerderheid moet leiden richting 'een ware revolutie'. Daarmee wordt elke revolutie altijd een revolutie geleid vanuit het centrum, waardoor dus eigenlijk ook altijd een staat nodig is. Daarmee wordt elke vorm van zelfemancipatie onmogelijk gemaakt door een minderheid die de 'ware lijn' oplegt aan de meerderheid, terwijl de werkelijke relatie tussen een klasse van regeerders en van onderdanen hetzelfde blijft – ook als de nieuwe heersers ooit uit de lagere klassen kwamen. De belofte van een toekomstige revolutie is dan al snel vrij betekenisloos.

Tussen staatscommunisme en kapitalisme

Dat de communisten hun eigen revolutionaire puurheid zouden volhouden, hoeft ons weinig te verbazen. Maar er zit nog een tweede kant aan zijn betoog. Hij schrijft dat het fiasco afgewend had kunnen worden door de zogeheten Nieuwe Economische Politiek (NEP) eerder in te voeren. Dit beleid uit 1921 draaide om het invoeren van een gecontroleerde vrije markt, waarin de communistische staat aan handelaren de vrijheid gaf om in economisch barre tijden winst te maken, te speculeren (wat feitelijk het achterhou-

den van graan betekende om er meer winst op te kunnen maken) en om mensen in loondienst te nemen. Alleen deze maatregelen zouden boeren aanzetten om meer graan te produceren. Blijkbaar hadden het jarenlang confisqueren van graan en de militaire repressie er weinig mee te maken.

Hoewel de invoering van de NEP en de afschaffing van het oorlogscommunisme een jaar eerder wellicht had geholpen, schrijft hij, had het de boeren en matrozen op dat moment niet overtuigd. De opstandelingen waren immers kleinburgerlijk en een begrip van politiek lag dus niet in 'hun natuur'. Ondertussen konden de ongeschoolde boeren slechts langzaam 'gepacificeerd' worden en pas daarna zouden de opstandelingen zich weer achter de revolutie scharen. Dit soort abstract beleid was iets voor de partijleiding, maar had geen direct effect gehad op de revolte.

Zo zien we hoe we voor een simpele keuze gesteld worden: marktwerking of chaos. Maar wat van de chaos, de armoede en ongelijkheid die deze marktwerking vervolgens veroorzaakte? Hier kunnen we wellicht beginnen met de eerste les te trekken. Want zoals we vaker zien in de geschiedenis blijkt 'chaos' een codewoord om mensen die afwijken van de norm – of die nu marxistisch-leninistisch, kapitalistisch of fascistisch is – vaak met geweld tot orde te roepen. We kunnen slechts kiezen tussen de marktwerking van het kapitalisme en de controle van het staatscommunisme. Dat we deze hiërarchieen allebei willen afschaffen, hoeven we blijkbaar niet eens te bespreken. Op een gelijkwaardige en vrije basis een nieuwe samenleving opbouwen wordt voorgesteld als de chaos van contrarevolutionairen en de ongecontroleerde massa of omgekeerd tot het waanidee dat het slechts een probleem is voor machthebbers om op te lossen.

Het verhaal over de jaren twintig in Rusland wordt vaker op deze manier verteld. Het was een periode van chaos en alleen de markt kon mensen nog overtuigen om te gaan werken. Elke stap weg van het staatscommunisme moet daarmee noodzakelijkerwijs een stap richting het kapitalisme zijn. Elementen uit het kapitalisme overnemen is binnen deze logica de enige manier om te moderniseren en de revolutie te beschermen tegen contrarevolutionairen en – hoe paradoxaal ook – de gevaren van het kapitalisme en imperialisme. Ook als er daadwerkelijk andere alternatieven voor de hand liggen, die minder staatscontrole zouden betekenen.

Daarmee laat de geschiedenis van Kronstadt zien hoe een politieke revolutie zonder een sociale revolutie tot een repressieve en dodelijke vorm van centralistische macht leidt. De inwoners van Kronstadt zijn het eerste voorbeeld geworden van de bolsjewieken die de politieke macht grepen en vervolgens juist deze sociale revolutie probeerden te voorkomen om hun machtspositie te verzekeren.Toen Shawn Hattingh exact tien jaar geleden een pamflet over Kronstadt schreef, was dan ook de belangrijkste les die hij trok: elke bevrijding van het kapitalisme is bevrijding *van* de staat, niet *via* de staat. Want ook nu wordt het bloedbad – soms zelfs in libertaire kringen – verdedigd met het argument dat het nodig was om de communistische revolutie te bezegelen. Onder Lenin, zo gaat dan de gedachte, was het nog mogelijk om een totalitaire, stalinistische vorm van communisme te vermijden, als een bloedbad bij Kronstadt daarvoor nodig was, is dat het offer wellicht wel waard.

Maar juist het feit dat op deze manier een autonome beweging werd onderdrukt – en het was slechts één van honderden opstanden – laat zien dat het regime van Lenin dichterbij dat van Stalin lag dan bij een libertaire en decentrale vorm van communisme. Het was geen excuus om een revolutie te redden, maar de onderdrukking van een sociale revolutie die de macht uit de handen van de bolsjewieken zou nemen en het volk zelfbeschikking zou geven.

Tegen een herinneringscultuur

Maar naast het feit dat er een duidelijke antiautoritaire les te leren valt, is het ook van belang naar onszelf te kijken. Waarom blikken we op deze manier terug naar Kronstadt?

Er is relatief veel geschreven over hoe terug wordt gekeken naar veldslagen en andere historische gebeurtenissen. In een bekend (maar ondertussen enigszins achterhaald) werk oppert de socialistische historicus Eric Hobsbawm bijvoorbeeld de term *invention of tradition*. Hij beschrijft daarmee hoe in het kader van nationalisme meer of minder bewust een traditie wordt gecreëerd om een gedeeld verleden en daarmee een bepaalde (nationale) identiteit te suggereren. Op basis van deze traditie kan vaak een conservatieve politiek worden doorgedrukt.

Een typisch hedendaags voorbeeld hiervan is Zwarte Piet. In deze discussie wordt met regelmaat gesteld dat het Sinterklaasfeest een typisch Nederlandse traditie is, ook al is die in werkelijkheid pas zeer recent in de huidige vorm is ontstaan. Daarmee wordt een poging gedaan een coherente groep 'Nederlanders' te vormen, die altijd Sinterklaas op een bepaalde manier zouden hebben gevierd. Deze vermeende groep met zijn eigen set tradities zou nu buitenaf aangevallen worden door mensen die zijn identiteit willen afpakken. Deze vorm van wij-versus-zij-sentiment is klassiek. 'Wij Nederlanders' worden aangevallen door 'zij, de mensen die tegen Zwarte Piet zijn'. Door te stellen dat Zwarte Piet een traditie is, wordt gedaan alsof Zwarte Piet een soort natuurlijk fenomeen is dat altijd al in Nederland heeft bestaan. Zo wordt iedereen die Sinterklaas met Zwarte Piet vierde tot een Nederlander gemaakt (in een supermarkt rondlopen is dan feitelijk al genoeg), terwijl iedereen die tegen is daarmee meteen ook anti-Nederlands is. Het suggereren van een traditie brengt daarmee een conservatieve en racistische politiek met zich mee. En het is exact de nadruk leggen op deze vermeende, gedeelde traditie en niet het vieren van Sinterklaas zelf – dat altijd al vol tegenstellingen, verschillen en conflicten over *black face* in de publieke ruimte zat – waarvoor we moeten oppassen.

Het is dus gevaarlijk gebied als we een bepaalde gebeurtenis gaan herdenken als deel van een traditie of identiteit. En ik moet me dus ook uitspreken tegen het idee dat Kronstadt op een of andere manier deel is van een 'anarchistische traditie' of 'anarchistische identiteit'. Want wat veel belangrijker is dan de herinnering van Kronstadt, is de realisatie dat Kronstadt slechts één van vele opstanden was. Kronstadt was slechts één uitspatting die alle aandacht heeft gekregen in een moment van enorme onrust en revolutie.

De herdenking van Kronstadt laat wat mij betreft dus nog wat anders zien: we hebben nog altijd nieuwe vormen van anarchistische geschiedschrijving nodig. In plaats van verhalen over partijen en partijleiders te vertellen, is het makkelijk om ons op één lokale (hoe interessant en indrukwekkend ook) opstand te richten. En nog altijd wordt met enige regelmaat gesuggereerd alsof met het neerslaan van Kronstadt de hele derde sociale revolutie werd neergeslagen. Hoewel het wellicht de meest gewelddadige opstand was, kunnen we deze periode slechts begrijpen door in te zien dat het Rode Leger door heel Rusland grotere en kleinere bloedbaden moest aanrichten. De werkelijke geschiedenis van verzet is altijd lokaal, decentraal en helaas vaak nog altijd onverteld.

We schrijven op deze manier nog altijd miljoenen mensen die slachtoffer werden van repressie, die zich generaties lang passief, actief en soms gewelddadig hebben verzet tegen adellijke, bolsjewistische, kapitalistische en fascistische overheersing uit de geschiedenis. En het is juist deze geschiedenis van verscheidenheid, van diversiteit met alle interne tegenstellingen die we zouden moeten eren. Het zijn decentralisatie, autonomie en een bonte verzameling aan ongehoorzaamheid, protest, opstand en rebellie die in de strijd tegen het kapitalisme en onderdrukking zullen overwinnen. Laten we ook dat niet vergeten.

door Tijn 't Hen

* Neem voor een geannoteerde versie van dit artikel met verwijzing naar het bronnenmateriaal contact op met de redactie.

Eerste uitgave van de **Kronstadt Izvestia**

Hieronder volgt de Nederlandse vertaling van de eerste uitgave van de *Kronstadt Izvestia*.[1] Dit was de publicatie van het Voorlopig Revolutionair Comité van Zeelieden, Soldaten en Arbeiders van de stad Kronstadt. 'Izvestia' is Russisch voor 'afgeleverde berichten' en is de titel van de krant die werd uitgegeven door de opstandelingen van Kronstadt. De redacteur van deze krant was Anatoli Lamanov. Dit is een vertaling van de Engelse vertaling van Scott Zenkatsu Parker die werd geredigeerd door Mary Huey.

Aan de bevolking van Kronstadt

Aan de bevolking van de vesting en de stad Kronstadt, kameraden en burgers!

Ons land beleeft een moeilijk moment. Honger, kou en economische instorting hebben ons al drie jaar in een ijzeren greep gehouden. De Communistische Partij, die het land regeert, is afgescheiden geraakt van de massa en heeft laten zien dat ze niet in staat is om deze massa weg te leiden uit haar staat van algemene miserie. De partij heeft de realiteit van de onlusten van de afgelopen tijd in Petrograd en Moskou niet onder ogen gezien. Deze onrust toont duidelijk aan dat de partij het geloof van de werkende massa's heeft verloren. Evenmin heeft zij de eisen van de arbeiders erkend. De partij beschouwt deze eisen als complotten van de contrarevolutie. Ze vergist zich volledig.

Deze onrust, deze eisen, zijn de stem van het volk in zijn geheel, van alle arbeiders. Alle arbeiders, zeelieden en soldaten zien op dit moment duidelijk dat het alleen door gemeenschappelijke inspanning, door de gemeenschappelijke wil van de arbeiders, mogelijk is om het land brood, hout en kolen te geven, om de blote voeten te schoeien en de naakten te kleden, en de Republiek uit deze doodlopende straat te leiden.

Deze onrust, deze eisen, zijn de stem van het volk in zijn geheel, van alle arbeiders

Deze wil van alle arbeiders, soldaten en zeelieden werd definitief uitgedrukt op de garnizoensbijeenkomst van onze stad op dinsdag 1 maart. Op die vergadering werd het besluit van de scheepsbemanningen van de eerste en tweede Brigade unaniem goedgekeurd. Onder de genomen besluiten werd besloten om onmiddellijk nieuwe verkiezingen voor de Sovjet te houden, om deze verkiezingen eerlijker te laten verlopen, en wel zodanig dat er een ware vertegenwoordiging van de arbeiders in de Sovjet zou zijn en dat de Sovjet een actief en energiek orgaan zou zijn.

Op 2 maart van dit jaar kwamen afgevaardigden van alle zeemans-, soldaten- en arbeidersorganisaties bijeen in het Huis van Onderwijs. Er werd voorgesteld om op deze conferentie een basis te vormen voor nieuwe verkiezingen, om vervolgens op vreedzame wijze te gaan werken aan de herinrichting van de Sovjetstructuur. Maar gezien het feit dat er redenen waren om te vrezen voor repressie, en ook vanwege de dreigende toespraken van de vertegenwoordigers van het gezag, besloot de Conferentie een Voorlopig Revolutionair Comité te vormen, dat alle autoriteit in het bestuur van de stad en de vesting zou krijgen.

Het Voorlopig Revolutionair Comité is gevestigd op het slagschip Petropavlovsk.

Kameraden en burgers! Het Voorlopig Comité hoopt ten zeerste dat er geen enkele druppel bloed zal worden vergoten. Het heeft noodmaatregelen genomen voor het tot stand brengen van revolutionaire orde in de stad en de vesting, en bij de forten.

Kameraden en burgers! Stop niet met werken. Arbeiders, blijf bij uw machines, zeelieden en soldaten, blijf in uw eenheden en bij de forten. Alle Sovjetarbeiders en organisaties moeten hun werk voortzetten. Het Voorlopig Revolutionair Comité roept alle arbeidersorganisaties, alle marine- en vakbonden, en alle marine- en militaire eenheden en individuele burgers op om het unaniem te steunen en te helpen. De taak van het Voorlopig Revolutionair Comité is een algemene, kameraadschappelijke poging om in de stad en de vesting middelen te organiseren voor goede en eerlijke verkiezingen voor een nieuwe Sovjet.

En dus, kameraden, voor orde, voor kalmte, voor terughoudendheid en voor een nieuwe socialistische constructie in het teken van het welzijn van alle arbeiders.

voor een nieuwe socialistische constructie in het teken van het welzijn van alle arbeiders

Kronstadt, 2 maart 1921.

Slagschip Petropavlovsk

Petrichenko, voorzitter van het Voorlopig Revolutionair Comité

Tukin, secretaris

ИЗВЕСТИЯ
ВРЕМЕННОГО РЕВОЛЮЦИОННОГО КОМИТЕТА

ПРИКАЗ

ПРИКАЗ

Оперативная сводка

Спокойствие и выдержка.

От Времен. Революционного Комитета

Радио пролетариату всех стран.

ГОЛОС ОБМАНУТЫХ.

27

Besluit van de Algemene Vergadering van de bemanningen van de eerste en tweede brigade van slagschepen

1 maart 1921

Na het verslag van de bemanningsvertegenwoordigers te hebben gehoord, dat door de Algemene Vergadering van scheepsbemanningen naar de stad Petrograd is gestuurd om de situatie daar op te helderen, besluiten wij:

1. Gezien het feit dat de huidige Sovjets niet de wil van de arbeiders en boeren uitdrukken, om onmiddellijk nieuwe verkiezingen voor de Sovjets te houden door middel van een geheime stemming, met vrijheid van agitatie vóór de verkiezingen voor alle arbeiders en boeren.

2. Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid voor arbeiders en boeren, anarchisten en linkse socialistische partijen.

3. Vrijheid van vergadering voor zowel vakbonden als boerenorganisaties.[2]

4. Uiterlijk op 10 maart 1921 een niet-partijgebonden conferentie van arbeiders, soldaten en zeelieden van de stad Petrograd, van Kronstadt en van de provincie Petrograd bijeen te roepen.

5. Het bevrijden van alle politieke gevangenen van socialistische partijen, en ook van alle arbeiders en boeren, soldaten en zeelieden die gevangen zitten in verband met arbeiders- en boerenbewegingen.

6. Een commissie te kiezen voor het onderzoek van de zaken van degenen die in gevangenissen en concentratiekampen worden vastgehouden.

7. Het afschaffen van alle *Politotdels* [politieke bureaus, n.v.d.v.] aangezien geen enkele partij dergelijke privileges voor de propaganda van haar ideeën mag hebben en van de staat de middelen voor deze doelen mag ontvangen. In plaats daarvan moeten er lokaal gekozen culturele en onderwijzende commissies komen, waarvoor de staat middelen moet voorzien.

8. Alle wegversperringen tegen smokkel moeten onmiddellijk worden opgeheven.

9. De rantsoenen van alle arbeiders gelijk te maken, met uitzondering van de diegene wiens werk schadelijk is voor de gezondheid.

10. Het afschaffen van de communistische gevechtsdetachementen in alle militaire eenheden, en ook van de verschillende bewakers die door de communisten in fabrieken en fabrieken worden gehouden, en als dergelijke bewakers of detachementen nodig zijn, kunnen ze in militaire eenheden worden gekozen uit de compagnieën [militaire eenheden van 100 tot 150 manschappen, n.v.d.v.], en in fabrieken door de arbeiders.

11. Om de boeren volledige controle te geven over hun eigen land, om te doen wat ze willen, en ook om vee te houden, dat op eigen kracht moet worden onderhouden en beheerd, dat wil zeggen zonder gebruik te maken van ingehuurde arbeidskrachten.

12. Wij doen een beroep op alle militaire eenheden en ook op de kameraad-cadetten om onze resolutie te steunen.

13. Wij eisen dat alle resoluties in de pers worden gepubliceerd.

14. Om een rondreizende controlecommissie te benoemen.

15. Om vrije ambachtelijke productie door persoonlijke arbeid mogelijk te maken.

Wat volgt zijn procedurele opmerkingen, korte verklaringen van solidariteit en korte beslissingen, zoals over de verdeling van brood. Deze zijn niet vertaald.

Nederlandse vertaling door Prikkebeen

Noten:

1 Kronstadt Isvestiia #1, op libcom.org

2 Het Engelse *peasant* wordt in deze tekst als 'boer' vertaald, maar hierbij moet worden opgemerkt dat in het Nederlands met 'boer' ook grootgrondbezitters kunnen worden bedoeld, terwijl dat bij het Engelse *peasant* niet het geval is.

Beste abonnee van de Buiten de Orde,

Het zal je niet ontgaan zijn, maar het is verkiezings seizoen. Om in deze tijd ook een anarchistisch geluid te laten horen hebben we een poster meegestuurd. Je kan deze poster voor je raam hangen, of op een andere zichtbare plek. Je kunt deze gerust tot na de verkiezingen laten hangen. Op die manier verspreiden we een anarchistische boodschap. Niet alleen aan al diegenen die voor de verkiezingen moe worden van het theater, maar ook aan degenen die na de verkiezingen gedesillusioneerd zijn door alle verbroken verkiezingsbeloften.

Solidaire groet,

De propagandawerkgroep van de Vrije Bond

De vermoorde onschuld in Kronstadt

In het voorjaar van 2010 ben ik met mijn zoon Luis, toen een tiener, op reis gegaan naar St Petersburg. We zijn toen een dag naar Kronstadt gegaan met het doel om te zoeken naar sporen van de toenmalige opstand.

De tocht naar Kronstadt, dat zo'n 30 kilometer boven St Petersburg ligt, was met het openbaar vervoer goed te doen. Je kunt tegenwoordig gewoon de bus nemen, nu het eiland in de Finse Golf aan de noordoostelijke kant met een dam aan het vasteland is verbonden. Feitelijk is het dus geen eiland meer. De andere kant (die inmiddels ook een dam heeft, die open kan om schepen door te laten) kun je met een oude afgeleefde veerboot bereiken, die we voor de terugweg hebben genomen. Deze sloot min of meer aan op een bus die op zijn eindpunt in een troosteloos weiland stond te wachten op de paar passagiers van de veerboot en je weer naar de stad bracht.

Het eiland zelf is een soort hele grote versie van Pampus. Er wonen zo'n 40.000 mensen en dus zijn er ook scholen, winkels en al dat soort zaken. Ook zijn er vooral veel vervallen pakhuizen en delen van het eiland zijn opgeknapt voor de toeristen-business. Marine en leger zijn er vooral als show nog aanwezig.

Toen we aankwamen was er een extra oppoetsbeurt aan de gang, werden her en der parken opgeknapt en monumenten bijgeschilderd. Er kwam namelijk de herdenking aan van de (toen 65ste) verjaardag van het einde van de 2e wereldoorlog. Ook in St Petersburg was dit feit overal aanwezig. En met goede reden. De stad en omgeving, en dus ook Kronstadt, werden vier jaar lang genadeloos belegerd en uitgehongerd door de nazi's. Met gruwelijke gevolgen. Het innemen van St Petersburg had de culminatie moeten worden van Hitler's Operatie Barbarossa, die gelukkig stuk liep op hardnekkig verzet van de Russen en gruwelijke winters. Maar het betekende voor de bevolking dat ze drie jaar lang afgesneden waren van de buitenwereld, permanent bestookt werden en verschrikkelijke hongersnood moesten doorstaan. De nazi's kwamen tot aan de zuidelijke buitenwijken van St Petersburg, maar konden de stad niet veroveren. Pas in januari 1944, drie jaar na begin van het beleg, begonnen ze teruggedrongen te worden en werd de omsingeling doorbroken.

> We hebben toen maar een eigen monumentje achtergelaten

Dat alles werd uitvoerig herdacht en alle monumenten en tentoonstellingen stonden in het teken van dit heldhaftige en dramatische lot dat de stad en haar bewoners had getroffen. Ook de monumenten in Kronstadt gingen hier over. Her en der stond nog een verdwaalde Lenin op een blok basalt, maar van '1921' was geen spoor te vinden. Op drie plekken troffen we een soort infocentrum voor toeristen aan, in mooi opgeknapte gebouwen. Alle drie zijn we binnen geweest en aan de infobalie hebben we, pseudonaief, gevraagd of ze ook informatie hadden over 'de anarchisten van 1921'. Het leverde ons vriendelijke doch verbaasde ontkenningen op. Een keer wilde de mevrouw, in olijk uniform gekleed, weten 'what is anarchists?' en haalde haar baas erbij, die ook nergens van verklaarde te weten. Het Museum Voor Geschiedenis van Kronstadt is gespecialiseerd in 'de maritieme geschiedenis van het eiland' en had veel uitstalkasten met oude duikpakken en schilderijen van admiralen met enorme snorren.

We hadden natuurlijk ook zoiets verwacht. Nadat de opstandelingen in 1921 door de soldaten van Trotski waren verslagen werden ze genadeloos vervolgd en de Bolsjewieken hebben er wel voor gezorgd dat elk spoor van dissidentie en verzet ook weggevaagd werd. De 'post-communistische' regeringen hebben die lijn doorgezet, en zeker Putin, overigens zelf uit St Petersburg afkomstig, is als KGB-er natuurlijk niet van plan de eigen geschiedenis door het slijk te laten halen. Zijn vader was militair en zijn opa schijnt nog voor Lenin gekookt te hebben.

Maar bovendien is er dat andere drama, dat twintig jaar later toesloeg en tot een regelrechte genocide leidde en dat alle eerdere gebeurtenissen in de schaduw stelt. Als je de verhalen van het Beleg van St Petersburg hoort, zoals bijvoorbeeld verteld in het dagboek van Tanya Savicheva, die het zelf ook niet overleefde, (https://en.wikipedia.org/wiki/Tanya_Savicheva) dan begrijp je het ook nog.

We hebben toen maar een eigen monumentje achtergelaten. In het natte cement van een gerestaureerd standbeeld bij het Petrovskiy Park hebben we met een stok een correctie aangebracht.

door Kees Stad

Kronstadt,
struikelblok van de Sovjetstaat

1921 markeert het einde van de Russische burgeroorlog en geldt gewoonlijk in de historische canons als jaar van de bevestiging van de Unie van Sovjetrepublieken als eenheidsstaat. Vanaf dat moment werd een gebied van Minsk tot Vladivostok geleid door een partij regering die zich opwierp als vertegenwoordiging van een revolutionaire arbeidersbeweging. Daarmee kwam een definitief einde aan de door Marx en Engels gedroomde overname van de politieke macht door het proletariaat, die – mogelijk via een overgangsperiode – tot de afschaffing van de staat en de komst van de socialistische maatschappij zou leiden. Dat werd zelfs in de zomer van 1917 nog door Lenin beloofd in zijn verhandeling *Staat en revolutie*! Maar het liep anders: een voorspelling van Bakoenin kwam uit. Marx' 'dictatuur van het proletariaat', te vertalen als 'zeggenschap van het proletariaat over zijn maatschappij', was nu definitief een staatsdictatuur geworden. Het was een dictatuur als in het oude Rome, toen ongecontroleerde leiders als Sulla, Caesar en tal van latere Romeinse keizers zich het recht op leven en dood van hun politieke tegenstanders toe-eigenden. Een dictatuur waarin één man zeggenschap had en die zich in de loop der jaren alleen maar zou versterken.

Op 25 oktober hadden de arbeidersraden (sovjets) van de Russische hoofdstad Petrograd, die zich gewapenderhand hadden verdedigd tegen de gewapende noodtoestand die de toenmalige regering Kerenski tegen de arbeiders had uitgeroepen, het winterpaleis van de voormalige Tsaar en het regeringscentrum weten te veroveren. De delegaties van de arbeidersraden kwamen toen bijeen om vast te stellen dat zij de macht van de bestaande staat hadden overgenomen en dat de revolutie een feit was. Nu moesten zij zich beraden hoe aan de toekomstige maatschappij vorm zou moeten worden gegeven en hoe voortaan de maatschappij zou worden georganiseerd. De vergadering van Sovjets gingen op een af andere manier akkoord met de delegatie van hun macht aan een uitvoerend comité, dat voor het merendeel uit leden van de partij van Lenin bestond. Deze partij ging vervolgens autonoom te werk, omdat zij de revolutionair stijl van het Franse Comité du Salut Public van Maximilien de Robespierre ten tijde van de terreur voor ogen hadden. De overgang naar de proletarische maatschappij moest langs militaire weg de overgang naar de proletarische maatschappij bewerkstelligen, en tegenstanders van deze maatschappij moesten op voorhand worden gezien als vijanden die uit de weg moesten worden geruimd. De door Lenin gepropageerde revolutionaire samenwerking tussen arbeiders en boeren was niet de door Marx en Engels voorziene solidariteit van de in zijn totaliteit geproletariseerde maatschappij tegen de staat. De partij zag zich als de leider van een arbeidersklasse die zijn macht aan haar had toevertrouwd om de overgang naar de socialistische maatschappij door militaire strijd te bewerkstelligen. De eerste journalist van de Russische revolutie, John Reed, schreef daarover een boek *Ten days that shook the world*. Daarin zag hij niet 25 oktober 1917 als de overwinning van de revolutie, maar 31 oktober, toen het Rode Leger een eerste militaire tegenaanval van de regering Kerenski had afgeslagen.

Het scenario van de machtsuitoefening door de partij werd gekenmerkt door een versterkt repressie-apparaat in de stijl van Robespierre's terreur. Revolutionaire strategie werd een klassieke militaire strategie met als voorhoede een legerfront. Van een strijdende 'arbeidersklasse', die zijn agrarische broeders gewapenderhand aanviel om voedsel en andere producten te rekruteren en manschappen te werven. Tegenstanders kunnen daarbij willekeurig worden gedood, Wat in het Frankrijk van 1792 en 1973 onder Robespierre, Carnot en het Directoire dat vanaf 1793 in Frankrijk en de veroverde Oostenrijkse Nederlanden had gedaan met afgedwongen dienstplicht en rekruteringen en uiteindelijk met al dan niet geheime politie. Meer en meer werd de sterkte van het revolutionaire proletariaat bepaald door de sterkte van het door Trotski gevormde Rode Leger. Dus niet door de massa's die het militarisme van de Tsaren van zich hadden willen afwerpen en zelfstandige organisaties wilden vormen waarop de raden konden steunen. Aanvankelijk bestond dit Rode Leger nog uit milities waarvan de manschappen nog hun eigen commandanten kozen. Dat veranderde meteen toen er ergens een anarchistische commandant werd ontdekt die propaganda tegen het staatssocialisme voerde. Elke commandant kreeg toen een controlerende commissaris van de zich uitbreidende partij naast zich.

> Lenin en Trotski zagen de klassenstrijd dus als een frontenoorlog in de stijl van Clausewitz

Lenin en Trotski zagen de klassenstrijd dus als een frontenoorlog in de stijl van Clausewitz: gedisciplineerde marsorders met voorhoedes en achterhoedes. Dat gold ook voor de maatschappij, waar arbeiders, boeren en 'kleinburgers' aparte categorieën waren met elk een vaste ideologie en die dus niet zomaar deel uitmaakten van een gezamenlijk solidair proletariaat. Daarin had de arbeidersklasse als voorhoede de leiding, omdat vanuit haar visie de enige juiste ideeën, de meest exacte theorie en de juiste strategie uitgingen De rest was verdacht, want hoorde niet tot de te verwachten, want wetenschappelijk vastgestelde proletarische strategie. En dat leidde tot dezelfde reacties als tijdens de Franse revolutie. Onderdrukte massa's die zelf revolutionair potentieel hadden, zoals spontaan opgekomen agrarische collectieven en daaruit voortkomende guerrilla-eenheden, werden niet als deelnemers aan de revolutie gezien. Net zoals Robespierre te maken kreeg met de boerenopstanden van de Vendée en zijn opvolgers in het Directoire met de boerenopstanden in Vlaanderen en Luxemburg, kregen Lenin en Trotski niet alleen te maken met 'Witte' contrarevolutionaire reactie, maar ook met werkelijk revolutionaire tegenstand. En in Rusland was dat zelfs meer uitgesproken, omdat de directe belangen meer expliciete werden verwoord dan in de katholieke boerenkrijgen van weleer. Het antwoord daarop was dat Lenin en Trotski meer en meer hun weg naar de socialistische maatschappij zagen in de versterking van de centrale staat onder leiding van hun partij.

Over de periode november 1918 tot eind 1921 bestaat nog steeds geen volledig beeld van de krachten en mogelijkheden die door de Leninisten om zeep zijn geholpen. In de schoolboekjes heeft lange tijd de Russische burgeroorlog gestaan als een strijd tegen drie fronten: één vanuit het Noorden met steun van Amerikaanse eenheden, én vanuit Siberië tegen Koltsjak, één vanuit het Zuiden tegen Denikin. Het eerste front was een tsaristisch offensief met steun van Amerikaanse eenheden – die werd in 1919 verslagen. Maar het Siberische front was ontstaan vanuit een agrarische afscheidingsbeweging, die zich verzette tegen de rekruteringen en de roof van hun oogst. Zij werd aanvankelijk geleid door een groep sociaal-revolutionaire Tsjechen, die door de tsaar daarheen oorspronkelijk als krijgsgevangenen waren geplaatst. Zij maakten echter de fout niet direct de massa's te mobiliseren, maar een parlementair stelsel op te zetten, waar verschillende elites over de hoofden van de sociale organisatie hun eigen politieke debat konden voeren. Uiteindelijk nam de reactionaire Koltsjak door een staatsgreep de leiding over. Toen de Roden kwamen, liep de meerderheid over. En het front Denikin in de Oekraïne was al verslagen door de anarchisten van Nestor Machno, die bereid was te onderhandelen over de toevoeging van zijn gebied aan de staat van Lenin. Wij weten wat het antwoord van de partij was.

In 1920 probeerde Lenin door een inval van het Rode Leger de revolutie in Polen te bevorderen en zo een verbinding te krijgen met de Duitse vrijstaat Danzig (nu Gdansk) zodat daar de Duitse revolutie kon worden bevorderd. Hij onderschatte echter het Poolse verzet en leed in Poltava een nederlaag. Het gevolg was dat zijn tegenstander generaal Wrangel zelfs nog een tegenoffensief aanging richting de Krim. Trotski bemoeide zich niet daarmee, maar concentreerde zich vooral op het herstel van de economie in vredestijd. Daarvoor diende hij een voorstel in tot bevordering van de industrialisatie door militarisering van de arbeid. Legers werden ingedeeld in productie-eenheden, die het commando over fabrieken zouden krijgen. De industrie, die door de burgeroorlog praktisch was geruïneerd, moest via efficiency naar het model van Ford's autofabrieken weer worden opgelapt, Dit wilde Trotski langs militaire weg bereiken. Arbeidskracht werd gerekruteerd, zelfs het voedsel van de agrariërs werd gevorderd om daarna gedistribueerd te worden. De zeggenschap van het proletariaat werd daardoor geconverteerd in een vorm van lijfeigenschap door de invoering van een arbeidsplicht onder militaire leiding. De oorlogseconomie, waarbij particuliere handel werd vervangen door distributie en geld waardeloos was geworden, werd nu een 'egalitair' dwangsysteem waarbij zowel productie als reproductie werd gedicteerd door de staat. Inderdaad, een geproletariseerde maatschappij zoals Engels in zijn *Anti-Dühring* voorzag – maar dan niet als gevolg van de sociale revolutie maar als de oorzaak of reden daarvan. In de loop van 1920 kreeg hij dan ook te maken met de toen nog autonome vakbonden, die dreigden met staking. Het antwoord van Trotski was dat dit de overgang naar de socialistische maatschappij in de weg stond, en hij dreigde de bonden te disciplineren door ze onder de controle van de partij te stellen. Uiteindelijk ontstonden er massale stakingen, toen op 22 januari het broodrantsoen in Moskou en Petrograd met een derde werd verlaagd. De commune van Kronstadt, die zichzelf zag als de Derde Revolutie, was daarop het antwoord. Het manifest dat in maart 1921 namens de mariniers en matrozen werd uitgevaardigd is welsprekend genoeg, Het is een oproep aan de arbeiders en hun bondgenoten om de partij van Lenin en Trotski zijn macht te ontnemen en te ver-

vangen door de oorspronkelijke raden, die zelf de organisatie van de socialistische maatschappij zouden bevorderen en door federale organisaties en boeren die vrijheid van handelen hadden.

Terwijl Trotski zich met generaal Toechatsjevski en zijn geheime politie de Tsjeka zich bezig hield met het neerslaan en uitmoorden van Kronstadt werd de oorlogseconomie 'zonder geld' even stopgezet. Lenin reageerde op de arbeidersprotesten en de hongersnood met de invoering van een Nieuwe Economische Politiek (NEP), waarin voor goederen weer kon worden betaald en particuliere handel mogelijk werd. Dat was een door de staat controleerde marktwerking voor boeren en kleine ondernemingen buiten de nationalisaties om. Maar onder Stalin kwam men daarop terug. Partijcommissaris Zinovjev beschouwde de NEP al als 'een tijdelijke afwijking, een tactische terugtrekking, bedoeld om het land klaar te maken voor een nieuwe en beslissende aanval van de arbeiders aan het front tegen het internationale kapitalisme', wat moest leiden tot nationalisatie van alle bedrijven. Want de organisatie van 1920 stond model voor wat Stalin definitief als een socialistische maatschappij beschouwde: soevereine landen met staatsondernemingen onder strakke leiding, regeringscommissarissen in de bedrijfsleiding van grote ondernemingen en ook in agrarische 'collectivisaties' en een vakbeweging die als corporatistische organisatie in de partij werd geïntegreerd. Allemaal moesten ze handelden volgens 'de generale lijn' van op bevel van Stalin opgezette vijfjarenplannen, die niet van de arbeiders zelf waren. En zolang het staatssysteem niet kon voldoen aan de behoefte van zijn inwoners, was dat te wijten aan het imperialisme van andere landen, die uiteindelijk door militaire superioriteit tot overgang van hetzelfde stelsel konden worden overgehaald. Het is duidelijk dat zelfs Marx en Engels dit niet hadden gewild.

> De Sovjetleiders gebruikten uiteindelijk ook de geschiedschrijving als wapen

De Sovjetleiders gebruikten uiteindelijk ook de geschiedschrijving als wapen, waarbij iedere uitleg die niet in overeenstemming was met de gewenste opvattingen van de toenmalige machthebbers werd gecensureerd en de beeldvorming werd bijgesteld. De klassieke standaardwerken over de gebeurtenissen rond oktober 1917 zijn *De geschiedenis van de Russische Revolutie* van Trotski en *Ten days that shook the world* van de Amerikaan John Reed. Daarvan kan Reed gelezen worden als een nagenoeg eigentijds verslag. Daarnaast hebben wij als anarchisten natuurlijk het commentaar van G. Maximoff, *The guillotine at work*. Trotski en Maximoff hebben met elkaar gemeen dat zij in de arbeidersraden van Petrograd zaten, die op het beslissende moment de macht in handen hadden. Maar Trotski greep de macht en Maximoff werd verdreven omdat hij nog alle macht aan de raden en de basis van de revolutie wilde. Zijn boek is dan ook een aanklacht tegen Lenin en Trotski. Trotski's geschiedenis van de gebeurtenissen in 1917, is 1926 geschreven om aan te tonen dat Stalin op het beslissende moment niet de 'leiding' over de revolutie had. Die zat immers in Moskou, dat in 1926 na een verplaatsing tijdens de burgeroorlog de hoofdstad van Rusland was geworden, maar niet in Petrograd, waar het gebeuren plaats vond. Het gevolg van deze publicatie was dat het boek in Rusland werd verboden en alle archieven die de inhoud zouden kunnen bevestigen gesloten bleven. Voor de niet-Stalinistische wereld geldt het als het eerste standaardwerk, waarbij het werk van anarchistische historici als Volin en Maximoff kan worden gezien als aanvulling met in dat werk niet opgenomen feiten.

In 1937 verscheen van Trotski in ballingschap een brochure tegen Stalin onder de titel *De verraden revolutie, Wat is de Sovjet-Unie en waar gaat ze naar toe?* Daarin staat een hoofdstuk over 'de onvermijdelijkheid van een nieuwe revolutie', en wel van de arbeidersklasse tegen de heersende bureaucratie van Stalin. De ironie van de geschiedenis wil, dat ditzelfde voorstel al is gedaan door de commune van Kronstadt, Men zou kunnen zeggen dat juist Trotski deze gewenste revolutie zelf had onderdrukt.

door Jan Bervoets

vrije bond
anarchistische zelforganisatie

Word lid van de Vrije Bond!

Ontvang Buiten de Orde vier maal per jaar thuis!

Contributierichtlijnen per maand:

Inkomen 0 t/m 500:
2,- per maand

Inkomen 500 t/m bijstand:
4,- per maand

Inkomen bijstand t/m minumumloon:
6,- per maand

Inkomen hoger dan minimumloon:
8,- per maand
(Meer is ook welkom)

Geef je op via:
www.vrijebond.nl/word-lid

Of word abonnee van Buiten de Orde!

Een abonnement kost 20,- per jaar
(Meer is ook welkom)

Geef je op via:
www.vrijebond.org/buitendeorde/abonnement

Je contributie- of abonnementsgelden kun je overmaken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
T.n.v. de Vrije Bond,
te Amsterdam

Werking Solidariteitskas

A) Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakings-uitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

B) Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

C) Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal 1.000,- euro* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D) Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

E) Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

F) Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal 500,- euro*.

G) Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie.

H) Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Leden Vergadering bepaald. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie.

Uitgangspunten Vrije Bond

1) De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2) De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
- de gelijkwaardigheid van alle mensen;
- de autonomie van het individu;
- zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
- een goed milieu en een vitale natuur;
- de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied;
- de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3) De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4) Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.

5) De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

6) De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7) De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

Oproep!

Voor bijdragen aan de levende reader van het **Vrije Bond Congres 2021**

Van 3 tot 5 september 2021 vindt het jaarlijks congres van de Vrije Bond plaats op de anarchistische camping in Appelscha. Ook dit jaar maken we een reader waarin de onderwerpen of plannen die leden willen bespreken worden uitgelegd. We willen iedereen vragen om hun discussiestukken en voorstellen naar ons toe te sturen. Dat kan vanaf nu, dus kom maar op!

Het is de bedoeling dat discussies op het congres de dagelijkse zaken overstijgen en proberen iets te veranderen, versterken of nieuwe wegen in te gaan. Daarom zien we liever geen zaken die ook op een ALV besproken kunnen worden of die alleen een lokale of andere lidgroep aangaan. Het congres is er om al onze grote dromen te bespreken. De uiterste deadline waarop ontvangen stukken nog in de reader geplaatst kunnen worden, is *25 juni 2021*.

Discussiestukken & concrete voorstellen

Net als vorig jaar zal er een scheiding zijn tussen meer theoretische/analyserende/ideologische en fundamentele discussiestukken (bijvoorbeeld over de rol van de Vrije Bond of organisatieprincipes) en meer concrete voorstellen (bijvoorbeeld over nieuwe projecten of de organisatorische indeling van de Vrije Bond). Het is fijn als leden hun voorstellen in een van de twee categorieën plaatsen.

Levend document

Dit jaar gaan we een nieuw element toevoegen aan de reader en de inzendingen. Wij willen zo vroeg mogelijk inzendingen verzamelen en daarmee al voor het congres discussie aanzwengelen binnen de Vrije Bond. Om dat te faciliteren hebben wij een online toegankelijk document gemaakt dat door alle leden (en alleen de leden) gelezen kan worden. Zo kan iedereen de voortgang van de inzendingen volgen en er eerder op reageren. Misschien dat inzendingen herschreven kunnen worden door nieuwe inzichten, uitgebreide reacties als een extra inzending kunnen functioneren en leden of lidgroepen beter beslagen ten ijs komen op het congres zelf. Alle leden hebben de link naar het document en de toegangsgegevens daarvoor als het goed ontvangen via mail. Heb je niks ontvangen, of ben je je wachtwoord kwijt? Geef ons een seintje op vrijebondcongres@riseup.net!

Wil jij iets inzenden in een vorm die bij jou past? Heb je hulp nodig om een stuk te schrijven voor de reader? Heb je een idee, maar weet je niet precies hoe dat op papier te krijgen? Mail ons direct – vrijebondcongres@riseup.net! Wij helpen je graag!

door de Vrije Bond Congres voorbereidingsgroep